

Nr 93

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om konvertibla skuldebrev m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF

CARL LIDBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag som berör aktiebolagens kapitalförsörjning, aktiekapitalets storlek och bolagsledningens och aktieägars rätt att ta lån från aktiebolag.

Enligt förslaget skall aktiebolag kunna ge ut konvertibla skuldebrev, dvs. skuldebrev som kan bytas ut mot aktier i det låntagande bolaget. Bolagen får också möjlighet att ge ut skuldebrev förenade med optionsrätt att teckna nya aktier i det låntagande bolaget. Vidare föreslås regler om konvertibla aktier, dvs. aktier som kan omvandlas till aktier av annat slag.

Möjlighet införs för aktiebolag att vid nyemission av aktier mot betalning i pengar besluta om avvikelse från den företrädesrätt att delta i nyemissionen som annars tillkommer aktieägarna. Vidare får styrelsen behörighet att efter bemyndigande av bolagsstämman besluta om nyemission och om avvikelse från aktieägars företrädesrätt.

Aktiekapitalets minsta belopp höjs från nuvarande 5 000 kr. till 50 000 kr.

Slutligen införs regler om bolagens rätt att lämna penninglån till styrelsen, verkställande direktör och aktieägare. Reglerna innebär bl. a. att sådana lån förbjuds i den mån lånet är avsett för låntagarens privata konsumtion.

Lagförslagen avses träda i kraft dagen efter den, då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Lagförslag

1 Förslag till

Lag om konvertibla skuldebrev m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

1 § Annat aktiebolag än bank- och försäkringsaktiebolag kan mot vederlag i pengar eller annan egendom utge konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Sådant skuldebrev skall vara löpande.

Konvertibla skuldebrev skall innehålla utfästelse från bolaget om att borgenär har rätt att helt eller delvis utbyta sin fordran enligt skuldebrevet mot aktier i bolaget. Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning skall ge borgenär rätt att teckna aktier i bolaget mot betalning i pengar. Sådan rätt kan även knytas till optionsbevis fogade vid skuldebrevet.

Villkoren för utbyte eller nyteckning av aktier skall bestämmas så att utbyte eller nyteckning kan ske utan att bolagsordningen ändras.

Vederlaget för konvertibelt skuldebrev får ej understiga det nominella beloppet på aktie som utlämnas vid utbyte, om ej mellanskillnaden täckes genom kontant betalning vid utbytet.

2 § Består vederlaget för utgivna skuldebrev av pengar, har aktieägare företrädesrätt att teckna skuldebrev i emissionen såsom om denna gällde de aktier i fråga om vilka utbytesrätt eller optionsrätt till nyteckning föreligger. Bolagsstämman eller, i fall som avses i 10 §, styrelsen kan dock besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

3 § Beslut om emission av skuldebrev fattas av bolagsstämman, om ej annat följer av 9 eller 10 §.

Förfarandet vid emission

4 § Förslag till emissionsbeslut skall hållas tillgängligt för aktieägarna under minst en vecka före bolagsstämma vid vilken emissionsbeslut skall fattas samt framläggas på stämman. Detsamma skall gälla sådan redogörelse av styrelsen och sådant yttrande av revisorerna som avses i 6 §. Innebär förslaget avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelserna anges i förslaget eller i handling som fogats vid förslaget. Om årsredovisningen ej skall behandlas på stämman, skall även enligt vad nyss sagts följande handlingar hållas tillgängliga och framläggas på stämman:

1. avskrift av den senaste årsredovisningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,

2. en av styrelsen undertecknad redogörelse för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka inträffat efter årsredovisningens avgivande, om det ej på grund av särskilda omständigheter skulle skada bolaget, samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över redogörelsen.

Kallelse till bolagsstämman skall innehålla uppgift om den företrädesrätt att delta i emissionen som enligt förslaget tillkommer aktieägarna eller annan.

5 § Beslut om emission skall ange

1. emissionens belopp eller högsta belopp eller det lägsta och högsta beloppet för emissionen,

2. den företrädesrätt att delta i emissionen som tillkommer aktieägarna eller annan, eller vem som eljest äger delta i emissionen,

3. när ett lägsta belopp bestämts för emissionen, den tid inom vilken teckning av skuldebrev kan ske,

4. den tid, ej understigande två veckor från utfärdandet av kungörelse enligt 7 § första stycket första punkten eller, i fall som avses i 7 § fjärde stycket, från beslutet eller, i fråga om bolag för vilket lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering gäller (avstämningsbolag), från avstämningsdagen, inom vilken aktieägare kan begagna sin företrädesrätt till teckning,

5. skuldebrevens nominella belopp, emissionskurs och räntefot,

6. den tid inom vilken tecknade skuldebrev skall betalas samt den beräkningsgrund, enligt vilken vid övertäckning de skuldebrev som icke tecknats med företrädesrätt skall fördelas, om ej föreskrift meddelas att fördelningen skall bestämmas av styrelsen,

7. tid och villkor för utbyte eller nyteckning,

8. den rätt som skall tillkomma borgenär eller innehavare av optionsbevis för den händelse aktiekapitalet före utbytet eller nyteckningen ökas eller nedsättes eller nya konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning utges eller bolaget upplöses eller upphör genom fusion,

9. det belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas genom utbyte eller nyteckning, samt

10. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, om aktier av olika slag finns eller kan utges.

Om förbehåll enligt 9 § 1 mom. fjärde stycket, 65 eller 70 § lagen (1944: 705) om aktiebolag skall gälla beträffande de nya aktierna, skall erinran därom intagas i emissionsbeslutet.

I fråga om avstämningsbolag iakttages, att avstämningsdag skall anges i emissionsbeslutet, om aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Avstämningsdagen får ej sättas tidigare än tre veckor från det beslutet kungjorts enligt 7 § första stycket första punkten.

Skall skuldebrev bli föremål för handel vid fondbörs kan i emissionsbeslutet upptagas bemyndigande för styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar att innan teckning påbörjas bestämma emissionens belopp, emissionskurs, räntefot samt villkor för utbyte eller nyteckning. I fråga om avstämningsbolag iakttages dock, att nämnda villkor skall bestämmas senast på avstämningsdagen, om aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen.

6 § Skall vederlaget för utgivna skuldebrev bestå av annan egendom än pengar, skall bestämmelse därom intagas i emissionsbeslutet. Styrelsen skall ha avgivit en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömandet av värdet på egendomen. Särskilt skall anges det värde, till vilket egendomen beräknas kunna upptagas i balansräkningen. Har skriftligt avtal upprättats rörande övertagande av egendomen, skall redogörelsen innehålla avtalet eller hänvisning till avtalet med uppgift om den plats där det hålles tillgängligt. Muntligt avtal skall fullständigt upptagas i redogörelsen. Övertager bolaget rörelse, skall resultat- och balansräkningarna för rörelsen under de två sista räkenskapsåren bifogas redogörelsen. I redogörelsen skall upplysning ges om verksamheten och resultatutvecklingen under tiden därefter. Om nämnda räkningar ej uppgjorts för rörelsen, skall i redogörelsen lämnas upplysning om verksamheten och resultatutvecklingen under angivna räkenskapsår.

Över redogörelsen skall revisorerna avge yttrande, av vilket skall framgå att egendom, som skall tillföras bolaget, icke i redogörelsen åsatts högre värde än det till vilket egendomen beräknas kunna upptagas i balansräkningen. Emissionsbeslutet skall innehålla att redogörelse och yttrande som nu sagts har avgivits.

7 § Bolagsstämman beslutar om emission eller en redogörelse för det väsentliga innehållet i beslutet skall genast kungöras i allmänna tidningarna och tidning inom den ort där styrelsen har sitt säte. Kungöres ej beslutet i dess helhet, skall i kungörelsen uppgift lämnas om var beslutet hålles tillgängligt. Har bolagsstämman enligt 5 § fjärde stycket överlämnat åt annan att besluta om emissionens belopp, emissionskurs, räntefot och villkor för utbyte eller nyteckning, skall vad i dessa hänseenden beslutats kungöras på motsvarande sätt.

Är bolaget ej avstämningsbolag, skall beslut som avses i första stycket utan dröjsmål sändas till aktieägare som begär det och uppger sin postadress, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen.

I fråga om avstämningsbolag iakttages att i förekommande fall beslut av styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar rörande emissionens belopp, emissionskurs, räntefot och villkor för utbyte eller nyteckning bifogas teckningsrättsbevis när sådant översändes enligt 11 § tredje stycket.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej för annat aktiebolag än avstämningsbolag, om samtliga aktieägare varit företrädade vid den bolagsstämma som beslutat emissionen och emissionsbeslutet icke innehåller bemyndigande enligt 5 § fjärde stycket.

8 § Om ett lägsta belopp bestämts för emissionen och detta ej tecknats inom teckningstiden, är beslutet om emission förfallet. Detsamma gäller beslut om sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas.

När teckningen av skuldebrev avslutats, skall bolaget genast för registrering anmäla beslutet om emission och det nominella belopp av lånet som tecknats. Registrering får ske endast om de i 195 § 1 mom. första och andra styckena lagen (1944: 705) om aktiebolag angivna förutsättningarna för registrering av beslut om kapitalökning föreligger.

9 § Styrelsen kan besluta om emission och om avvikelser från bestämmelserna i 2 § om aktieägares företrädesrätt under förutsättning av bo-

lagsstämmans godkännande. Bestämmelserna i 5—7 §§ och 8 § första stycket gäller därvid i tillämpliga delar.

I fråga om styrelsens begäran om bolagsstämmans godkännande tillämpas föreskrifterna i 4 § första stycket. Vad där sägs om förslag till emissionsbeslut skall gälla styrelsens beslut.

Anmälan för registrering enligt 8 § andra stycket skall göras när emissionsbeslutet har godkänts av stämman och teckningen av skuldebrev avslutats. Har anmälan för registrering ej skett inom ett år från styrelsens beslut om emission, är beslutet förfallet.

10 § Bolagsstämman kan bemyndiga styrelsen att fatta beslut om emission och att därvid avvika från bestämmelserna i 2 § om aktieägares företrädesrätt.

Skall skuldebrev kunna tecknas mot tillskott av annan egendom än pengar eller skall avvikelse från aktieägares företrädesrätt kunna göras, skall detta särskilt anges i bolagsstämmans beslut. Beslutet skall innehålla bestämmelse om den tid, längst intill nästkommande ordinarie bolagsstämma, inom vilken styrelsens beslut skall fattas. Bestämmelserna i 4 § första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om förslag till bemyndigande.

Bolagsstämmans beslut skall genast anmälas för registrering. Innan registrering har skett kan styrelsen ej fatta beslut om emission.

Bestämmelserna i 5—8 §§ gäller i tillämpliga delar i fråga om styrelsens beslut om emission.

Teckningsrätt och optionsbevis m. m.

11 § Aktieägare som har företrädesrätt att delta i emission är berättigad att för varje aktie utfå särskilt teckningsrättsbevis. I beviset skall angivas hur många sådana bevis som skall avlämnas vid teckning av skuldebrev.

När teckningsrättsbevis utlämnas eller, om sådana ej användes, när teckning av skuldebrev sker, skall det aktiebrev varpå företrädesrätten grundas förse med påskrift att denna begagnats.

Bestämmelserna i andra stycket gäller ej avstämningsbolag. Teckningsrättsbevis som tillkommer aktieägare i sådant bolag skall utan dröjsmål i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt översändas till den som på avstämningsdagen var införd i aktieboken eller i förteckning enligt 12 § lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering. Bestämmelserna i 22 och 23 §§ nämnda lag äger motsvarande tillämpning.

12 § Skuldebrev, optionsbevis och teckningsrättsbevis som avses i denna lag skall undertecknas av styrelsen eller enligt styrelsens bemyndigande av bank eller, i fråga om avstämningsbolag, av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag. Namnteckning får återges genom tryckning eller på annat liknande sätt.

Borgenär äger skilja optionsbevis från skuldebrev och förfoga över beviset särskilt i den mån annat ej följer av föreskrift i skuldebrevet att optionsbevis får avskiljas först efter viss tid.

Överlåtes eller pantsätts optionsbevis eller teckningsrättsbevis äger vad i 13, 14 och 22 §§ lagen (1936: 81) om skuldebrev föreskrives rö-

rande skuldebrev ställt till viss man eller order motsvarande tillämpning, om beviset är ställt till viss man. I annat fall tillämpas vad i nämnda lagrum föreskrives rörande skuldebrev ställt till innehavaren.

Utbyte och nyteckning

13 § När fordran enligt skuldebrev utbytes mot aktie skall skuldebrevet förseas med påskrift om utbytet. Vid nyteckning skall skuldebrevet, eller i förekommande fall optionsbeviset, förseas med påskrift om nyteckningen.

14 § Överstiger vid utbyte av fordran enligt skuldebrev mot aktie fordringsbeloppet aktiens nominella belopp, skall mellanskillnaden läggas till reservfonden.

15 § Vid nyteckning enligt denna lag skall aktier tecknas på teckningslista som innehåller beslutet om emission. Avskrift av bolagsordningen, den senast fastställda balansräkningen försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust samt förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser skall vara fogade vid teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på plats som anges i listan.

Sker teckning av aktier utan att bestämmelserna i första stycket iakttagits eller tecknas aktie med villkor som ej överensstämmer med de i emissionsbeslutet angivna villkoren, är teckningen ogiltig. Ogiltighet på sådan grund får dock ej göras gällande när registrering skett enligt 17 §. Den som tecknat aktie med villkor kan efter registreringen ej längre återropa villkoret.

Anser styrelsen att aktieteckning är ogiltig enligt andra stycket skall aktietecknaren genast underrättas därom. I annat fall skall aktietecknaren tilldelas tecknade aktier. Aktierna skall genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

16 § Kvittning av skuld på grund av aktieteckningen mot fordran hos bolaget får ske endast om styrelsen medger kvittning. Sådant medgivande får ej lämnas om det skulle vara till skada för bolaget eller dess borgenärer.

Vad i 41—44 §§ lagen (1944: 705) om aktiebolag föreskrives om skyldighet att erlägga betalning å aktie och avlämna förbindelse samt om påföljd vid underlåtenhet att fullgöra sådan skyldighet skall vid aktieteckning enligt denna lag äga motsvarande tillämpning på aktietecknare som ej erlagt full betalning vid teckningen.

17 § Senast tre månader efter det att tiden för utbyte eller nyteckning av aktier utgått skall styrelsen för registrering anmäla hur många aktier som utgivits i utbyte eller som nytecknats. Om utbytestiden eller teckningstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket utbyte eller nyteckning har skett.

Såsom villkor för registrering av kapitalökningen gäller,

1. i fråga om utbyte att bolaget på grund av emissionen tillförts egen-

dom till ett värde motsvarande minst sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna,

2. i fråga om nyteckning att aktierna till fullo betalats, samt

3. att yttrande föreligger från revisorerna av vilket framgår att föreskrifterna i 1 eller 2 iakttagits.

Genom registreringen är aktiekapitalet ökat med sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna.

18 § Aktiebrev får utges först sedan registrering enligt 17 § skett.

De nya aktierna skall medföra rätt till vinstutdelning enligt vad därom bestämts i emissionsbeslutet. Beslutet får dock ej innebära att sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket aktierna skolat till fullo betalas.

Bundna och fria aktier

19 § Har förbehåll enligt 177 § lagen (1944: 705) om aktiebolag intagits i bolagsordningen, skall erinran härom göras i beslutet om emission. Vid emission skall iakttagas att förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier ej ändras i strid mot förbehållet, om den i emissionsvillkoren medgivna utbytes- eller teckningsrätten skulle utnyttjas till fullo. I skuldebrev och optionsbevis skall anges, om utbytes- eller teckningsrätten avser bunden eller fri aktie.

Emissionskursen, utbyteskursen eller kursen vid nyteckning får bestämmas högre i fråga om skuldebrev där utbytes- eller teckningsrätten avser fri aktie än i fråga om annat skuldebrev.

Vid utbyte eller nyteckning utfärdas bundna och fria aktier i enlighet med vad som angives i skuldebrevet eller optionsbeviset. Den som endast har rätt att förvärva fri aktie får ej tilldelas bunden aktie. Vid anmälan för registrering enligt 17 § anges antalet utgivna fria och bundna aktier.

20 § Har, då tiden för utbyte eller nyteckning utgått, antalet fria aktier efter registrering enligt 17 § kommit att överstiga den enligt förbehåll i bolagsordningen medgivna delen av aktierna, skall registreringsmyndigheten förelägga bolaget att inom sex månader för registrering anmäla och visa, att det tillåtna förhållandet mellan antalet fria och antalet bundna aktier inträtt. Efterkommes ej föreläggandet, skall myndigheten lämna meddelande till rätten och skall vad i 46 § lagen (1944: 705) om aktiebolag är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

Har bolaget mottagit föreläggande som avses i första stycket, får styrelsen inom ramen för bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek besluta om sådan ökning av aktiekapitalet genom utgivande av nya bundna aktier mot betalning i pengar som fordras för att det tillåtna förhållandet mellan antalet fria och antalet bundna aktier skall inträda. Styrelsen får därvid besluta om avvikelse från den företrädesrätt till teckning av nya aktier som eljest tillkommer förutvarande aktieägare. Teckning sker på teckningslista som innehåller styrelsens beslut. Full betalning för aktierna skall erläggas inom tid som avses i första stycket. När full betalning erlagts, skall styrelsen anmäla de utgivna aktierna för registrering. Genom registreringen är aktiekapitalet ökat med sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna.

Överstiger tiden för utbyte eller nyteckning tre år, skall registreringsmyndigheten även efter utgången av varje treårsperiod under nämnda tid iakttaga vad i första stycket sägs. Bestämmelserna i andra stycket äger motsvarande tillämpning.

Skadestånd, ansvar och besvär m. m.

21 § Bestämmelserna i lagen (1944: 705) om aktiebolag beträffande skadeståndsskyldighet vid överträdelse av lagen äger motsvarande tillämpning på överträdelse av denna lag.

22 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 19 § första stycket eller tredje stycket andra punkten dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

23 § Till böter dömes den som

1. vid utfärdande av skuldebrev eller optionsbevis bryter mot 12 § första stycket,
2. underlåter att iakttaga bestämmelserna i 7 § första, andra eller tredje stycket eller 11 § tredje stycket, eller
3. underlåter att på sätt föreskrives i lagen göra påskrift på aktiebrev, skuldebrev eller optionsbevis.

24 § Iakttages ej bestämmelserna i denna lag om anmälan för registrering, äger rätten, på talan av åklagare, genom vite tillhålla styrelseledamot eller verkställande direktör att fullgöra sin skyldighet.

25 § Talan mot beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag föres hos kammarrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

26 § Om ej annat följer av denna lag, gäller bestämmelserna i lagen (1944: 705) om aktiebolag och lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering.

Närmarc bestämmelser om anmälan för registrering enligt denna lag och om avgifter och expedition i sådana registreringsärenden meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av registreringsmyndigheten.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1944: 705) om aktiebolag,
dels att 101 § 4 mom. skall upphöra att gälla,
dels att 2 och 3 §§, 9 § 1 mom., 34, 48, 49, 55, 70 och 76 §§, 103 § 1 mom., 107 § 1 mom., 108 §, 113 § 1 mom., 123, 124, 130 och 140 §§, 155 § 2 mom., 173 §, 175 § 1 mom., 190 § 2 mom., 193, 206, 210, 213, 215 och 216 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas sex nya paragrafer, 63 a, 75 a—c, 181 a och 194 a §§, samt ett nytt moment, 222 § 4 mom., av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Aktiekapitalet skall bestämmas i svenskt mynt och må ej sättas lägre än femtusen kronor.

Aktiekapitalet skall bestämmas i svenskt mynt och må ej sättas lägre än femtiotusen kronor.

Där aktiekapitalet skall, utan ändring av bolagsordningen, kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, må lägsta beloppet (minimikapitalet) ej utgöra mindre än tredjedelen av högsta beloppet (maximikapitalet).

3 §¹

Aktierna skola lyda å lika belopp, ej understigande femtio kronor; dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, om *det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet icke överstiger femtiotusen kronor eller ock* Konungen eller myndighet Konungen förordnar för särskilt fall giver tillstånd därtill.

Aktierna skola lyda å lika belopp, ej understigande femtio kronor; dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, om Konungen eller myndighet Konungen förordnar för särskilt fall giver tillstånd därtill.

Vad för aktie skall inbetalas må ej bestämmas till lägre belopp än det, varå aktien skall lyda (nominella beloppet). Betalningen skall erläggas i penningar, där den ej må annorledes fullgöras efter vad i denna lag sägs. Sedan för aktie full betalning blivit erlagd, vare aktieägaren icke pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Aktie vare mot bolaget odelbar.

Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man, där ej Konungen eller myndighet Konungen förordnar för särskilt fall medgiver att breven må ställas till innehavaren.

9 §

1 mom. Skola aktiebrev ställas till innehavaren, eller skall för bolag, vars aktiekapital skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, förbehåll träf-

¹ Senaste lydelse 1955: 384.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

fas om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier enligt bestämda grunder efter vad i 65 § sägs,

eller skall förbehåll träffas enligt 70 § om rätt för aktieägare att vid akties övergång lösa aktien eller enligt 227 § om tvisters avgörande av skiljemän,

eller skola, i den mån sådant må ske, grunderna för utövande av röst-rätt och fattande av beslut å bolagsstämma avvika från vad därom finnes föreskrivet i 119, 133, 135 och 140 §§,

eller skall bolagets verksamhet upphöra efter viss tid eller under visst villkor,

varde bestämmelse härom intagen i bolagsordningen.

Skall kalenderåret ej utgöra bolagets räkenskapsår, varde räkenskaps-året angivet i bolagsordningen.

Där ej alla aktier skola medföra samma rätt, skall bolagsordningen angiva det belopp, vartill aktier av olika slag må kunna utgivas, och den rätt de skola medföra. Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall, såframt aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, i bolagsordningen särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning må tillkomma varje slag av aktier.

I bolagsordningen kan intagas förbehåll att aktie av visst slag skall i närmare angiven ordning kunna omvandlas till aktie av annat slag. Omvandlingen skall utan dröjsmål anmälas för registrering och är verkställd när registrering sker.

I den mån med bolagets verksamhet ej åsyftas beredande av vinst åt aktieägarna, skall i bolagsordningen angivas verksamhetens syfte, och skall tillika bestämmelse upptagas om användandet av den vinst som må uppkomma å verksamheten och av bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning. Skall eljest om användande av bolagets vinst eller av bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning gälla annat än i denna lag stadgas, varde ock bestämmelse därom intagen i bolagsordningen.

34 §²

Aktiebrev skola undertecknas av styrelsen samt angiva bolagets firma, ordningsnummer å den eller de aktier, varå breven lyda, akties nominella belopp och dagen för utfärdandet. Styrelseledamots namnteckning må kunna återgivras genom tryckning eller på annat dylikt sätt.

Kunna, då aktiebrev utgivas, enligt bolagsordningen aktier av olika slag finnas, skall aktieslaget anmärkas i aktiebrev. Har i bolagsordningen intagits förbehåll som i 65 eller 70 § sägs, varde ock

Kunna, då aktiebrev utgivas, enligt bolagsordningen aktier av olika slag finnas, skall aktieslaget anmärkas i aktiebrev. Har i bolagsordningen intagits förbehåll som i 9 § 1 mom. fjärde stycket,

² Senaste lydelse 1962: 186.

Nuvarande lydelse

den i förbehållet bestämda *inskränkningen* angiven i varje brev å aktie som *den* avser.

Föreslagen lydelse

65 eller 70 § sägs, varde ock *det* i förbehållet bestämda *villkoret* angivet i varje brev å aktie som *det* avser.

Aktiebrev må ej utgivas, med mindre full betalning erlagts för den eller de aktier varå brevet lyder. Utgivande av aktiebrev må ej äga rum, innan registrering skett därom, att full betalning erlagts för aktier tillhoppa motsvarande det vid bolagsordningens antagande bestämda minimikapitalet. Vid ökning av aktiekapitalet må brev utgivas å högst så många aktier som enligt 62 § registrerats såsom till fullo betalda. Angående utgivande av brev å nya aktier vid sådan ökning av aktiekapitalet, som avses i 64 §, stadgas i nämnda paragraf. Aktiebrev må ej till aktieägaren utgivas, med mindre denne införts i aktieboken.

Angående utdelningskuponger till aktiebrev är stadgat i lagen om skuldebrev.

48 §

Ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning må beslutas av bolagsstämma. Erfordras för beslutet ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet, må beslutet fattas först efter slutligt beslut om sådan ändring.

Förslag till ökningsbeslut, så ock ett av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör undertecknat yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bolaget skola genom styrelsens och verkställande direktörs försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

Förslag till ökningsbeslut, så ock ett av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör undertecknat yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bolaget skola genom styrelsens och verkställande direktörs försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. *Om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt föreslås enligt 55 § andra stycket, skola skälen till avvikelsen anges i förslaget eller yttrandet.* Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

Nuvarande lydelse

2. en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

Varder i fall, då i förslaget till ökningsbeslut upptagits bestämmelse som avses i 50 §, förslaget såvitt angår nämnda bestämmelse ej antaget utan ändring eller allenast med ändring, som uppenbarligen icke länder till nackdel för bolaget, vare frågan om ökning av aktiekapitalet förfallen.

Föreslagen lydelse

2. en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

49 §

Beslutet om aktiekapitalets ökning skall angiva:

1. det belopp, varmed aktiekapitalet må ökas;

2. där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras;

3. den företrädesrätt att teckna nya aktier, som *enligt denna lag eller bolagsordningen må tillkomma aktieägare*;

4. den tid, ej understigande en månad från den dag då beslutet enligt 54 § kungjorts i tidningarna, inom vilken aktieägare må begagna företrädesrätt till teckning;

5. akties nominella belopp och det belopp som skall inbetalas för aktie;

6. den beräkningsgrund, efter vilken vid överteckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skola av styrelsen fördelas, där ej föreskrift meddelas att fördelningen skall ske enligt styrelsens bestämmande; samt

7. det räkenskapsår, för vilket vinstutdelning å de nya aktierna först må utgå, varvid dock detta år må bestämmas senast till året efter det räkenskapsår under vilket aktierna skolat till fullo inbetalas.

Beslutet om aktiekapitalets ökning skall angiva:

1. det belopp, varmed aktiekapitalet må ökas;

2. där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras;

3. den företrädesrätt att teckna nya aktier, som *tillkommer aktieägarna eller annan, eller vem som eljest äger teckna aktier*;

4. den tid, ej understigande en månad från den dag då beslutet enligt 54 § kungjorts i tidningarna, inom vilken aktieägare må begagna företrädesrätt till teckning;

5. akties nominella belopp och det belopp som skall inbetalas för aktie;

6. den beräkningsgrund, efter vilken vid överteckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skola av styrelsen fördelas, där ej föreskrift meddelas att fördelningen skall ske enligt styrelsens bestämmande; samt

7. det räkenskapsår, för vilket vinstutdelning å de nya aktierna först må utgå, varvid dock detta år må bestämmas senast till året efter det räkenskapsår under vilket aktierna skolat till fullo inbetalas.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

I ökningsbeslutet skall och angivas det belopp vartill aktiekapitalet uppgår vid beslutets fattande, och vad därav svarar mot aktier som registrerats såsom till fullo inbetalda. Har ökning av aktiekapitalet förut beslutats, skall beträffande sista ökningen anmärkas, huruvida aktier som icke förklarats förverkade ännu ej registrerats såsom till fullo inbetalda.

Bestämmelse må i ökningsbeslutet meddelas, att det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier sker, skall uppgå till visst angivet minimibelopp för att aktieteckningen skall bli bindande.

I fall, då beträffande de nya aktierna skall gälla sådant förbehåll om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier som avses i 65 § skall i beslutet intagas erinran därom.

55 §

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, vare varje aktieägare berättigad att, i den mån det kan ske, av de nya aktier, för vilka betalning skall erläggas i penningar, efter teckning erhålla det antal som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om förträdesrätten till teckning av nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

Bolagsstämman eller, i fall som avses i 63 a §, styrelsen kan dock besluta om avvikelse från vad i första stycket sägs om aktieägars rätt att efter teckning erhålla nya aktier.

63 a §

Utan hinder av bestämmelserna i 48—63 §§ må styrelsen efter bemyndigande av bolagsstämman besluta om ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning i den mån ökningen kan ske utan ändring av bolagsordningen och att därvid avvika från bestämmelserna i 55 § första stycket om aktieägars rätt att efter teckning erhålla nya aktier.

Skall aktie kunna tecknas mot tillskott av annan egendom än penningar eller eljest med villkor eller skall avvikelse kunna göras enligt 55 § andra stycket från aktieägars rätt att erhålla nya aktier skall detta särskilt anges i bolagsstämmans beslut om bemyndigande. Beslutet skall innehålla bestämmelse om den tid, längst intill nästkommande ordinarie bolags-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

stämman, inom vilken styrelsens beslut om kapitalökning skall fattas.

Om ej balansräkningen för näst-föregående räkenskapsår skall fastställas på stämman, skola de i 48 § andra stycket 1—3 angivna handlingarna dels minst en vecka före bolagsstämman hos bolaget hållas tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman.

Bolagsstämmans beslut skall av styrelsen eller verkställande direktör genast anmälas för registrering. Vid anmälningen skall fogas två enligt 224 § andra stycket bestyrkta avskrifter av bolagsstämmans protokoll och, i förekommande fall, av de i 48 § andra stycket 1—3 angivna handlingarna. Innan registrering skett kan styrelsen ej fatta beslut om kapitalökning.

Vid styrelsens beslut om kapitalökning skall vad i 49—62 §§ är föreskrivet gälla i tillämpliga delar. Vad där sägs om bolagsstämmans beslut skall avse styrelsens beslut.

70 §

Skola aktiebrev ställas till viss man, må i bolagsordningen intagas förbehåll att, om aktie övergår till annan än aktieägare eller till annan än ägare av aktie av visst slag, aktieägarna eller ägarna av aktier av visst slag skola vara berättigade att lösa aktien. Förvärvas flera aktier genom samma fång, må, där ej annat följer av förbehållet, lösningsrätt icke utövas i avseende å mindre antal aktier än fånet omfattar.

I bolagsordningen skall angivas den ordning, i vilken lösningsrätten må tillkomma aktieägarna inbördes, den tid, ej överstigande två månader räknat från anmälan hos styrelsen om aktiens övergång, inom vilken den som vill begagna sig av lösningsrätten skall göra anmälan därom hos styrelsen, ävensom den tid, ej överstigande en månad räknat från det lösens belopp blivit bestämt, inom vilken lösen skall erläggas. Rörande anmälan hos styrelsen om akties övergång skall ofördröjligen genom styrelsens eller verkställande direktörs försorg meddelande ske till aktieägarna.

Kan överenskommelse icke träffas om lösens belopp, varde, såframt ej föreskrift om dess bestämmande enligt angiven grund intagits i bolagsordningen, beloppet, som skall motsvara aktiens verkliga värde, bestämt av tre skiljemän, utsedda enligt lagen om skiljemän. Åtnöjes ej part med skiljemännens beslut, äge han, där ej annat stadgats i bolags-

Nuvarande lydelse

ordningen, draga tvisten under rättens prövning, såframt han instämmer sin talan inom tre månader från det beslutet i huvudskrift eller avskrift delgavs honom.

Innan det visar sig att lösningsrätten ej begagnas, äge den till vilken aktie övergått icke utöva annan av aktien härflytande rätt gentemot bolaget än rätten att uppbära vinstutdelning och att, i händelse av aktiekapitalets ökning, utöva aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie. Av sådan teckning härflytande rättigheter och skyldigheter övergå å den som begagnar sig av lösningsrätten.

Vad ovan är stadgat om rätt att vid övergång av aktie lösa aktien skall äga motsvarande tillämpning, där den som skolat vara underkastad lösningsrätt till aktie, utan att aktien övergår å honom, förvärvar denna tillkommande rätt till erhållande av ny aktie enligt 64 § eller utövar aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie.

Föreslagen lydelse

Innan det visar sig att lösningsrätten ej begagnas, äge den till vilken aktie övergått icke utöva annan av aktien härflytande rätt gentemot bolaget än rätten att uppbära vinstutdelning och att, i händelse av aktiekapitalets ökning, utöva aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie eller teckning av skuldebrev i sådan emission som avses i lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m. Av sådan teckning härflytande rättigheter och skyldigheter övergå å den som begagnar sig av lösningsrätten.

Bestämmelserna om rätt att vid övergång av aktie lösa aktien äga motsvarande tillämpning, där den som skolat vara underkastad lösningsrätt till aktie, utan att aktien övergår å honom, förvärvar denna tillkommande rätt till erhållande av ny aktie enligt 64 § eller utövar aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie. Bestämmelserna tillämpas vidare när utbyte eller nyteckning sker enligt lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m., såvida den som begär utbyte eller tecknar aktie är underkastad lösningsrätt till aktie.

75 a §

Aktiebolag får ej lämna penninglån till den som äger aktier i eller är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,

2. den som är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett väsentligt inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gälla ej om

1. gäldenären är bolag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår,

2. gäldenären driver rörelse och lånet utgör ett led i en affärsförbindelse mellan bolaget och gäldenären samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse, eller

3. gäldenären är aktieägare som ensam eller tillsammans med honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1—3 äger mindre än en procent av bolagets aktiekapital, dock högst 500 aktier.

Aktiebolag får icke lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1—3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån äga motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

75 b §

Länsstyrelsen kan på ansökan medge undantag från bestämmelserna i 75 a §, om synnerliga skäl därtill föreligga.

Bolagets kända borgenärer skola höras över ansökningen. Om borgenär begär det, skall hans fordran betalas eller betryggande säkerhet ställas för den innan ansökningen får bifallas.

75 c §

Sådana penninglån och ansvarsförbindelser om vilka uppgift skall lämnas i förvaltningsberättelsen enligt 103 § 1 mom. tredje stycket skola upptagas i en av styrelsen och verkställande direktör för

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

varje räkenskapsår upprättad förteckning. Denna skall avse dels under räkenskapsåret tillkomna, dels från tidigare räkenskapsår kvarstående lån och förbindelser. I förteckningen skall angivas namnet på de personer till vilka lån lämnats eller för vilka ansvarsförbindelser ingåtts. I förteckningen intages på motsvarande sätt uppgift om sådana penninglån och ansvarsförbindelser som på grund av bestämmelsen i 75 a § andra stycket 2 ej omfattas av förbudet i 75 a § första eller fjärde stycket.

Bolaget skall bevara förteckning som avses i första stycket under minst tio år räknat från utgången av det räkenskapsår till vilket förteckningen hänförs.

76 §

Bolagsstämma må ej besluta om användande av bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föremålet för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Dock äge bolagsstämma använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Bolagsstämma må ej heller, med mindre annat följer av vad i denna lag eller bolagsordningen är stadgat, besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare.

Bolagsstämma får ej fatta beslut, som är ägnat att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare.

103 §

1 mom.³ I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, upplysning lämnas om hela intäkten av rörelsen under räkenskapsåret (omsättningssumman) samt om andra för bedömningen av bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens och verkställande direktörs förvaltning viktiga förhållanden, där upplysning i nämnda hänseenden ej lämnas i balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen. Såvitt det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, skola ock i förvaltningsberättelsen uppgivas händelser

³ Senaste lydelse 1950: 89.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

av väsentlig betydelse för bolaget, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I den mån motsvarande uppgifter ej intagits i balansräkningen, skall i förvaltningsberättelsen uppgift lämnas beträffande fastigheter om taxeringsvärden och brandförsäkringsbelopp samt beträffande maskiner, inventarier och andra dylika anläggningstillgångar om brandförsäkringsbelopp, med fördelning av nämnda värden och belopp såvitt möjligt på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna. Vidare skall i förvaltningsberättelsen uppgivas medelantalet under räkenskapsåret anställda arbetare samt medelantalet övriga i bolagets tjänst anställda personer. I den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, skall ock i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar under räkenskapsåret dels till arbetare, dels till styrelsen samt verkställande direktör och andra företagsledare, dels ock till övriga befattningshavare i bolaget.

I förvaltningsberättelsen skall uppgift lämnas huruvida bolaget innehar fordran på grund av penninglån som lämnats med stöd av tillstånd enligt 75 b § eller svarar för ansvarsförbindelse som ingåtts med stöd av sådant tillstånd. Storleken av varje lån samt beloppet och arten av varje ansvarsförbindelse skall angivas. Uppgift skall även lämnas om vilken anknytning till bolaget den har till vilken lån lämnats eller för vilken ansvarsförbindelse ingåtts.

Har uppskrivning av anläggningstillgångar verkställt för räkenskapsåret, skall redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet. Där omsättningstillgångar upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning, skall det med angivande av grunden därtill särskilt anmärkas.

Har beträffande tillgångars redovisning såsom anläggnings- eller omsättningstillgångar, beträffande avskrivning på anläggningstillgångar eller avsättning å värdepapperskonto för dylika tillgångar, beträffande omsättningstillgångars värdering eller i andra hänseenden sådan ändring i förhållande till tidigare balansräkning eller vinst- och förlusträkning vidtagits, som i avsevärd mån påverkat årsresultatet eller eljest är av större vikt, skall redogörelse därför lämnas i förvaltningsberättelsen.

Styrelsen och verkställande direktör skola i förvaltningsberättelsen framställa förslag om avsättning till reservfond eller skuldregleringsfond, där sådan avsättning skall ske, så ock i övrigt förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

*Lydelse enligt prop. 1973: 26**Föreslagen lydelse*

107 §

1 mom. Revisor skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden som med hänsyn till bolagets verksamhet erfordras för uppdraget.

Uppgår aktiekapitalet eller maximikapitalet enligt bolagsordningen till två miljoner kronor eller däröver eller äro bolagets aktier eller av bolaget utgivna obligationer föremål för notering å fondbörs inom riket, skall minst en av revisorerna vara auktoriserad revisor. Auktoriserad revisor eller registrerad revisor skall ock utses, där det är föreskrivet i bolagsordningen eller begäres av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp om minst en tiondel av hela aktiekapitalet.

Till revisor må ej utses den, som är befattningshavare i bolaget eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller verkställande direktör eller till befattningshavare i bolaget, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, ej heller styrelseledamots, verkställande direktörs eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svägerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svägerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

Den som står i låneskuld till bolaget eller annat bolag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka sådant bolag har ställt säkerhet får ej utses till revisor.

I fall som avses i andra stycket skall suppleant för auktoriserad revisor vara auktoriserad revisor och suppleant för registrerad revisor vara registrerad revisor eller auktoriserad revisor. Vad i detta mom. i övrigt stadgas om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

108 §

Hava i aktiebolag revisorer ej utsetts till antal som i denna lag och bolagsordningen är föreskrivet eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelse i 107 § 1 mom., åligger det styrelsen, styrelseledamot och verkställande direktör att ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen. Anmälan må göras även av aktieägare eller borgenär. Där enligt registreringsanmälan, som gjorts jämlikt 106 §, till revisor icke blivit utsedd auktoriserad revisor, ehuru det enligt 107 § 1 mom. andra stycket första punkten skolat ske, skall ock anmälan göras av registreringsmyndigheten.

På anmälan varom i första stycket sägs skall länsstyrelsen, i fall då revisorer icke utsetts till antal som enligt denna lag och bolagsordningen är föreskrivet, förordna revisorer till erforderligt antal

På anmälan varom i första stycket sägs skall länsstyrelsen, i fall då revisorer icke utsetts till antal som enligt denna lag och bolagsordningen är föreskrivet, förordna revisorer till erforderligt antal

Lydelse enligt prop. 1973: 26

samt, i fall då revisor som är auktoriserad revisor eller registrerad revisor ej utsetts, ehuru det enligt denna lag eller bolagsordningen skolat ske, förordna en sådan revisor. Är revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot vad i 107 § 1 mom. tredje stycket stadgas, skall på anmälan därom länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna revisor i hans ställe. Förordnande av revisor skall avse tid till dess annan revisor blivit i föreskriven ordning utsedd.

Har revisor, som enligt denna lag eller bolagsordningen skall vara auktoriserad revisor eller registrerad revisor förordnats eller entledigats efter vad i andra stycket sägs, skall genom länsstyrelsens försorg ofördröjligen avsändas meddelande därom för registrering. Å meddelandet skall vad i 32 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Vad i denna paragraf stadgats för det fall att revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller utan iakttagande av bestämmelse i 107 § 1 mom. skall ock gälla i fråga om revisorssuppleant.

Föreslagen lydelse

samt, i fall då revisor som är auktoriserad revisor eller registrerad revisor ej utsetts, ehuru det enligt denna lag eller bolagsordningen skolat ske, förordna en sådan revisor. Är revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot vad i 107 § 1 mom. tredje *eller fjärde* stycket stadgas, skall på anmälan därom länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna revisor i hans ställe. Förordnande av revisor skall avse tid till dess annan revisor blivit i föreskriven ordning utsedd.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

113 §

1 mom. ⁴ Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, bolagets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äge ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till aktieägarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande
angående fastställelse av balansräkningen;
angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktör; samt

angående styrelsens och verkställande direktörs förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen, därvid skall angivas huruvida förslaget omfattar stadgad avsättning till reservfonden eller skuldregleringsfond.

Har uppskrivning av anläggningstillgångar skett enligt 100 § 2 mom. eller hava omsättningstillgångar upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

⁴ Senaste lydelse 1967: 537.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Revisionsberättelsen skall innehålla yttrande huruvida de i 75 c § givna föreskrifterna fullgjorts.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

123 §

Bolagsstämma skall sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej i bolagsordningen blivit bestämt att stämma skall hållas å annan ort inom riket.

Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma.

Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vidtagas tidigast fyra och senast två veckor före stämman.

Utlyses ordinarie stämma som i 121 § sägs att hållas å annan tid än som bestämts i bolagsordningen, skall senast två veckor före stämman dels kungörelse om stämmans hållande införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, dels ock kallelse med posten avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas. Är i bolagsordningen något ytterligare föreskrivet om kallelse till ordinarie stämma, skall det iakttagas.

Uppskjutes stämma till dag som infaller mer än en månad därefter, skall kallelse jämlikt andra stycket utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av bolagsstämmobeslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, må kallelse till sista stämman ej ske, innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skola mellan dem förflyta minst två månader, och skall till sista stämman kallelse ske i den ordning som i tredje stycket är stadgad. Kallelse i sådan ordning till sista stämman skall jämväl eljest ske, om för besluts giltighet erfordras att det å denna stämma biträdes av minst nio tiondelar utav samtliga röstande eller utav samtliga röstande för aktier av visst slag; dock skall rörande kallelse med posten gälla, att den skall i rekommenderat brev försändas till aktieägarna eller i sist angivna fall till ägarna av aktier av nämnda slag.

124 §

I kallelsen till bolagsstämma skola angivas de ärenden, som skola förekomma å stämman, dock vare det ej erforderligt att i kallelse till ordinarie stämma särskilt angiva de ärenden, som enligt denna lag eller bolagsordningen skola där företagas. Under minst en vecka närmast före stämma skall tillika en fullständig förteckning över samtliga ärenden, som skola förekomma å stämman, genom styrelsens och verkställande direktörs försorg hållas hos bolaget tillgänglig för aktieägarna ävensom ofördröjligen översändas till aktieägare, som med uppgivande av post-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

adress anholder därom. Skall å stämman förekomma ärende innefattande förslag till ändring av bolagsordningen, varde det huvudsakliga innehållet av ändringen angivet i kallelsen och förteckningen.

Skall bolagsstämman föreläggas förslag om ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning skall kallelsen till stämman innehålla uppgift beträffande den företrädesrätt att teckna nya aktier som enligt förslaget tillkommer aktieägarna eller annan.

Har aktieägare enligt 121 § framställt yrkande om ärendes hänskjutande till prövning på ordinarie stämman å sådan tid att ärendet icke kunnat angivas i kallelsen till stämman, skall genom styrelsens försorg ofördröjligen om ärendets hänskjutande till stämman tillkännagivande äga rum på det sätt, som i bolagsordningen stadgas för kallelse till ordinarie bolagsstämma, samt meddelande med posten avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas.

Ärende, som ej angivits i kallelsen till stämman eller varom tillkännagivande och meddelande icke ägt rum efter vad i andra stycket stadgas, eller som ej upptagits i förteckningen, må icke vid stämman företagas till avgörande, där ej i fråga om ordinarie stämman ärendet enligt denna lag eller bolagsordningen skall förekomma på stämman eller omedelbart föranledes av ärende som där skall avgöras. Ej heller må ärende angående ändring av bolagsordningen företagas till avgörande å ordinarie eller extra stämman, med mindre föreskriften i första stycket sista punkten iakttagits. Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock å såväl ordinarie som extra stämman kunna fattas beslut om utlysande av extra stämman för behandling av visst ärende.

Då särskild kallelse skall ske till fortsatt stämman, skall beträffande kallelsens innehåll och påföljden av att ärende icke angivits i kallelsen vad ovan i denna paragraf är stadgat äga motsvarande tillämpning.

130 §

Har förslag om anställande av talan för bolaget om skadestånd mot stiftare på grund av bolagsbildningen eller mot revisor eller granskare på grund av hans uppdrag prövats på bolagsstämma, vare i fråga om aktieägars rätt att å bolagets vägnar föra sådan talan lag som i 129 § sägs, därest förslaget blivit av stämman antaget eller ock biträts av aktieägare med sammanlagt aktiebelopp varom i 128 § stadgas. Rätten att föra talan mot stiftare eller talan mot granskare på grund av granskning varom i 13 § stadgas vare dock ej beroende därav, att aktieägare viss tid varit i aktieboken införd såsom ägare till sina aktier.

Talan må ej anställas mot stiftare eller mot granskare, på grund av granskning som i 13 § sägs, sedan tre år förflutit efter bolagets registrering, eller mot revisor eller granskare, sedan två år förflutit

Talan må ej anställas mot stiftare eller mot granskare, på grund av granskning som i 13 § sägs, sedan tre år förflutit efter bolagets registrering, eller mot revisor eller granskare, sedan två år förflutit

Nuvarande lydelse

från det revisionsberättelse eller yttrande eller berättelse, varom förmäles i 48, 50, 63, 64 eller 66 §, framlades å bolagsstämma eller yttrande enligt 127 § avgavs.

Föreslagen lydelse

från det revisionsberättelse eller yttrande eller berättelse, varom förmäles i 48, 50, 63, 64 eller 66 § denna lag eller 4 eller 6 § lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m., framlades å bolagsstämma eller yttrande avgavs enligt 127 § denna lag eller enligt 17 § lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m. Har styrelsen beslutat om kapitalökning eller om emission av skuldebrev som avses i nyssnämnda lag med stöd av bemyndigande från bolagsstämman, räknas den tid, inom vilken talan skall väckas med anledning av yttrande som avses i 48, 50 eller 63 § denna lag samt 4 eller 6 § lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m., från det yttrandet avgavs.

Mot aktieägare må bolaget ej föra talan om skadestånd enligt 208 eller 210 §, sedan två år förflutit efter beslut eller åtgärd därå talan grundas.

Utan hinder av vad i andra och tredje styckena sägs må talan anställas som grundas därpå att stiftare, revisor, granskare eller aktieägare begått brottslig handling.

140 §⁵

Bolagsstämma äger besluta att bolaget skall träda i likvidation. Har registreringsmyndigheten lämnat meddelande till rätten enligt 46 §, 181 §, 183 § 3 mom. eller 185 § 3 mom., eller har förhållande inträffat som i 141 § sägs, skall beslutet fattas enligt 119 § första stycket 5 och 6. Samma lag vare beträffande beslut i fall som avses i 146 §. Beslut att bolaget skall träda i likvidation vare eljest icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i bolagsordningen, lände det till efterrättelse.

Bolagsstämma äger besluta att bolaget skall träda i likvidation. Har registreringsmyndigheten lämnat meddelande till rätten enligt 46 §, 181 §, 181 a §, 183 § 3 mom. eller 185 § 3 mom. denna lag eller 20 § första stycket lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m., eller har förhållande inträffat som i 141 § sägs, skall beslutet fattas enligt 119 § första stycket 5 och 6. Samma lag vare beträffande beslut i fall som avses i 146 §. Beslut att bolaget skall träda i likvidation vare eljest icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet något

[...]⁵ Senaste lydelse 1946: 850.

Nuvarande lydelse

Föreligger ej fall som i första stycket andra eller tredje punkten sägs, må bolagsstämman kunna i beslutet föreskriva, att likvidationen skall inträda först å viss kommande dag högst två månader därefter, dock senast å första dagen av nästa räkenskapsår.

Föreslagen lydelse

ytterligare villkor bestämt i bolagsordningen, lände det till efterrättelse.

155 §

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; *dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 154, 162, 165, 171 eller 172 §.*

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat.

173 §

Har, sedan aktiebolag trätt i likvidation, genom domstols lagakraftäggande utslag bolagsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt och anteckning därom skett i registret, eller registrering om återupptagande av bolagets verksamhet skett jämligt 172 §, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av styrelse och revisorer. Likvidatorerna skola ock för sin förvaltning avgiva slutredovisning, som i 165 § sägs. Redovisningshandlingarna skola avlämnas till likvidationsrevisorerna och, där god man förordnats, till denne. Likvidationsrevisorerna hava att inom en månad därefter till likvidatorerna avgiva revisionsberättelse, innefattande särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för dem. Sedan handlingarna av likvidatorerna tillställts styrelsen, skall denna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för fattande av beslut i fråga om ansvarsfrihet för likvidatorerna. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman

Har, sedan aktiebolag trätt i likvidation, genom domstols lagakraftäggande utslag bolagsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt och anteckning därom skett i registret, eller registrering om återupptagande av bolagets verksamhet skett jämligt 172 §, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av styrelse och revisorer. Likvidatorerna skola ock för sin förvaltning avgiva slutredovisning, som i 165 § sägs. Redovisningshandlingarna skola avlämnas till likvidationsrevisorerna och, där god man förordnats, till denne. Likvidationsrevisorerna hava att inom en månad därefter till likvidatorerna avgiva revisionsberättelse, innefattande särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för dem. Sedan handlingarna av likvidatorerna tillställts styrelsen, skall denna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för fattande av beslut i fråga om ansvarsfrihet för likvidatorerna. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhanda-

Nuvarande lydelse

och tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 121 § är stadgat; dock äge aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar. Om kallelse till stämman skall gälla vad om kallelse till extra bolagsstämma är stadgat; *dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämman.*

Vad i denna lag rörande styrelseledamot är stadgat beträffande ansvarsfrihet, talan å förvaltningen och uppgörelse med bolaget skall, i fall som avses i första stycket, äga motsvarande tillämpning i avseende å likvidator.

Då genom lagakraftgående utslag bolagsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt, skall anmälan därom för anteckning i registret enligt 201 § första stycket ofördröjligen göras av likvidatorerna.

175 §

1 mom.

Avtal därom, att ett aktiebolags alla tillgångar och skulder skola genom fusion övertagas av ett annat aktiebolag mot vederlag i penningar eller aktier i det övertagande bolaget, må träffas mellan bolagen, såframt av styrelsen i det överlåtande bolaget framlagt förslag till sådant fusionsavtal godkänts av bolagsstämma i detta bolag efter vad i 2 mom. sägs. Fusionsavtalet må ej verkställas utan rättens tillstånd.

Föreslagen lydelse

hållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 121 § är stadgat; dock äge aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar. Om kallelse till stämman skall gälla vad om kallelse till extra bolagsstämma är stadgat.

Avtal därom, att ett aktiebolags alla tillgångar och skulder skola genom fusion övertagas av ett annat aktiebolag mot vederlag i penningar, aktier i det övertagande bolaget eller sådana av det övertagande bolaget emitterade skuldebrev som avses i lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m., må träffas mellan bolagen, såframt av styrelsen i det överlåtande bolaget framlagt förslag till sådant fusionsavtal godkänts av bolagsstämma i detta bolag efter vad i 2 mom. sägs. Fusionsavtalet må ej verkställas utan rättens tillstånd.

Minst en vecka före bolagsstämma skola för aktieägarna i det överlåtande bolaget hållas hos bolaget tillgängliga:

1. fullständigt förslag till fusionsavtal mellan det överlåtande och det övertagande bolaget;

2. avskrift av det överlåtande bolagets senaste fastställda balansräkning, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

3. en av det överlåtande bolagets samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör undertecknad berättelse, innehållande dels redogörelse för de omständigheter som kunna vara av vikt vid bedömandet

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

av förslaget lämplighet för bolaget och dels upplysning, i den mån det kan ske utan förfång för bolaget, huruvida efter nämnda balansräknings avgivande inträffat händelser vilka äro av väsentlig betydelse för bolagets ställning;

4. ett av revisorerna avgivet yttrande över den i 3 omförmälda berättelsen såvitt den avser bolagets ställning.

Förslaget till fusionsavtal skall innehålla uppgift å det värde i penningar, som beräknas genom fusionen belöpa på varje aktie i det överlåtande bolaget. Skall vederlag för de överlåtna tillgångarna helt eller delvis utgöras av aktier i det övertagande bolaget och bestämmes icke antalet aktier sålunda att å en aktie i det överlåtande bolaget belöper en eller flera aktier i det övertagande bolaget, skall aktieägare i det överlåtande bolaget vara berättigad att för varje av honom ägd aktie utbekomma ett eller flera av det övertagande bolaget utställda delbevis av innehåll, att innehavaren av beviset äger rätt att utbekomma en aktie i det övertagande bolaget mot avlämnande av det antal delbevis som erfordras för rätt att utbekomma en aktie. I fusionsavtalet skall angivas det antal delbevis som belöper på varje aktie i det överlåtande bolaget samt det antal sådana delbevis som erfordras för utbekommande av en aktie i det övertagande bolaget.

Skall överlåtelsen ske mot vederlag som helt eller delvis utgöres av aktier i det övertagande bolaget, skola i avskrift detta bolags senaste fastställda balansräkning, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år jämväl hållas tillgängliga efter vad i andra stycket sägs.

Skall överlåtelsen ske mot vederlag som helt eller delvis utgöres av aktier i det övertagande bolaget *eller av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning utgivna av det övertagande bolaget*, skola i avskrift detta bolags senaste fastställda balansräkning, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år jämväl hållas tillgängliga efter vad i andra stycket sägs.

De handlingar varom i andra och fjärde styckena förmäles skola jämväl framläggas på bolagsstämman.

Handlägges fusionsfrågan på två stämmor, skall vad i andra, fjärde och femte styckena sägs gälla beträffande båda stämmorna.

181 a §

Har antalet fria aktier, efter det att aktie av visst slag omvandlats till aktie av annat slag, kommit att överstiga den enligt förbehållet medgivna delen av aktierna, gäller vad som för motsvarande fall föreskrives i 181 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

190 §

2 mom.⁶ Godkännande av teckningslista eller kungörelse, som upprättats sedan bolagsstämma fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må ej givas, innan ökningsbeslutet registrerats.

Har registrering av ökningsbeslutet vägrats eller har vid upprättandet av teckningslistan eller kungörelsen icke iakttagits vad i 52 § och 182 § 1 mom. sägs eller möter eljest hinder mot godkännande eller har stadgad avgift ej erlagts, skall godkännande av nämnda handlingar vägras.

Meddelas godkännande, skola det ena exemplaret av ansökningen samt huvudskriften av teckningslistan och kungörelsen med åtecknade bevis om godkännandet återställas till bolaget.

Bestämmelserna i detta moment äga motsvarande tillämpning när styrelsen beslutar om kapitalökning efter bemyndigande av bolagsstämman.

*Lydelse enligt prop. 1973: 26**Föreslagen lydelse*

193 §

Beviljas aktiebolags registrering, låte registreringsmyndigheten i registret införa:

1. dagen för beslutet om bolagets bildande;
2. bolagets firma;
3. föremålet för bolagets verksamhet, så ock, i den mån med bolagets verksamhet ej åsyftas beredande av vinst åt aktieägarna, verksamhetens syfte samt bestämmelserna om användandet av vinst å verksamheten och av bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning;
4. det belopp vartill, jämlikt den av styrelseledamöterna och verkställande direktör lämnade uppgiften, aktiekapitalet uppgår, så ock, där aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
5. akties nominella belopp;
6. det belopp som enligt förenämnda uppgift blivit inbetalt å aktiekapitalet, samt, där aktiekapitalet ej till fullo inbetalats, inom vilken tid återstående inbetalning skall fullgöras;
7. där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier som enligt samma uppgift till fullo inbetalats;
8. den ort inom riket där styrelsen har sitt säte;
9. bolagets postadress;
10. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande;
11. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden skola bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;
12. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants samt verkställande direktörs och vice verkställande direktörs så ock, där eljest någon ensam eller i förening med annan är bemyndigad att teckna bolagets firma, dennes fullständiga namn och hemvist;

⁶ Senaste lydelse 1971: 591.

*Lydelse enligt prop. 1973: 26**Föreslagen lydelse*

13. av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen; samt

14. där enligt denna lag eller bolagsordningen revisor eller revisors-suppleant skall vara auktoriserad revisor eller registrerad revisor uppgift om hans fullständiga namn och hemvist.

Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmäles i 9 § 1 mom. första, andra eller tredje stycket eller 177 §, varde anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införd i registret. Beträffande bestämmelse som avses i 9 § 1 mom. tredje stycket skall tillika angivas det belopp, till vilket aktier av olika slag utgivits och må kunna utgivas. Är förbehållet sådant som i 177 § sägs, skall antalet bundna och antalet fria aktier införas i registret jämlikt den av styrelseledamöterna och verkställande direktör därom lämnade uppgiften.

Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmäles i 9 § 1 mom. första, andra, tredje eller fjärde stycket eller 177 §, varde anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införd i registret. Beträffande bestämmelse som avses i 9 § 1 mom. tredje stycket skall tillika angivas det belopp, till vilket aktier av olika slag utgivits och må kunna utgivas. Är förbehållet sådant som i 177 § sägs, skall antalet bundna och antalet fria aktier införas i registret jämlikt den av styrelseledamöterna och verkställande direktör därom lämnade uppgiften.

Har i stiftelseurkunden intagits bestämmelse som avses i 7 §, varde ock anmärkning om sådan bestämmelse införd i registret.

Det ena av de till registreringsmyndigheten ingivna exemplaren av den å konstituerande stämman antagna bolagsordningen skall förses med bevis om registreringen av bolaget och återställas till detta. De listor, varå aktieteckningen ägt rum, skola och återställas till bolaget.

Där å konstituerande stämman ändring i bestämmelse som avses i 7 § beslutats, skall den ena av de jämlikt 32 § femte stycket ingivna avskrifterna av stiftelseurkunden återställas till bolaget försedd med påskrift att den företetts i ärendet om bolagets registrering.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

194 a §

Göres anmälan enligt 9 § 1 mom. fjärde stycket för registrering av omvandling av aktie och innehåller bolagsordningen förbehåll enligt 177 § skall, när omvandlingen innebär ändring av förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier, lämnas redogörelse därför. Vidare skall lämnas uppgift om hur många aktier som äro bundna och hur många som äro fria samt förklaring dels att i aktieboken vid varje aktie anmärkts om den är bunden eller fri dels att, såvitt

Nuvarande lydelse

Mot beslut i tillståndsärende, varå 3, 77, 79, 88, 107, 147 eller 149 § äger tillämpning, föres talan hos Konungen genom besvär.

Talan mot länsstyrelses beslut enligt denna lag föres hos kammarrätten genom besvär.

Äro stiftarna missnöjda med beslut, varigenom godkännande för registrering vägrats enligt 190 § 1 mom., eller är bolaget missnöjt med beslut varigenom sådant godkännande vägrats enligt nämnda paragraf 2 eller 3 mom., må, vid talans förlust, sist inom två månader från beslutets dag besvär däröver anföras hos kammarrätten. Rätt till sådan talan tillkomme ock sökande, som är missnöjd med beslut, varigenom registrering vägrats enligt 192 §.

Över beslut av registreringsmyndigheten enligt 173 a § samt över beslut om sådan förklaring, som avses i 191 §, 195 § 2 och 4 mom., 196 §, 197 § och 199 §, så ock över beslut om jämkning av bolagsordning enligt 198 § 1 mom. må jämväl besvär anföras i den ordning, varom i tredje stycket stadgas.

210 §

Har styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator tillskyndat bolaget eller aktieägare skada genom åtgärd, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare, skall skyldighet att utgiva ersättning för skadan åvila jämväl aktieägare, som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator medverkat till åtgärden. Innefattar åtgärd, vartill aktieägare sålunda medverkat, överträdelse av denna lag eller bolagsordningen till skada för borgenär hos bolaget eller annan tredje man, vare aktieägaren ock skyldig att utgiva ersättning till denne.

⁷ Senaste lydelse 1971: 591.

Föreslagen lydelse

kunnat utrönas, i aktieboken ej är såsom ägare till bunden aktie införd någon som förvärvat aktien i strid mot förbehållet.

206 §⁷

Mot beslut i tillståndsärende, varå 3, 75 b, 77, 79, 88, 107, 147 eller 149 § äger tillämpning, föres talan hos Konungen genom besvär.

Talan mot länsstyrelses beslut enligt denna lag i annat fall än enligt 75 b § föres hos kammarrätten genom besvär.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*213 §⁸

Med dagsböter eller fängelse straffes

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i stiftelsehandling eller annan handling, som lämnas till eller hålles tillgänglig för granskare, registreringsmyndigheten eller aktietecknare eller framlägges på konstituerande stämman, eller i påskrift å sådan handling eller i ansökan till registreringsmyndigheten;

2. granskare, som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i granskningsberättelse eller i påskrift å handling som överlämnats till honom;

3. styrelseledamot, verkställande direktör eller annan, som i anmälan eller ansökan till registreringsmyndigheten eller i försökrän eller annan handling som fogas därvid uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;

4. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för aktieägare, aktietecknare eller granskare eller framlägges på bolagsstämman, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande som kungöres eller sändes till aktieägare;

5. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 98, 146 eller 154 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 100 §, 101 § 2—4, 6 och 7 mom., 102 § första stycket, 103 § eller 146 §;

6. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 156, 160 eller 165 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum; så ock likvidator som vid upprättande av balansräkning, som avses i 172 §, uppsåtligen förfar i strid mot vad som stadgas i 146 § samt 100 § eller 101 § 2—4, 6 och 7 mom.;

5. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 98, 146 eller 154 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i 100 §, 101 § 2, 3, 6 och 7 mom., 102 § första stycket, 103 § eller 146 §;

6. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 156, 160 eller 165 §, uppsåtligen förfar i strid mot bestämmelserna i nämnda lagrum; så ock likvidator som vid upprättande av balansräkning, som avses i 172 §, uppsåtligen förfar i strid mot vad som stadgas i 146 § samt 100 § eller 101 § 2, 3, 6 och 7 mom.;

7. revisor, likvidationsrevisor eller god man som förordnats enligt 153 §, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på bolagsstämman eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande bolagets

⁸ Senaste lydelse 1967: 537.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger.

8. den som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet bryter mot bestämmelserna i 75 a § om förbud mot penninglån och ställande av säkerhet.

215 §

Med dagsböter straffes

1. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning eller vinst- och förlusträkning, som avses i 98, 146 eller 154 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 101 § 1 mom. eller 102 § andra och tredje styckena, eller vid upprättande av handling varom nyss sagts eller av förvaltningsberättelse, som avses i 98 eller 154 §, av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i 213 § 5;

1. styrelseledamot eller verkställande direktör, där han vid upprättande av balansräkning eller vinst- och förlusträkning, som avses i 98, 146 eller 154 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 101 § 1 mom. eller 102 § andra och tredje styckena, eller vid upprättande av handling varom nyss sagts eller av förvaltningsberättelse, som avses i 98 eller 154 §, av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i 213 § 5 *eller uppsåtligen underlåter att i förteckning införa uppgift om lån och ansvarsförbindelser enligt vad därom i 75 c § stadgas;*

2. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning som avses i 172 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 101 § 1 mom., eller vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 156, 160, 165 eller 172 §, av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i 213 § 6;

3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 213 § 7 sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 113, 154, 161 eller 165 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i nämnda lagrum;

4. stiftare, där han uppsåtligen eller av vårdslöshet bestyrker avskrift, som i 16 § första stycket sägs, ehuru avskriften är oriktig, så ock styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör, vice verkställande direktör, likvidator, suppleant för likvidator eller firmatecknare, där han uppsåtligen eller av vårdslöshet bestyrker avskrift, varom förmäles i 224 § andra stycket, ehuru avskriften är oriktig.

216 §⁹

Med dagsböter straffes ock

1. den som, i annat fall än i 214 § 1 och 2 avses, underlåter att iakttaga föreskrift i 34 §, 35 § första, andra eller fjärde stycket, 39 §, 59 § tredje punkten, 64 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista

⁹ Senaste lydelse 1967: 537.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

punkten, 180 § eller 186 § 2 mom. tredje stycket andra punkten, så ock den som bryter mot föreskrift i 38 §, 56 § andra stycket första punkten, 64 § 2 mom. fjärde stycket första punkten, 69 §, 182 § 2 mom., 184 § andra stycket eller 222 § 2 mom. tredje stycket;

2. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han underlåter att verkställa påskrift å aktiebrev enligt 56 § andra eller tredje stycket, 64 § 2 mom. fjärde stycket, 65 § sista stycket, 66 § 2 mom. andra stycket eller 164 § andra stycket;

3. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som beträffande anmälan för registrering är meddelad i 33 §, 45 §, 47 §, 51 §, 61 §, 62 § 1, 2 eller 4 mom., 63 §, 64 § 2 mom. första stycket, 65 § fjärde stycket, 66 § 1 mom. femte stycket, 67 § 1 mom. femte stycket, 68 § fjärde stycket, 97 § första stycket, 106 § fjärde stycket, 137 §, 151 §, 152 § andra stycket, 166 §, 168 § första stycket, 172 § sjätte stycket, 173 § tredje stycket, 181 § första stycket, 183 §, 184 § tredje stycket, 185 § 1 eller 2 mom. eller 222 § 1 mom. sista stycket eller 2 mom. sista stycket;

3. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som beträffande anmälan för registrering är meddelad i 33 §, 45 §, 47 §, 51 §, 61 §, 62 § 1, 2 eller 4 mom., 63 §, 63 a §, 64 § 2 mom. första stycket, 65 § fjärde stycket, 66 § 1 mom. femte stycket, 67 § 1 mom. fjärde stycket, 68 § tredje stycket, 97 § första stycket, 106 § fjärde stycket, 137 §, 151 §, 152 § andra stycket, 166 §, 168 § första stycket, 172 § sjätte stycket, 173 § tredje stycket, 181 § första stycket, 183 §, 184 § tredje stycket, 185 § 1 eller 2 mom., 194 a § eller 222 § 1 mom. sista stycket eller 2 mom. sista stycket;

4. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han underlåter att till revisorer, likvidationsrevisorer eller god man avlämna handlingar enligt vad som stadgas i 98 § tredje stycket, 154 § andra stycket, 156 § tredje stycket, 160 § femte stycket, 165 § första stycket, 172 § andra stycket eller 173 § första stycket;

5. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som med avseende å framläggande av handlingar å bolagsstämma eller tillhandahållande av handlingar viss tid före stämma är meddelad i 121 § första eller andra stycket, 146 § tredje stycket, 154 § andra eller tredje stycket, 162 §, 165 § andra stycket, 172 § fjärde stycket eller 173 § första stycket;

6. styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som är meddelad i 57 § andra stycket, 70 § andra stycket sista punkten, 106 § tredje stycket, 111 § 1 mom. fjärde stycket, 118 § första eller sjätte stycket, 124 § första stycket andra punkten, 127 § tredje stycket eller fjärde stycket första eller fjärde punkten, 152 § andra stycket, jämfört med 106 § tredje stycket eller 111 § 1 mom. fjärde stycket, 153 § andra stycket, 154 § tredje stycket, jämfört med 111 § 1 mom. fjärde stycket, 158 §, jämförd med 118 § första eller sjätte stycket, eller 160 § fjärde stycket;

7. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelas i

7. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelas i

Nuvarande lydelse

112 §, 127 § fjärde stycket, 154 § andra stycket eller i 154 § tredje stycket, jämfört med 112 §, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 161 § första punkten, tredje punkten, jämförd med 112 § *första stycket, eller fjärde punkten* eller 165 § första stycket femte punkten, sjätte punkten, jämförd med 112 § *första stycket, eller sjunde punkten* eller 172 § tredje stycket finnes stadgat;

8. god man, som förordnats enligt 153 §, där han underlåter att avgiva yttrande enligt 172 § tredje stycket samt

9. förvaltare i aktiebolags konkurs, som bryter mot vad i 169 § tredje stycket är stadgat.

Där föreskrift varom i denna paragraf förmäles skall fullgöras av styrelsen eller verkställande direktör eller genom styrelsens eller verkställande direktörs försorg, skall, om verkställande direktör finnes, ansvar åvila allenast denne.

Förseelse mot 118 § första eller sjätte stycket, 121 § första eller andra stycket, 124 § första stycket andra punkten, 127 § tredje eller fjärde stycket, 146 § tredje stycket, 154 § andra stycket andra punkten, 154 § tredje stycket, jämfört med 121 § första eller andra stycket, 158 § jämförd med 118 § första eller sjätte stycket, 160 § fjärde stycket, 162 § andra punkten, 165 § andra stycket andra punkten, 172 § fjärde stycket eller 173 § första stycket sjätte punkten må åtalas allenast av målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl bolaget som varje aktieägare.

Föreslagen lydelse

112 §, 127 § fjärde stycket, 154 § andra stycket eller i 154 § tredje stycket, jämfört med 112 §, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 161 § första punkten *eller* tredje punkten, jämförd med 112 §, eller 165 § första stycket femte punkten *eller* sjätte punkten, jämförd med 112 §, eller 172 § tredje stycket finnes stadgat;

222 §

4 mom. Om utbyte av aktiebrev skall ske på grund av att aktie av visst slag enligt bestämmelse i bolagsordningen skall omvandlas till aktie av annat slag, får bolaget innehålla på aktie belöpande utdelning, teckningsrättsbevis och delbevis till dess aktiebrevet tillhandahålles för utbyte.

1. Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2. Vad i 2 § föreskrives om aktiekapitalets storlek skall ej gälla för bolag som bildats före lagens ikraftträdande. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor.

I fråga om bolag som avses i första stycket gäller 3 § första stycket i dess äldre lydelse.

3. Bestämmelserna i 103 § 1 mom. tredje stycket tillämpas även i fråga om penninglån som lämnats och ansvarsförbindelser som ingåtts före lagens ikraftträdande under förutsättning att lånet eller ansvarsförbindelsen är av det slag som avses med det i 75 a § stadgade förbudet. Uppgift om lånet eller ansvarsförbindelsen skall även lämnas i förteckning som avses i 75 c §.

Vad i 75 c § första stycket fjärde punkten föreskrives äger ej tillämpning på lån och ansvarsförbindelser som bolaget lämnat före ikraftträdandet.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering

Härigenom förordnas att 21 § lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

I beslut om utdelning skall anges den dag då aktieboken och förteckning enligt 12 § skall avstämmas för fastställande av vilka som är införda i dem.

Detsamma gäller beslut om sådan kapitalökning där aktiebolagets aktieägare har rätt till nya aktier i förhållande till det antal aktier som de förut äger. Avstämningsdagen för kapitalökning får ej sättas tidigare än tre veckor efter den dag när beslutet kungjorts i allmänna tidningarna. Vid fondemission får aktieboken och förteckningen dock ej avstämmas innan beslutet om emissionen registrerats.

Avstämningsdag skall också bestämmas när bolaget med stöd av lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m. fattar beslut rörande sådan emission av skuldebrev där aktieägarna har företrädesrätt att teckna skuldebrev i emissionen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag

Härigenom förordnas att 3 § lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Förvärv av aktie, som skett i strid mot förbehåll som i 2 § andra stycket sägs, vare ogillt.

Föreslagen lydelse

3 §¹

Förvärv av aktie, som skett i strid mot förbehåll som i 2 § andra stycket sägs, vare ogillt. *Den som innehar skuldebrev eller optionsbevis som avses i lagen (1973: 00) om konvertibla skuldebrev m. m. äger dock vid utbyte eller nyteckning erhålla fri aktie, om skuldebrevet eller optionsbeviset ger rätt därtill, även om förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier därmed skulle ändras eller redan förut ändrats i strid mot förbehållet.*

Har någon, av vilken enligt sådant förbehåll aktie ej må genom teckning eller överlåtelse förvärvas, annorledes bekommit aktie, skall i fråga om hans rätt att på grund av nämnda aktie teckna eller erhålla nya aktier gälla vad i lagen om aktiebolag är stadgat.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1944: 710.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 16 mars 1973.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MÖBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Statsrådet Lidbom anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *lagstiftning angående konvertibla skuldebrev m. m.* och anför.

1 Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för justiedepartementet år 1960 en utredningsman¹ för att delta i en samnordisk översyn av aktiebolagslagstiftningen. 1962 utvidgades uppdraget till att omfatta utarbetandet av enhetlig nordisk aktiebolagslagstiftning i samråd med motsvarande utredningar i de övriga nordiska länderna. Utredningen, som sedermera antog namnet aktiebolagsutredningen, avgav år 1971 ett betänkande (SOU 1971: 15) med förslag till aktiebolagslag m. m.²

Remissyttranden över betänkandet har avgetts av riksåklagaren (RÅ), Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, riksrevisionsverket, kammarrätten, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, riksskatteverket, banksinspektionen, försäkringsinspektionen, fiduciarkommisnämnden, länsstyrelserna i Stockholms län, Göteborgs och Bohus län, Malmöhus län, Kalmar län och Gävleborgs län, företagsskatteberedningen, delegationen för de mindre och medelstora företagen, 1971 års utredning om bokföringslagstiftningen, statskontoret, fondbörsutredningen, kapitalmarknadsutredningen, fullmäktige i Sveriges riksbank, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskasseförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges redareförening, Sveriges lantbruksförbund, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Styrelsen för

¹ Professorn Håkan Nial.

² Utredningsmannen biträdades av särskilda sakkunniga. Dessa var vid betänkandets avgivande biträdande generaldirektören Bertil Bolin, direktören Lars Gabrielson, förbundsjuristen Stig Gustafsson, direktören Thomas Hagdahl, auktoriserade revisorn Per Hanner, advokaten Nils Köhler, advokaten Wilhelm Pehrsson, och byråchefen Stefan Stiernstedt.

Stockholms fondbörs, Kooperativa förbundet (KF), Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Svensk industriförening, Sveriges företagares riksförbund, Familjeförstagens förening, Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Televerket, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges advokatsamfund, Föreningen auktoriserade revisorer, Svenska revisorsamfundet, Sveriges aktiesparares riksförbund samt Yrkesrevisorers och redovisningsmäns förbund. Dessutom har Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska bankföreningen, Svenska fondhandlareföreningen, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund och Sveriges köpmannaförbund avgivit ett gemensamt remissyttrande.³

Under ärendets beredning i justitiedepartementet har överläggningar hållits med företrädare för de ansvariga ministerierna i Danmark, Finland och Norge.

Lagstiftningsärendet är mycket omfattande och komplicerat. Det synes inte möjligt att en ny aktiebolagslag baserad på utredningsförslaget skall kunna träda i kraft före den 1 januari 1975. Vissa delar av utredningsförslaget berör emellertid frågor som är av sådan vikt och angelägenhetsgrad att ett uppskov med genomförandet av förslaget i dessa delar till den 1 januari 1975 ter sig mindre lämpligt. Till dessa delar av förslaget hör regler som berör bolagens kapitalförsörjning, aktiekapitalets storlek samt bolagens rätt att lämna penninglån till aktieägare m. fl.

Jag vill nu ta upp frågan om en särlagstiftning i dessa hänseenden grundad på utredningsförslaget.

2 Huvuddragen i gällande lag

Lagen (1944: 705) om aktiebolag är utomordentligt utförlig och detaljerad. De väsentligaste huvuddragen i den gällande lagstiftningen är följande.

Aktiebolag bildas av tre stiftare. Vid bolagsbildningen skall vissa handlingar upprättas. Till dem hör stiftelseurkunden och förslag till bolagsordning. I stiftelseurkunden regleras främst frågor rörande själva bolagsbildningen och i förslaget till bolagsordning regleras hur bolaget skall verka och fungera i framtiden. Vid bolagsbildningen skall också bestämmas hur stort aktiekapital bolaget skall ha. Aktiekapitalets storlek skall anges i bolagsordningen. Aktiekapitalets storlek kan därvid bestämmas till ett minimi- och ett maximibelopp. Minimikapitalet får inte utgöra mindre än tredjedelen av maximikapitalet.

Aktiekapitalet — eller minimikapitalet — måste uppgå till minst

³ Yttrandet benämns i fortsättningen näringslivets remissyttrande.

5 000 kr. Aktiekapitalet skall vara fördelat på aktier som skall lyda på visst nominellt belopp, i princip lägst 50 kr. På varje aktie måste minst det nominella beloppet inbetalas till bolaget. Summan av aktiernas nominella belopp är lika med aktiekapitalet. Det finns inte något hinder för att alla aktier ägs av en person. Vid olika stadier i bolagsbildningen skall registrering ske hos patentverket. Det är för övrigt ett grundläggande drag i vår lagstiftning att åtskilligt rörande aktiebolag registreras i ett offentligt register som förs av patentverket. Tanken bakom detta registreringssystem har varit att säkra offentlighet och insyn i aktiebolagen.

Aktieägarna svarar inte personligen för bolagets åtaganden och förpliktelser. Borgenärer får hålla sig till bolagets tillgångar. I syfte att säkra borgenärernas rätt innehåller aktiebolagslagen ett flertal regler om inbetalning av aktiekapital och om skydd för aktiekapitalet. Aktiekapitalet fungerar med andra ord som ett slags garanti för borgenärsintressena. Lagen innebär i detta hänseende bl. a. att aktiekapitalet i princip inte får delas ut till aktieägarna. När viss del av aktiekapitalet gått förlorat blir bolaget skyldigt att träda i likvidation.

Aktiekapitalet kan höjas eller sänkas. Höjning av aktiekapitalet sker genom teckning av nya aktier, nyemission, eller genom fondemission. Nyemission innebär att aktieägare eller utomstående får göra ytterligare inbetalningar till bolaget mot utfående av nya aktier i bolaget. Vid fondemission sker inte någon inbetalning till bolaget, utan nya aktier emitteras efter det att besparade vinstmedel har överförts till aktiekapitalet eller bokföringsvärdet på bolagets anläggningstillgångar har skrivits upp och uppskrivningsbeloppet lagts till aktiekapitalet. Inbetalning av aktiekapital sker oftast med pengar. Det kan emellertid också ske genom att annan egendom överlämnas, s. k. apport. Apport förekommer både vid bolagsbildning och vid ökning av aktiekapital genom nyemission. Som exempel på apportegendom kan nämnas rörelse, varumärke, patent, varulager, fastigheter, aktier i andra bolag m. m. Aktieägare har en ovillkorlig företrädesrätt att teckna aktier när beslut fattats om nyemission mot betalning i pengar.

Aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden utgör bolagets bundna egna kapital, som i princip inte får delas ut till aktieägarna annat än i samband med likvidation av bolaget. Bolagen är skyldiga att avsätta minst 10 % av sin årliga vinst till reservfonden intill dess denna uppgår till 20 % av aktiekapitalet. Också s. k. överkurs, dvs. den del av betalningen för tecknad aktie som överstiger aktiens nominella belopp, skall läggas till reservfonden. Reglerna om skuldregleringsfond berör bolag vars skulder överstiger summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden. Innebörden av dessa regler synes inte behöva redovisas närmare i detta lagstiftningsärende.

Det fria egna kapitalet består av fria fonder, balanserad vinst och nettovinst för räkenskapsåret. Det fria egna kapitalet får i princip delas ut till aktieägarna.

I aktiebolag skall finnas minst tre bolagsorgan: bolagsstämma, styrelse och revisorer. Bolagsstämman är det överordnade, i sista hand beslutande organet. Alla aktieägare har i princip rätt att delta i bolagsstämman. Stämman tillsätter styrelseledamöter och revisorer. Den skall vidare fastställa årsredovisning och besluta om fondering och vinstutdelning samt om ansvarsfrihet för styrelsen och verkställande direktör. Styrelsen består av en eller flera ledamöter. Överstiger bolagets aktiekapital eller maximikapital 500 000 kr. måste styrelsen bestå av minst tre ledamöter. Därvid skall det också finnas en verkställande direktör. Styrelsen förvaltar bolagets angelägenheter. Har verkställande direktör utsetts skall den löpande förvaltningen handhas av honom och ledningen och förvaltningen i övrigt tillkomma styrelsen.

För granskning av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt bolagets räkenskaper skall det finnas en eller flera revisorer. Dessa väljas av bolagsstämman. Uppgår aktiekapitalet eller maximikapitalet till minst 2 milj. kr. eller är bolagets aktier eller obligationer noterade på svensk fondbörs skall minst en av revisorerna vara auktoriserad revisor. Det finns bestämmelser om proportionellt revisorsval som innebär att en minoritetsgrupp vars röstetal utgör mer än en tredjedel av röstetalet för de företrädde aktierna får utse den ene av två ordinarie revisorer. Vidare gäller att s. k. minoritetsrevisor skall förordnas av länsstyrelsen om det yrkas på stämman av aktieägare som representerar minst en tiondel av aktiekapitalet. Revisorns kontrollfunktion avser i första hand bolagets årsredovisning men omfattar i princip också fortlöpande granskning och tillsyn över företagsledningens förvaltning. Denna tillsyn utövas inte bara i aktieägarnas intresse. Revisorerna skall också övervaka att sådana regler iakttas som avser att skydda andra intressen t. ex. minoritetsintressen, fordringsägare, aktieköpare och det allmänna. Revisionsarbetet utmynnar i en revisionsberättelse. Den skall bl. a. innehålla uttalanden om det finns anledning till anmärkning mot styrelsen och verkställande direktören eller beträffande de överlämnade redovisningshandlingarna.

Principen i aktiebolagslagen är att de som har majoriteten av rösträtten också bestämmer i bolaget. Lagen innehåller emellertid också ett antal regler som syftar till att skydda minoriteten mot maktmissbruk. Tidigare har nämnts minoritetens rätt att utse s. k. grupprevisor och minoritetsrevisor. Andra viktiga hithörande bestämmelser utgöres av sådana som uppställer krav på kvalificerad majoritet vid vissa beslut om ändring i bolagsordningen. Också beslut om nedsättning av aktiekapitalet, om likvidation och om fusion med annat aktiebolag kräver i vissa fall kvalificerad majoritet. Enligt den s. k. generalklausulen (76 § andra

stycket) får bolagsstämman inte besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd att uppenbarligen fördel bereds vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare. Dessa bestämmelser gäller också för styrelsen (91 §). Slutligen kan nämnas att minoritet har viss rätt att fordra vinstutdelning. Aktieägarnas ovillkorliga företrädesrätt att vid nyemission teckna aktier kan också ses som en del av minoritetsskyddet.

Ett aktiebolag kan upplösas genom likvidation, konkurs eller fusion. Likvidation kan beslutas av aktieägarna helt frivilligt. I vissa fall måste aktiebolaget gå i likvidation. Sådan tvångslikvidation skall bl. a. äga rum då viss del av aktiekapitalet har gått förlorat. Under likvidationen ersätts styrelse och verkställande direktör av en eller flera likvidatorer. Bolagsstämman fungerar dock i huvudsak som tidigare. Även revisorerna sätts ur funktion. Bolagsstämman skall nämligen välja likvidationsrevisorer med uppgift att granska likvidatorernas förvaltning. Likvidatorernas uppgift är att betala bolagets skulder och att förvandla bolagets egendom i pengar i den mån det fordras för likvidationen. När detta har fullgjorts skall likvidatorerna framlägga slutredovisning på bolagsstämman och därmed anses bolaget upplöst. Behållningen i bolaget delas ut bland aktieägarna.

En fusion av aktiebolag innebär att ett bolag upphör i samband med att dess tillgångar och skulder övertas av ett annat bolag. Den enklaste formen av fusion är den då ett helägt dotterbolag skall uppgå i moderbolaget. Fusion mellan andra bolag sker genom ett fusionsavtal mellan bolagen. I fråga om det bolag som skall upphöra uppställs i lagen särskilda regler med krav på kvalificerad majoritet och om rätt för dem som överröstats att bli utlösta ur det upphörande bolaget. Dessa regler utgör ett led i minoritetsskyddet. Dessutom finns bestämmelser som syftar till att skydda det upphörande bolagets borgenärer. Reglerna innebär bl. a. att rättens tillstånd måste sökas till fusionen.

I princip har varje aktieägare rätt att fritt överlåta sina aktier till annan. Bolagsordningen kan emellertid innehålla bestämmelser om lösningsrätt för övriga aktieägare. I många aktiebolag begränsas dessutom principen om akties fria överlåtbarhet genom att bolagsordningen innehåller s. k. utlänningsklausul. Sådana utlänningsklausuler går vanligen ut på att utländska rättssubjekt bara får inncha en mindre del av aktierna i bolaget nämligen upp till 20 % av rösträtten och 40 % av aktiekapitalet. Aktier för vilka sådan klausul inte gäller brukar betecknas fria aktier och övriga aktier kallas bundna aktier. Förvärv av bunden aktie i strid mot utlänningsklausul är ogiltigt. Systemet med bundna och fria aktier skall ses mot bakgrund av lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Enligt den lagen får nämligen i princip bolag som saknar utlänningsklausul med det nyss beskrivna innehållet inte förvärva fast egendom i Sverige utan särskilt tillstånd.

3 Bolagens kapitalförsörjning

3.1 Nuvarande ordning

När ett aktiebolag för sin verksamhet och utveckling behöver skaffa nytt kapital kan det ske antingen genom en ökning av det egna kapitalet dvs. genom emission av nya aktier, eller genom upptagande av krediter. Mellan aktier och fordringar finns viktiga principiella skillnader. I motsats till fordringarna medför aktierna rösträtt och annan rätt att medverka i bolagets förvaltning. Fordringsägarnas rätt till kapital och ränta går före aktieägarnas anspråk på utdelning och likvidationskvot. Skuldräntan är vanligen bestämd och fordringsägarens ränteanspråk är oberoende av bolagets ställning och rörelseresultat. Aktieägaren å andra sidan kan inte få utdelning om vinstmedel saknas. Han har inte en ovillkorlig rätt till det ens om utdelningsbar vinst finns.

Beslut om ökning av aktiekapitalet genom emission av nya aktier fattas av bolagsstämman. Styrelsen har emellertid möjlighet att sätta igång förfarandet på egen hand. Dess åtgärder blir giltiga om stämman senare godkänner dem.

Vid en nyemission kan de gamla aktierna komma att minska i värde, nämligen om emissionskursen på de nya aktierna inte motsvarar de gamla aktiernas verkliga värde. För att skydda gamla aktieägare gäller därför vid nyemission som huvudregel att varje aktieägare har rätt att i den mån det kan ske teckna så många nya aktier som svarar mot hans andel i det gamla aktiekapitalet. Aktieägaren har också möjlighet att sälja denna teckningsrätt. Aktieägarnas företrädesrätt att teckna nya aktier gäller emellertid bara om aktierna skall betalas med pengar. Skall aktier betalas på annat sätt, alltså genom s. k. apport, föreligger icke någon företrädesrätt för aktieägarna att delta i nyemissionen.

Aktierna i aktiebolaget måste lyda på lika belopp. Det nominella beloppet för de nya aktierna måste alltså vara detsamma som det som gäller för de gamla aktierna. För varje ny aktie måste ett belopp minst motsvarande aktiens nominella belopp inbetalas till bolaget.

En förutsättning för att en nyemission skall kunna ske är att bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet medger detta. Innehåller bolagsordningen bestämmelser om minimi- och maximikapital kan bolagsstämman besluta om ökning av aktiekapitalet upp till gränsen för maximikapitalet. Är aktiekapitalet däremot fast eller vill man överskrida maximikapitalet måste man ändra bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek innan beslut kan fattas om nyemission.

Om bolagsstämman fattar beslut om nyemission är förfarandet i stora drag följande. Styrelsen upprättar ett förslag till beslut om ökning av aktiekapitalet. Detta skall hållas tillgängligt för aktieägarna och framläggas på stämman. Vid förslaget skall fogas yttrande av styrelsen och verk-

ställande direktören över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bolaget. Om den stämma som skall fatta beslutet inte skall fastställa balansräkningen från föregående räkenskapsår skall också en särskild berättelse avlämnas rörande viktigare händelser som inträffat efter det att styrelsen senast avgav förvaltningsberättelse.

När stämman fattat beslut om ökning av aktiekapitalet upprättas teckningslista och kungörelse om ökningsbeslutet. Dessa handlingar tillställs patentverket för godkännande. När handlingarna har godkänts offentliggörs kungörelsen och varje aktieägare skall om möjligt underrättas särskilt. Därefter sker teckning på den godkända teckningslistan och sedan beslutar styrelsen om tilldelning av nya aktier. Senast ett år från det stämman fattade beslut om ökning av aktiekapitalet, skall full betalning för varje ny aktie erläggas. Sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden skall för registrering anmälas hur många nya aktier som har betalats till fullo. Har efter sådan anmälan ytterligare nya aktier blivit till fullo betalda, skall inom sex månader efter betalning antalet sådana aktier anmälas för registrering. Så snart registrering har skett anses kapitalet ha ökat med sammanlagda nominella beloppet av det antal nya aktier som anmälts ha betalats till fullo. Kapitalökningen sker sålunda successivt.

Vid nyemission kan aktieteckning ske genom att apportegendom tillskjuts. I sådant fall skall ökningsbeslutet innehålla bestämmelser därom. I ökningsbeslutet anges vilken egendom som skall tillskjutas eller övertas av bolaget, antalet aktier eller annat vederlag som skall lämnas och de huvudsakliga villkor i övrigt som skall gälla beträffande tillskottet eller övertagandet. I beslutet skall hänvisas till de handlingar som kan vara upprättade rörande bestämmelsen. Grundas apportbestämmelsen på avtal som inte träffats skriftligen skall avtalet fullständigt upptas i stiftelseurkunden. En särskild berättelse rörande apportbildningen skall avges av styrelseledamöterna och verkställande direktören. Det kan också ifrågakomma att man utser särskilda granskare som skall avge granskningsberättelser rörande apporttillskottet. Om särskilda granskare ej anlitas, skall revisorerna utföra motsvarande granskning.

Styrelsen har rätt att besluta om *upptagande av lån*. När aktiebolag emitterar obligationer eller på annat sätt tar upp lån brukar lånet vanligtvis få en bestämd förfallodag och löpa med en viss angiven ränta. Ett obligationslån kan emellertid konstrueras så att olika mellanformer mellan aktier och fordringar uppkommer. En fordran kan genom avtal ställas efter övriga fordringar. Det är fallet med s. k. förlagsbevis. Fordring kan också såtillvida jämföras med en aktie att räntans storlek görs beroende av bolagets vinst eller av vinstutdelningen på bolagets aktier, s. k. vinstandelsbevis eller participating debentures.

I utlandet förekommer fordringsbevis som innefattar en rätt för fordringsägaren att på vissa villkor utbyta fordringen mot aktier i bolaget,

s. k. konvertibla skuldebrev, eller fordringsbevis som är förenade med en option att mot betalning förvärva aktier i bolaget, s. k. warrants. Hos oss saknas regler i lag om sådana fordringsbevis. Enligt svensk rätt är det inte möjligt för ett bolag att juridiskt förplikta sig att framdeles utge de aktier som är nödvändiga för konverteringen eller — vid warrantlån — för nyteckningen. Trots detta har ett par svenska bolag under senare år utgivit obligationer försedda med klausul om konvertering till aktier i bolaget. Eftersom ingen verklig juridisk rätt till konvertering kan garanteras av bolaget, har dessa obligationer försetts med utfästelser att, om bolagsstämman inte skulle besluta nyemission för konvertering, obligationerna i stället skall av bolaget inlösas till det värde de skulle ha fått om konvertering genomfördes.

Oftast medför alla aktier samma rätt mot bolaget. I bolagsordningen kan emellertid bestämmas att *aktier av olika slag* skall ges ut. Olikheterna gäller vanligtvis rätten till utdelning, deltagande i nyemission, återbäring vid nedsättning av aktiekapitalet eller utskiftningen vid bolagets upplösning. Olikheterna går ut på att ett aktieslag har i ett eller flera av nu angivna hänseenden företräde framför annat aktieslag. Man brukar använda beteckningen preferensaktier för aktier med företräde medan andra aktier kallas stamaktier. En vanlig konstruktion av företrädesrätten är att preferensaktien har företrädesrätt till utdelning och dessutom företrädesrätt till sitt nominella belopp vid bolagets upplösning. Eventuellt överskott vid likvidation tillkommer med denna konstruktion endast stamaktierna. Denna typ av preferensaktier kan med visst fog sägas utgöra ett slags mellanform mellan stamaktier och obligationer. Företrädesrätten till utdelning kan varieras på olika sätt. Det är vanligt att preferensaktier har företrädesrätt till ackumulativ utdelning. Detta innebär att preferensaktierna har rätt att få ut alla från tidigare år resterande företrädesberättigade belopp innan vinstutdelning får ske till stamaktiegarna.

Det är möjligt att i bolagsordningen ta in bestämmelse om att de rättigheter som tillkommer aktier av visst slag skall kunna förändras efter viss tid eller under vissa förutsättningar. Det synes vara oklart hur långt sådana förändringar kan gå och till vilka förutsättningar de kan knytas. Det torde dock f. n. inte vara möjligt att omvandla aktie av ett slag till aktie av annat slag.

3.2 Utredningen

Utredningen anser att ökning av aktiekapitalet genom *nyemission* är en för bolaget och aktieägarna så betydelsefull åtgärd att det i allmänhet bör vara bolagsstämman som beslutar därom. I vissa fall kan det vara nödvändigt att snabbt besluta om emission av nya aktier. Det kan t. ex. gälla att i konkurrens med andra förvärva för bolaget betydelsefull

egendom genom emission av nya aktier mot apport. I stora bolag är det en tidsödande och omständlig procedur att få en extra bolagsstämma sammankallad. Med hänsyn till den publicitet en sådan extra stämma får kan syftet med kapitalökningen äventyras om stämman måste besluta om kapitalökning. Utredningen har därför funnit det önskvärt att i vissa fall styrelsen skall kunna genomföra eller åtminstone påbörja en kapitalökning.

De nuvarande möjligheterna för styrelsen att besluta och igångsätta en nyemission under förutsättning av bolagsstämmans senare godkännande har funnits länge i svensk rätt. De har använts under de senaste åren vid vissa stora nyemissioner. Utredningen anser därför att man bör behålla denna möjlighet. Dessutom bör man enligt utredningen öppna möjlighet till förhandsbemyndigande åt styrelsen.

Utredningen föreslår att bolagsstämman skall kunna *bemyndiga styrelsen att besluta om kapitalökning* genom emission av nya aktier. Efter som ett sådant bemyndigande flyttar över en del av stämmans viktigare befogenheter på styrelsen anses det angeläget att lämpliga gränser fastställs för ett bemyndigande. Utredningen föreslår därför vissa begränsningar av bolagsstämmans möjligheter att bemyndiga styrelsen att besluta om nyemission. Bemyndigande kan ges bara i fall när ökningen kan genomföras utan ändring av bolagsordningen. Det förutsätts alltså att bolagets maximikapital överstiger det registrerade kapitalet. Ytterligare fordras att ökningen får vara högst hälften av det registrerade aktiekapitalets belopp då bemyndigandet ges. Bemyndigandet får inte ges för längre tid än fem år. Slutligen krävs att beslutet om bemyndigande biträds av aktieägare med två tredjedelar av de avgivna rösterna och de vid stämman företrädde aktierna. Är det fråga om en apportemission fordras en kvalificerad majoritet på två tredjedelar av de avgivna rösterna och nio tiondelar av de vid stämman företrädde aktierna.

Utredningen förordar att principen om aktieägarnas företrädesrätt att delta i nyemission behålls. Principen måste emellertid för ses med vissa undantag. Det ligger i sakens natur att undantag från företrädesrätten måste kunna göras när det är fråga om en apportemission. Men även vid kontantemissioner kan det enligt utredningen ofta vara önskvärt att kunna ge företräde åt andra än aktieägarna, t. ex. anställda i företag. Situationen kan också vara den att en kontantemission bedöms vara genomförbar endast om någon utomstående intressent tecknar hela eller en större del av emissionen och är villig därtill bara om han får företrädesrätt framför aktieägarna. Utredningen framhåller också att de nuvarande reglerna kan medföra försök att kringgå aktieägarnas företrädesrätt genom att maskera en kontantemission som apportemission t. ex. genom föreskrift att de nya aktierna skall betalas med egendom som är lätt att skaffa. Utredningen föreslår därför att bolagsstämman skall få möjlighet att *besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt* också

när det är fråga om kontantemission. För beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt fordras enligt förslaget kvalificerad majoritet. Detta gäller både för apportemission och för kontantemission. Beslutet om avvikelse från företrädesrätt måste biträdas av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna.

Styrelsen kan enligt förslaget bemyndigas att vid beslut om kapitalökning som fattas av styrelsen avvika från reglerna om företrädesrätt för aktieägarna. För ett sådant bemyndigande fordras en kvalificerad majoritet på två tredjedelar av de avgivna rösterna och nio tiondelar av de vid stämman företrädde aktierna.

Utredningen berör också vissa former av *lån*. Den framhåller att det för näringslivets styrka och utveckling är av vikt att finansieringsfrågan för företagen kan vid varje tidpunkt lösas i de former som med hänsyn till konjunktur och andra förhållanden är lämpligast för bolaget och för dem som erbjuds att delta i bolagets finansiering. Det är också med hänsyn till de internationella förbindelserna viktigt att de i många främmande länder förekommande finansieringsformerna även står svenska företag till buds. Utredningen har av dessa skäl funnit lämpligt att föreslå bestämmelser bl. a. om konvertibla skuldebrev. Däremot har ej tillräckliga skäl ansetts föreligga att nu föreslå lagregler om warrants.

Utredningen framhåller att styrelsen i regel kan själv besluta om att ta upp vanliga lån. Eftersom riksbankens tillstånd till utgivande av obligationer ofta kommer med mycket kort varsel kan det enligt utredningen finnas vissa skäl för en lösning enligt vilken styrelsen skall ha rätt att besluta även om utgivande av konvertibla skuldebrev. En konvertering medför emellertid en ökning av aktiekapitalet. Utredningen anser det inte tillrådligt att stämman skall kunna avhända sig bestämmanderätten över omfattningen av den kapitalökning som kan följa av konverteringen och villkoren för konverteringen. Utredningen föreslår därför att beslut om utgivande av konvertibla skuldebrev skall fattas av bolagsstämman. Bolagsstämman behöver dock inte fastställa den exakta tidpunkten för emissionen och inte heller emissionskurs eller räntefot. I dessa avseenden kan stämman enligt förslaget överlämna bestämmanderätten åt styrelsen. Styrelsen måste utnyttja sin bestämmanderätt inom sex månader från bolagsstämmans beslut.

En konvertering får enligt utredningens förslag bara ta i anspråk så många aktier som kan utges utan att bolagsordningen ändras. Konverteringen får alltså inte medföra att aktiekapitalet ökas utöver gränsen för maximikapitalet. Utredningen förordar också en annan begränsning av möjligheterna att ge ut konvertibla skuldebrev. Konverteringen får nämligen inte medföra att det registrerade aktiekapitalet ökas med mer än hälften av aktiekapitalets belopp vid tiden för registrering av bolagsstämmans beslut att ta upp ett konverteringslån.

När konverteringstiden gått till ända skall bolaget genast för registrering anmäla hur många aktier som har utgivits i utbyte mot skuldebrev. Är utbytestiden längre än ett år skall anmälan göras senast en månad efter utgången av räkenskapsår under vilket konvertering har ägt rum.

Utredningen påpekar att obligationsinnehavare inte har något juridiskt inflytande i bolaget. Deras ställning kan påverkas av sådana av aktieägarna beslutade åtgärder som nyemission, utgivande av nya konvertibla obligationer eller bolagets upphörande genom likvidation eller fusion. I syfte att skydda långivarna föreskrivs i utredningsförslaget att beslut om emission av konvertibla skuldebrev skall ange bl. a. den rätt som skall tillkomma obligationsinnehavare för den händelse aktiekapitalet före utbytet ökas eller nedsättes eller nya konvertibla skuldebrev utges eller bolaget upplöses eller upphör genom fusion.

Utredningen uppger att det inom näringslivet finns intresse för att aktiebolagen skall få möjlighet att utge *aktier av visst slag som kan omvandlas till aktier av annat slag*. Särskilt åsyftas s. k. konvertibla preferensaktier dvs. preferensaktier som kan bytas ut mot stamaktier. Utredningen påpekar att ett företags finansiella situation kan vara sådan att ytterligare upplåning är olämplig till följd av förhållandet mellan eget och främmande kapital. Det kan också tänkas att bolaget saknar möjligheter att ställa erforderliga säkerheter för ytterligare lån. Möjligheten att utge obligationer står i praktiken bara stora företag till buds. Mot bakgrund härav har utredningen förordat att aktier av visst slag skall kunna omvandlas till aktier av annat slag.

De avsevärda lättnader beträffande möjligheten att ändra på bolagsordningen som förslaget innebär — liksom också bl. a. den lättnad som föreslås när det är fråga om beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt vid nyteckning — kan enligt utredningen ibland betyda att enskilda aktieägare eller aktieägareminoriteter får finna sig i ändringar som för dem är eller framstår som farliga eller skadliga. För att *skydda minoriteten* föreslår utredningen särskilda generalklausuler innebärande förbud för styrelse och bolagsstämma att fatta beslut som uppenbarligen är ägnat att bereda aktieägare eller tredje man otillbörlig fördel till skada för bolaget eller annan aktieägare. Utredningen påpekar att de förordade generalklausulerna har den olägenheten att de medför osäkerhet huruvida t. ex. beslut som fattats med en av lagen särskild angiven majoritet är giltigt eller om det kan klandras med stöd av generalklausulen. Utredningen utgår från att dessa nackdelar i varje fall inte blir så stora att de väger över de praktiska fördelar som vinnas genom att man minskar kraven på majoritet vid vissa beslut. Vad beträffar tillämpning av generalklausulen vid fall då lagen kräver särskild majoritet måste man enligt utredningen utgå från att klausulen tillämpas med försiktighet. Endast när beslutet verkligen framstår som ett maktmissbruk kan generalklausulerna bringas i tillämpning.

3.3 Remissyttrandena

Åtskilliga remissinstanser ansluter sig till förslaget att styrelsen skall kunna bemyndigas att genomföra nyemissioner. *Näringslivet* framhåller sålunda att ökat behov av riskvilligt kapital ökar konkurrensen om det tillgängliga kapitalet. Det är därför angeläget att företagen får instrument till sitt förfogande för att snabbt kunna genomföra emissioner och anpassa emissionsvillkoren efter växlande marknadslägen. Fullmakt för styrelsen att genomföra kapitalökningar är enligt *näringslivet* ett sådant ändamålsenligt instrument. Samma uppfattning uttrycks av *hovrätten för Västra Sverige*, *kammarrätten*, *bankofullmäktige*, *kapitalmarknadsutredningen*, *advokatsamfundet*, *Stockholms handelskammare* och *Skånes handelskammare*.

Näringslivet framhåller att företagsförvärv kan förekomma tämligen ofta när det gäller utvecklingsbolag och andra liknande företag. Den speciella regeln om särskilt kvalificerad majoritet när bolagsstämman bemyndigande skall avse kapitalökning mot apportegendom eller eljest med villkor eller med avvikelse från aktieägares företrädesrätt kan enligt *näringslivet* undvaras. Även i dessa fall bör bemyndigandet kunna beslutas med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna. *Kapitalmarknadsutredningen* och *bankofullmäktige* ifrågasätter om inte den föreslagna femårstiden inom vilken ett bemyndigande gäller är onödigt lång. Den flexibilitet i finansieringen som man vill få genom delegering av beslut om nyemission kan enligt dessa remissinstansers uppfattning uppnås även om fullmakten inskränks till att omfatta tiden fram till näst följande ordinarie bolagsstämma. *Hovrätten för Västra Sverige* framhåller att det regelmässigt råder ett förtroende mellan styrelsen och dess väljare på bolagsstämman och att det därför normalt inte kan innebära någon större fara för stämman att med iakttagande av kravet på kvalificerad majoritet besluta om ganska vittgående behörighet för styrelsen att genomföra kapitalökningar. *Hovrätten* anser att man inte behöver tveka inför möjligheten att stämman delegerar till styrelsen att ändra bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek om det behövs för att genomföra en kapitalökning.

Kammarrätten anser att komplikationer i olika hänseenden, bl. a. i beskattningshänseende, kan uppkomma om bolagsstämman vägrar godkänna ett styrelsebeslut om nyteckning. De av utredningen anförda skälen för att behålla bestämmelsen om nyteckning under förutsättning av stämman senare godkännande bedöms inte vara så bärande att de väger över de olägenheter bestämmelsen i värsta fall kan medföra. En styrelse har dock möjlighet att skaffa sig bemyndigande att genomföra en nyemission. *Kammarrätten* förordar att reglerna om styrelsens rätt att besluta kapitalökning under förbehåll av stämman godkännande får

utgå. Även *hovrätten för Västra Sverige* är tveksam om det finns behov av att behålla metoden med beslut om kapitalökning under förbehåll om stämmans efterföljande godkännande.

Flertalet remissinstanser godtar förslaget att bolagsstämman skall ha möjlighet att besluta om avvikelser från aktieägares företrädesrätt vid nyemission. Till dessa remissinstanser hör *patentverket*, *bankofullmäktige*, *kapitalmarknadsutredningen*, *näringslivet*, *styrelsen för Stockholms fondbörs* och *Skånes handelskammare*. LO erinrar om att LO har föreslagit att fondmedel i AP-fonderna skall kunna placeras i aktier bl. a. i samband med nyemissioner. LO anser det sannolikt att regeln om aktieägares förtursrätt vid kontantemission behöver mjukas upp om man förutsätter att en fondbildning skall kunna ske genom att arbetstagare och företagsledning avtalar att binda viss del av löneökningens utrymme på detta sätt för särskild användning. LO avstår emellertid från att nu lägga fram konkreta förslag hur en avgränsning av aktieägarnas förtursrätt bör utformas. *Advokatsamfundet* påpekar att förslaget kan innebära vissa fördelar för bolagen men att det också kan försvaga minoritetsaktieägarnas ställning. Vad som från minoritetsaktieägarnas synpunkt är betänkligt är att rätten att teckna aktier representerar ett visst ekonomiskt värde. Skulle utomstående få rätt att teckna aktier till lägre kurs än aktiernas verkliga värde, lider de utslutna minoritetsaktieägarna en ekonomisk skada. Dessutom kan aktieägarmajoriteten tillförsäkra sig teckningsrätt till hela nyemissionen med påföljd att minoritetsaktieägarnas röstandel kan komma att nedgå vilket i sin tur kan leda till försvagning av minoritetsskyddet. Samfundet anser att de skyddsregler som enligt förslaget finns mot sådant maktmissbruk inte är tillräckliga. Samfundet förordar att i lagen klart utsägs att avvikelser från aktieägares företrädesrätt till teckning vid kontantemission bara får beslutas när det är till synnerlig nytta för bolaget.

De föreslagna reglerna om kvalificerad majoritet för beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt vid nyemission tillstyrks av *bankofullmäktige*, *kapitalmarknadsutredningen*, *Skånes handelskammare* och *advokatsamfundet*. Samfundet påpekar att förslaget innebär en skärpning i förhållande till gällande rätt därigenom att krav på kvalificerad majoritet för åsidosättande av aktieägares företrädesrätt gäller även i fråga om apportemission. Samfundet anser att den skärpningen är motiverad eftersom det annars skulle vara möjligt att genom en maskerad apportemission kringgå kravet på kvalificerad majoritet vid kontantemission. *Näringslivet* har emellertid en annan uppfattning. *Näringslivet* framhåller att apportemissioner har stor betydelse vid fusioner. Denna betydelse ökar allteftersom fusioner mellan mycket stora bolag ökar i antal. Offentliga erbjudanden om aktieförvärv, i vilka som likvid ingår det erbjudande bolagets aktier, sker oftast under förbehåll att bolagsstämman godkänner den för affärens genomförande nödvändiga kapital-

ökningen. Det anses vara av största vikt att marknaden bedömer som sannolikt att ett sådant godkännande lämnas. Tvekan härvidlag kan äventyra apportemissionen och därmed i det särskilda fallet en ändamålsenlig strukturrationalisering. Näringslivet anser därför att starka skäl talar för att vid apportemission beslut om avvikelse från aktieägares företrädesrätt skall kunna fattas med enkel majoritet.

Förslaget att i svensk rätt införa regler om konvertibla skuldebrev tillstyrks av åtskilliga remissinstanser däribland *bankinspektionen*, *Svea hovrätt*, *hovrätten för Västra Sverige*, *kammarrätten*, *patentverket*, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *advokatsamfundet*, *Styrelsen för Stockholms fondbörs*, *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare*, *Svenska revisorssamfundet* och *Svenska sparbanksföreningen*.

Näringslivet ansluter sig till utredningens uttalande att det för näringslivets styrka och utveckling är av vikt att finansieringsfrågan kan lösas i de former som med hänsyn till konjunkturen och andra förhållanden är lämpliga för bolaget och för finansörerna. Det är också viktigt att de i många främmande länder förekommande finansieringsformerna står svenska företag tillbuds. Efterhand som valutarestriktionerna mildras eller avskaffas ökas i hög grad angelägenheten av att det inte finns några onödiga hinder mot svenska bolags upplåning utomlands.

Särskilt konvertibla obligationer är enligt näringslivet vanliga bland annat i USA och på eurodollarmarknaden. Erfarenheten visar att sådana obligationer kan vara en ändamålsenlig låneform också på den svenska kapitalmarknaden. Näringslivet framhåller vidare att det kan finnas risk att ett svenskt företag, som i och för sig anses kreditvärdigt på den internationella marknaden, i ett visst läge dock inte kan emittera ett lån där till följd av att hinder i svensk lagstiftning föreligger mot en sådan utformning av lånet, som är nödvändig för en framgångsrik emission på gynnsammaste villkor. Det är därför enligt näringslivet en brist att förslaget inte möjliggör utgivandet av obligationer förenade med optionsrätt att förvärva nya aktier i det låntagande företaget, s. k. warrants. Sådana obligationer är vanliga i USA och förekommer också i Västtyskland. För det låntagande bolaget kan enligt näringslivet obligationer av detta slag framstå som förmånligare än de konvertibla obligationerna, eftersom utnyttjande av optionsrätten inte innebär att en skuld omvandlas till aktiekapital utan att ett ytterligare kapitaltillskott erhålles i form av en aktielikvid. En annan fördel med warrants betingas av de särskilda förhållandena vid nyemission av aktier. Nyemission av aktier sker f. n. i Sverige oftast till en kurs inte obetydligt under marknadskursen och får ofta en kurssänkande effekt på grund av att det kapital, som söker sin placering i aktier, är starkt begränsat. Warrants bör kunna minska dessa olägenheter för bolagen genom att utnyttjandet av warrants kan spridas över en längre tid. I den mån särskilda regler för war-

rants skulle visa sig erforderliga på grund av att de anses ha ett spekulativt moment, bör sådana regler kunna lämnas i lag eller annan reglering rörande börshandel. Även *styrelsen för Stockholms fondbörs* anser att regler om warrants bör införas.

Bankofullmäktige och *kapitalmarknadsutredningen* motsätter sig inte förslaget om införande av konvertibla obligationer. *Fullmäktige* framhåller emellertid att införandet av nya finansieringsinstrument inte utan vidare kan väntas ge näringslivet något betydande tillskott av långfristigt kapital. Skulle någon ökning av utbudet av långfristigt kapital följa av en introduktion av nya finansieringsformer torde den komma att härröra från allmänheten. Nya typer av kreditinstrument medför emellertid en ökad osäkerhet i företagets finansieringsstruktur och är genom sin ofta komplicerade konstruktion svårbedömbara som placeringsobjekt. Särskilt mot bakgrunden av att allmänheten förutsätts svara för en större del av det ökade kapitalutbudet är det angeläget att lagreglerna utformas så att inte en kraftigt ökad risk och osäkerhet för kreditgivare och låntagare på kapitalmarknaden uppkommer. I fråga om konvertibla obligationer framhåller fullmäktige att emission av sådana värdepapper kan te sig gynnsam för vissa företag särskilt då företag med potentiellt goda tillväxtmöjligheter. Osäkerheten vid emissionstillfället kan vara för stor för att locka ett tillräckligt antal intressenter att direkt teckna aktier. Genom att i stället ge ut konvertibla obligationer skulle företagen kunna erbjuda godtagbar säkerhet samtidigt som man kunde utgå från att de flesta köpare kommer att byta ut obligationerna mot aktier. Det kan också tänkas att sparare som normalt placerar i välkända företagsaktier skulle kunna lockas att placera i konvertibla obligationer som utges av företag som ännu inte har hunnit etablera sig på marknaden. För denna speciclla företagskategori skulle således de konvertibla obligationerna kunna väntas vara marknadsvidgande. Även för mera väletablerade företag kan det vara fördelaktigt att ge ut konvertibla obligationer om kursen på företagets aktier för tillfället är för låg för att tillåta en nyemission av aktier. Det är därför inte uteslutet att nya finansieringsformer såsom konvertibla obligationer kan förstärka näringslivets expansionsvilja och vidga utrymmet genom en ökning av sparincitamenten.

Kapitalmarknadsutredningen redovisar samma inställning som bankofullmäktige. Kapitalmarknadsutredningen framhåller dessutom att en förutsättning för att konvertibla obligationer skall kunna emitteras är att bindande beslut om framtida emissioner av aktier för utbyte av obligationerna kan fattas av en bolagsstämma. Det är tveksamt om ett sådant beslut bör gälla för obegränsad tid. Det kan enligt kapitalmarknadsutredningens mening vara rimligt att i lagen begränsa tiden från bolagsstämmans beslut till konverteringstidens utgång till exempelvis tio år.

Advokatsamfundet påpekar att slutfasen i en emission av konvertibla

skuldebrev är en i samband med konverteringen genomförd ökning av aktiekapitalet. Samfundet anser därför att bolagsstämman bör kunna bemyndiga styrelsen att fatta beslut om utgivande av konvertibla skuldebrev på samma sätt och under samma villkor som styrelsen enligt förslaget kan bemyndigas att fatta beslut om ökning av aktiekapitalet genom nyemission. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* har samma inställning. *Näringslivet* påpekar att bolagsstämman enligt förslaget kan överlämna åt styrelsen att besluta angående bl. a. skuldebrevens emissionskurs och räntefoten. Styrelsen kan däremot inte bemyndigas att bestämma konverteringskursen, dvs. den kurs efter vilken de nya aktierna skall avräknas mot skuldebreven. Räntan och emissionskursen för de konvertibla skuldebreven och konverteringskursen måste emellertid enligt näringslivet avvägas mot varandra vid en och samma tidpunkt. Näringslivet anser därför det vara av största vikt att bolagsstämman har möjlighet att bemyndiga styrelsen att bestämma även konverteringskursen. Dessutom bör styrelsen kunna ges tillräckligt handlingsutrymme för att bestämma andra i låneavtal förekommande villkor t. ex. bestämmelser om säkerheten för lånet och amorteringar. Näringslivet påpekar vidare att enligt förslaget måste styrelsen utnyttja den fullmakt den har fått av bolagsstämman inom sex månader. Eftersom det tar tid att få emissionstillstånd och vidta övriga för emissionen erforderliga förberedelser är denna tidsgräns enligt näringslivet för snävt tilltagen. Fullmakten till styrelsen borde kunna få samma längsta giltighetstid som en fullmakt till styrelsen som avser nyemission, dvs. fem år från bolagsstämmobeslutet. Näringslivet anser det vidare angeläget att styrelsen skall kunna bemyndigas att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt till skuldebreven. Den etablerade tekniken på den internationella kapitalmarknaden gör det nämligen nödvändigt att bemyndigande kan ges i en så vid omfattning för internationella konverteringslån. Gäller företrädesrätt kan emissionen ofta inte placeras, vilket sammanhänger med att obligationer i stort sett tecknas av en annan publik än beträffande aktier. En företrädesrätt för aktieägarna förutsätter dessutom att de får rimlig tid, en månad, att utnyttja företrädesrätten. Marknadsläget kan dock vara så labilt att lånet måste placeras utan sådan tidsutdräkt. Näringslivet framhåller slutligen att det inte uppfattar utfärdande av konvertibla skuldebrev som mer ingripande för bolagets struktur och intressen än en ökning av aktiekapitalet. Näringslivet förordar därför att reglerna om bolagsstämmans bemyndigande till styrelsen ges samma omfattning som näringslivet förordat i fråga om nyemission. Reglerna bör i så fall kompletteras med bestämmelser om att beslut om fullmakten förutsätter kvalificerad majoritet eller närmare bestämt att beslutet biträds av två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna. Vad angår frågan om man bör införa särskilda skyddsregler för innehavare av konvertibla skuldebrev för den händelse

aktieemissioner äger rum under lånets löptid m. m. framhåller näringslivet att bolagsstämman beslut om utgivande av konvertibla skuldebrev skall ange den rätt som skall tillkomma skuldebrevens ägare i sådana situationer. Några ytterligare skyddsregler är enligt näringslivet inte erforderliga.

Bankofullmäktige och *kapitalmarknadsutredningen* tar upp frågorna om konverteringskursen och den av utredningen föreslagna regeln om att styrelsen inom sex månader måste utnyttja fullmakten. Sexmånadersfristen bör utsträckas. Vad beträffar konverteringskursen anses vägande skäl kunna anföras för både utredningsförslaget och den åsikten att det bör kunna överlåtas på styrelsen att fastställa konverteringskursen. Dessa två remissinstanser anser därför att det finns skäl att ytterligare överväga denna fråga. *Föreningen auktoriserade revisorer* anser att nyssnämnda bestämmelse om en frist på sex månader kan slopas.

Svenska revisorssamfundet påpekar att förslaget innebär att aktiekapitalets maximibelopp behöver höjas redan vid emissionen av de konvertibla skuldebreven. Samfundet anser det mera praktiskt att denna fråga avgörs när kännedom föreligger om vilket konverteringsbelopp som faktiskt uppstår. Samfundet ifrågasätter vidare om det är lämpligt att binda konverteringsbeloppet till 50 % av aktiekapitalet vid tiden för registreringen av bolagsstämman beslut om ökningen av aktiekapitalet.

Utredningens förslag om konvertibla aktier kan enligt *näringslivet* bli värdefullt som ett nytt finansieringsinstrument bland andra för anskaffning av kapital till mindre och medelstora företag. När det gäller sådana företag kan konvertibla preferensaktier vara den lämpligaste formen för en tillträdande finansiär. Han får röst rätt, förmånsrätt till utdelning av kapital samt möjligheten att, om företaget har framgång, konvertera aktierna till stamaktier. En liknande situation kan enligt näringslivet föreligga också vid rekonstruktion av ett företag. Även *advokatsamfundet* och *patentverket* tillstyrker förslaget om konvertibla aktier.

Näringslivet tar upp den minoritetsskyddsregel enligt vilken bolagsstämman inte får fatta beslut som uppenbarligen är ägnat att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till skada för bolaget eller annan aktieägare. I och för sig är varje generalklausul med en så allmän formulering en osäkerhetsfaktor i rättslivet. Näringslivet anser dock att klausulen bör godtas. Den bör emellertid endast kunna tillämpas i extrema fall. Näringslivet erinrar i detta sammanhang om att generalklausulerna inom olika delar av rättsordningen för närvarande är föremål för särskild utredning. Näringslivet förutsätter att i den mån den utredningen även kommer att omfatta generalklausulen i förslaget till aktiebolagslag särskild försiktighet skall iaktas när det gäller att utvidga det av aktiebolagsutredningen förutsatta tillämpningsområdet för generalklausuler. I all synnerhet måste detta gälla sådana bolagsstämmo-

beslut som förutsätter särskild röstmajoritet när sådan majoritet för beslutet har förelegat. *Advokatsamfundet* anser däremot att de nya reglerna om majoritet för ändring av bolagsordningen medför att det behövs en allmän skyddsmekanism mot maktmissbruk. Samfundet menar att ordet "uppenbarligen" i den föreslagna lagtexten bör utgå. Genom att ordet "otillbörlig" förekommer i lagtexten finns det enligt samfundet tillräckligt garanti för att generalklausulen inte skall komma att begränsa majoritetens handlingsfrihet i en fråga om bolagets synpunkt ofördelaktig omfattning. *Svea hovrätt* förordar att ordet "uppenbarligen" får utgå ur lagtexten till generalklausulen.

4 Aktiekapitalets storlek

4.1 Nuvarande ordning

Aktiebolagsformen är hos oss tillgänglig för alla typer av företag oberoende av storlek. Svensk aktiebolagsrätt erkänner enmansbolaget, dvs. alla aktier i bolaget kan ägas av en enda person. Kravet på aktiekapital ställs lågt. Det räcker att aktiekapitalet uppgår till 5 000 kr. Denna minimigräns har gällt alltsedan 1895 års aktiebolagslag trädde i kraft.

Det är i andra länder vanligt att det vid sidan av aktiebolaget finns en särskild bolagsform, vari ekonomisk verksamhet kan drivas utan personlig ansvarighet för deltagarna. Bolagsformen är anpassad för företag med ett mindre antal delägare och kravet på aktiekapital ställs lägre. I tysk rätt benämnes denna bolagstyp *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (GmbH) och i fransk rätt *Société à responsabilité limitée* (SARL). Motsvarande bolagsformer finns också i de övriga EG-staterna. Sålunda har i Danmark nyligen lagts fram förslag till lagstiftning om bolagsformen GmbH/SARL.

Frågan om att införa en motsvarighet till GmbH-bolaget övervägdes under förarbetena till 1944 års aktiebolagslagstiftning. Det ansågs emellertid då att övervägande skäl talade mot att inrätta en särskild bolagsform för de mindre företagen. Allvarliga betänkligheter ansågs möta redan från den synpunkten att en sådan bolagsform saknar grundval i inhemsk rättsutveckling (SOU 1941: 9 s. 29 ff.).

4.2 Utredningen

Utredningen har övervägt frågan om för mindre företag bör införas någon annan bolagsform än aktiebolagets under vilken verksamheten kan drivas utan personlig ansvarighet för delägarna. Utredningen anser emellertid att de skäl som anfördes däremot vid gällande lags tillkomst alltför är bärande. Möjligen bör dock enligt utredningen frågan

tas upp i samband med en modernisering av lagstiftningen om handelsbolag och enkla bolag.

Utredningen ställer frågan om inte rätten att driva ekonomisk verksamhet i bolag utan personlig ansvarighet borde förutsätta ett väsentligt högre kapital än som för närvarande föreskrivs. Den tyska aktiebolagslagen kräver exempelvis ett aktiekapital på minst 100 000 DM. Emellertid skulle en därmed jämförlig höjning av minsta tillåtna aktiekapitalet i svenska bolag betyda en mycket stark förändring av villkoren för de mindre företagen, vilka nu i mycket stor utsträckning arbetar såsom aktiebolag med lågt aktiekapital. Utredningen föreslår att aktiekapitalet skall vara minst 20 000 kr. och betecknar själv detta förslag som en ungefärlig anpassning till den penningvärdesutveckling som skett sedan tillkomsten av nu gällande lag. Bolag som bildats före ikraftträdandet skall dock enligt förslaget kunna fortsätta sin verksamhet även om aktiekapitalet understiger 20 000 kr.

4.3 Remissyttrandena

Några remissinstanser tar upp frågan om införande av en särskild associationsrättslig form för de mindre företagen. SHIO beklagar att det inte har ingått i utredningens uppgifter att överväga alternativa bolagsformer. Det finns enligt SHIO ett klart behov av en bolagsform, som är direkt avpassad för mindre företag av typen familjeföretag och fåmansföretag. Utredningsförslaget innehåller starkt formaliserade krav beträffande styrelsens och bolagsledningens ansvar inför bolagsstämma, skydd för aktieägare, jävsregler m.m. som inte alls är tillämpliga i fråga om de mindre företagen. SHIO framhåller vidare att användningen av aktiebolagsformen ger skatte- och socialförsäkringsmässiga förmåner. Användningen av aktiebolagsformen bör emellertid inte vara beroende av sådana hänsynstaganden. Det är inte motiverat att olikheter i fråga om nämnda förmåner uppkommer till följd av valet av företagsform. SHIO anser det därför önskvärt att en särskild utredning snarast möjligt sätts igång i syfte att få till stånd en enklare bolagsform än den nuvarande aktiebolagsformen. Aktiebolagsformen bör enligt SHIO företrädesvis förbehållas större företag. Även *Familjeföretagens förening* ifrågasätter om det inte borde övervägas att införa en förenklad och mindre formaliserad associationsform för de mindre företagen. Föreningen framhåller att syftet med offentlighet och registreringsskyldighet inte har relevans beträffande sådana mindre företag. De publicitetssynpunkter som gör sig gällande i fråga om stora bolag saknar tillämplighet för den mindre företagsverksamheten. Tredje man som vill stå ekonomiska risker, exempelvis som leverantör, skaffar enligt föreningen information på andra och mer ändamålsenliga sätt än genom att läsa årsredovisningen och andra

handlingar som har insänts till patentverket. *Delegationen för de mindre och medelstora företagen* anser att utredningsförslaget kan betraktas som onödigt komplicerat för många småföretag. Delegationen anser det angeläget att få belyst frågan om det eventuellt finns behov av en till de mindre företagen särskilt anpassad aktiebolagslag eller en helt ny associationsform. *LRF* menar att det finns behov av en särskild associationsform för mindre företag men anser att den frågan kan lösas genom att kommanditbolag befrias från skyldighet att registrera varje personförändring bland kommanditdelägarna.

Bankinspektionen påpekar att det utomlands ofta finns två olika aktiebolagsformer, en för företag med mindre antal delägare och en annan för företag vars aktier är spridda bland en större allmänhet. Inspektionen anser att det hade varit önskvärt om utredningen närmare hade diskuterat för- och nackdelarna med ett sådant system. Systemet har den fördelen att man härigenom skulle kunna förenkla regelsystemet för de mindre aktiebolagen. Utredningsförslaget innehåller nämligen enligt inspektionens mening en alltför långtgående detaljreglering när det gäller mindre företag. Vidare skulle tillskapandet av en särskild aktiebolagsform för de mindre företagen underlätta en eventuell anpassning av den svenska aktiebolagsrätten till motsvarande lagstiftning inom EG. Inspektionen framhåller också att aktiebolagsformen för närvarande i betydande utsträckning används för drivande av företag, för vilka den egentligen inte är avsedd. Detta gäller bolag för utövande av konstnärlig eller annan rent personlig verksamhet men också andra företag, i vilket någon klar åtskillnad inte görs mellan ägarens egna och bolagets ekonomiska förhållanden. Den väsentliga anledningen till bolagsbildningen har i sådana fall ofta varit skatteskal. Aktiebolagsformen kan användas för skattemässiga dispositioner som är ägnade att väcka betänkligheter från allmän synpunkt. Detta visar att det finns väsentliga svagheter i det associationsrättsliga systemet. Frågan bör enligt inspektionen angripas också från bolagsrättslig utgångspunkt. *RÅ* är inne på liknande tankegångar. Han framhåller att de mindre företagarna ibland saknar närmare kännedom om de regler som finns i aktiebolagslagen och att de försummar att göra de anmälningar m. m. som lagen föreskriver. Dessutom kännetecknas dessa företag inte sällan av dålig ekonomisk stabilitet. Aktiekapitalet täcks inte i erforderlig omfattning av tillgångar i företaget, vilket medför att skyddet för borgenärerna blir bristfälligt. Det kan enligt *RÅ* starkt ifrågasättas om små företag av detta slag skall drivas i en företagsform där det inte finns något personligt ansvar. Från allmän synpunkt skulle det sannolikt vara till fördel om de drevs i andra former med personligt ansvar. *RÅ* framhåller vidare att aktiebolagsformen ofta väljs huvudsakligen på grund av skatteskal. Aktiebolagslagens regler bör emellertid enligt *RÅ* vara så utformade att de inte

stimulerar till bildningar av bolag där sådana inte är sakligt motiverade från de synpunkter som kännetecknar associationsrätten.

Företagsskatteberedningen påpekar att utredningen inte har undersökt hur beståndet av registrerade bolag fördelar sig med avseende på aktiekapitalets storlek. Det har inte heller undersökts vilka olika kategorier av aktiebolag som finns för närvarande. Beredningen anser det anmärkningsvärt att utredningen inte har ansett sig behöva grunda sina överväganden på strukturanalyser av sådana frågor. Beredningen nämner vidare att antalet aktiebolag överstiger 100 000 jämfört med ca 44 000 år 1960. Det övervägande antalet bolag eller i vart fall 75—80 % utgörs av enmans- och fåmansbolag. Av de nyregistrerade bolagen utgör enmans- och fåmansbolag samma höga andel. I ökande utsträckning har bolag tillkommit med verksamhet av ringa omfattning och av sådan beskaffenhet att det inte är fråga om egentlig näringsverksamhet. Bolagsformen används för andra slag av verksamhet än vad som var aktuellt vid tillkomsten av 1944 års aktiebolagslag, t. ex. för administration av utpräglade tjänsteuppdrag, extrasysslor, konsulttjänster, läkar- och tandläkarpraktik etc. Den huvudsakliga anledningen till många bolagsbildningar torde enligt beredningen vara att få fördelar vid beskattningen. Även bortsett från beskattningssynpunkterna kan det enligt beredningen ifrågasättas om det är ett allmänt intresse med det betydande antal småbolag som finns för närvarande och utvecklingen mot allt fler sådana bolag. Beredningen beklagar att utredningen inte har tagit upp frågan om att införa någon annan företagsform än aktiebolagets för de mindre bolagen. Beredningen finner det angeläget att frågan om en särskild företagsform utan personligt ansvar för mindre företag blir utredd så snart som möjligt. Det kan enligt beredningen ske i samband med en eventuell modernisering av lagstiftningen om handelsbolag och enkla bolag. *Länsåklagaren i Hallands län* framhåller att det finns åtskilliga bolagsbildningar som inte är motiverade av sunda företagsekonomiska skäl. Ibland används bolagsformen bara för att genomföra olika icke önskvärda manipulationer särskilt av skatterättslig karaktär. Man bör enligt länsåklagaren i den bolagsrättsliga lagstiftningen försöka stävja missbruk av bolagsformen. *Länsåklagaren i Östergötlands län* framför liknande synpunkter och framhåller att aktiebolagsformen inte lämpar sig för mindre företag. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser det angeläget att man ytterligare utreder frågan om inte särskilda regler bör uppställas för stora respektive små bolag. *SACO* och *patentverket* har en liknande inställning.

Förslaget att aktiekapitalet skall uppgå till minst 20 000 kr. tillstyrks av *näringslivet*, *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare*, *advokatsamfundet*, *länsstyrelsen i Kalmar län* och *bankinspektionen*. Även *Svensk industriförening* tillstyrker den föreslagna ökningen av

aktiekapitalet. För att inte försvåra nyetablering av företag i aktiebolagsform föreslår emellertid föreningen att också nya aktiebolag skall ges möjlighet att starta med 5 000 kr. i aktiekapital men att beloppet måste ökas till lägst 20 000 kr. inom tre år. Det förslaget skulle göra det möjligt för människor med "två tomma händer" att starta ett företag i aktiebolagsform.

Andra remissinstanser ifrågasätter om inte gränsen för aktiekapitalets storlek har satts för lågt. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* godtar visserligen förslaget men menar att det finns skäl att höja minibeloppet, om en särskild associationsform för mindre företag tillskapas. TCO framhåller att den nuvarande låga gränsen i fråga om aktiekapitalets storlek har möjliggjort tillkomsten av åtskilliga inte önskvärda bolagsbildningar. Vid de konkurser som i många fall har blivit följderna har arbetstagarna mist sina arbeten med åtföljande svårigheter att få nya anställningar. Enligt TCO:s mening skulle många av dessa bolag aldrig ha kommit till stånd, om det minsta tillåtna aktiekapitalet hade bestämts till ett högre belopp. Med hänsyn härtill och till arbetstagarnas rätt till trygghet i anställningen skulle det i och för sig vara motiverat att det minsta tillåtna aktiekapitalet fastställs till ett väsentligt högre belopp än vad som för närvarande gäller. Samtidigt kan man emellertid inte helt bortse från att de mindre företagen ofta har stor betydelse för sysselsättningen och samhället i dess helhet. På grund härav och då det inte onödigtvis bör skapas hinder för möjligheten att driva rörelse anser TCO att det minsta tillåtna aktiekapitalet inte kan sättas alltför högt. TCO föreslår att minimikapitalet vid bolagsbildningen inte bör understiga fyra basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. *Svenska revisorsamfundet* anser att det finns skäl för att sätta gränsen högre än vid 20 000 kr., om man strävar efter en bättre konsolidering från starten. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* menar att den undre gränsen på 20 000 kr. för aktiekapitalets storlek är för lågt. *RÅ* förordar att beloppet bestäms till åtminstone 50 000 kr. En liknande inställning kommer till uttryck i remissyttrandena från *länsåklagaren i Hallands län* och *länsåklagaren i Östergötlands län*.

Riksskatteverket påpekar att antalet små aktiebolag är mycket stort. Uppskattningvis torde f. n. åtminstone 70 % av alla aktiebolag böra betecknas som små. De små aktiebolagen vållar taxeringsmyndigheterna betydande problem. Stora svårigheter föreligger att uppmärksamma och ta ställning till transaktioner av olika slag som förekommer mellan fåmansbolag och dess huvudaktieägare och som ofta har till syfte att kringgå gällande skattebestämmelser. Granskningen av de små bolagen och deras huvudaktieägare är därför besvärlig och tar en betydande del av skatte- och taxeringskontrollens resurser i anspråk. Verket anser att möjligheten att bilda små aktiebolag utnyttjas i viss utsträckning systematiskt för att försvåra skattekontroll och undkomma

skatteindrivning. Verket menar därför att det bör övervägas om inte aktiebolaget som företagsform bör förbehållas de medelstora och större företagen. Verket förordar att aktiekapitalet inte skall få bestämmas lägre än till 50 000 kr. En sådan lösning kan från rent företagsekonomisk synpunkt inte anses medföra någon större olägenhet. Liknande begränsningar finns i ett antal andra europeiska länder. Om en sådan ökning av minimikapitalet genomförs bör emellertid frågan om lämplig företagsform för mindre verksamheter utredas så snart som möjligt. Också *patentverket* anser att man bör överväga att sätta minimikapitalet betydligt högre än vad utredningen har föreslagit. Det bör ske i samband med att man ser över lagstiftningen om handelsbolag och enkla bolag i syfte att få till stånd en särskild bolagsform för de mindre företagen.

SHIO avstyrker den föreslagna förändringen av regeln om aktiekapitalets storlek. Organisationen anser att ett så pass högt ursprungligt aktiekapital som 20 000 kr. kommer att hindra etableringen av mindre företag. För den händelse att en enklare bolagsform införs, kan det däremot inte anföras skäl mot att kravet på ursprungligt aktiekapital fastställs till 20 000 kr.

Ett par remissinstanser tar upp frågan om den föreslagna ökningen av aktiekapitalet bör gälla även aktiebolag som bildats före ikraftträdandet. *Svensk industriförening* menar att det inte är tillfredsställande att i detta avseende få två typer av aktiebolag, nämligen sådana som bildats före lagens ikraftträdande och de som bildats senare. Det bör vara möjligt att införa en övergångstid på t.ex. tre år från ikraftträdandet.

5 Lån till aktieägare m. fl.

5.1 Nuvarande ordning

Det nu gällande regelsystemet om bolags bundna resp. fria kapital innebär att bolaget inte får till aktieägarna föra över tillåningar i större omfattning eller i annan ordning än som anges i bestämmelserna om vinstutdelning, om nedsättning av aktiekapitalet, reservfonden eller skuldregleringsfonden och om likvidation. Förbudet gäller inte bara utbetalning i pengar utan också överföring av annan bolagets egendom. Det finns däremot ingenting som hindrar att en aktieägare lånar pengar från bolaget. Lagen uppställer inte ens krav på att säkerhet skall ställas för sådana lån. I rättspraxis har dock ansetts att lån som lämnas till insolventa aktieägare är att betrakta som otillåten vinstutdelning, såvida lånet belastar bolagets bundna kapital (se NJA 1951 s. 6).

5.2 Utredningen

Utredningen behåller systemet med bundet och fritt kapital. Till bundet kapital hänför utredningen aktiekapitalet, reservfond och s. k. uppskrivningsfond. Till uppskrivningsfonden, som utgör en nyhet, skall läggas medel som uppkommer genom att värdet på bolagets anläggningstillgångar skrivs upp. Skuldregleringsfonden har inte behållits i utredningsförslaget. Det fria egna kapitalet består enligt utredningsförslaget liksom för närvarande av fria fonder, balanserad vinst och nettovinst för räkenskapsåret.

Utredningen menar att det finns anledning att anta att det i ganska stor utsträckning förekommer att aktiebolags medel lånas ut till aktieägarna. Utredningen anser att det strider mot aktiebolagsstiftningens grunder att en person skall kunna driva ett aktiebolag med den därav följande förmånen av frihet från personligt ansvar trots att bolagets tillgångar till stor del består i en fordran på honom själv. Detta innebär en urholkning av den säkerhet som aktiebolagslagen genom reglerna om bundet kapital vill ge inte bara aktieägarna utan också andra såsom borgenärer och anställda. Om det bundna kapitalet belastas av lån till aktieägare kommer det inte att ge större säkerhet än som följer av aktieägarens personliga solvens. Den som vill driva ett företag där kreditunderlaget i realiteten är hans egen betalningsförmåga bör dock enligt utredningen inte kunna välja aktiebolagsformen. Han bör i stället hänvisas till en juridisk företagsform med personlig ansvarighet. Utredningen föreslår därför att bolag i princip förbjuds att lämna penninglån till aktieägare, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter. Låneförbudet förses emellertid med vissa undantag. Lån får ges om betryggande säkerhet ställs för lånet. Håller sig lånet inom ramen för bolagets fria egna kapital får lån lämnas även utan säkerhet. Eftersom det fria kapitalet kan disponeras för vinstutdelning kan nämligen enligt utredningens mening lån till aktieägarna som bara berör det fria kapitalet inte anses inkräkta på lagens system för skydd av borgenärer. Förslaget innebär alltså att bolagets hela bundna kapital skyddas mot lån såtillvida att betryggande säkerhet krävs, medan något motsvarande skydd inte uppställs för det fria kapitalet.

Utredningen föreslår ytterligare två undantag från låneförbudet. Förbudet skall inte gälla i förhållande till aktieägare som är moderbolag. Utredningen anser att ett sådant undantag är nödvändigt för att man inte skall omöjliggöra normala dispositioner inom en koncern. Det andra undantaget avser det fall att aktieägarens innehav av aktier i bolaget är obetydligt. Undantag från förbudet gäller därför om den aktieägare som skall få lånet äger mindre än en procent av bolagets aktiekapital eller eljest så ringa del därav att den uppenbarligen inte är avgörande för bolagets beslut om lånet.

Reglerna om låneförbud äger enligt utredningsförslaget motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

5.3 Remissyttrandena

Flera remissinstanser ansluter sig i princip till utredningens uppfattning att begränsningar måste införas i fråga om bolagets rätt att lämna penninglån till eller ställa säkerhet för aktieägare och styrelseledamöter. De föreslagna bestämmelserna ses då som ett led i det regelsystem som syftar till att skydda bolagets egna bundna kapital mot urholkning. Synpunkter av detta slag framförs av *hovrätten för Västra Sverige*, *kammarrätten*, *bankinspektionen*, *företagsskatteberedningen*, *advokatsamfundet* samt *Stockholms och Skånes handelskamrar*. *Näringslivet* godtar grundtanken bakom förslaget men anser att de föreslagna bestämmelserna kan bjuda utomordentliga svårigheter framför allt vid generationsskiftet inom familjeföretag. Enligt näringslivet är lån från företaget till arvtagarna ofta nödvändigt för att arvingarna skall kunna erlägga arvsskatten utan att avyttra företaget. I många fall är arvsskattebördan så betungande att den inte kan bäras inom de föreslagna lånegränserna. Ett familjeföretags förmåga att fortleva är emellertid ofta beroende av kunnande och traditioner inom den familj från vilken företagsledningen rekryteras. Det kan därför vara angeläget från både de anställdas och fordringsägarnas liksom också från samhällets synpunkt att ett arvfall inte behöver medföra att företag går ur familjens ägo. En i sådana lägen framtvingad försäljning kan innebära betydande värdeförstöring. En uppmjukning för dessa fall av utredningens föreslagna förbud mot lån till aktieägare är därför enligt näringslivet önskvärt. Denna uppmjukning får dock inte ske till priset av att borgenärsintressena eftersättes. Näringslivet förordar därför en ordning där lösningen kan anpassas efter skiftande förhållanden i enskilda fall. Näringslivet gör därvid en jämförelse med förhållandet vid nedsättning av aktiekapitalet men anser att förfarandet kan göras mer summariskt vid lånefrågor än när det gäller kapitalnedsättningar. Denna uppfattning grundas på att vid kapitalnedsättning lämnar kapitalet bolaget för gott medan vid lån bolaget behåller en fordran gentemot låntagaren. Näringslivet föreslår att ärenden av detta slag handläggs av Kungl. Maj:t eller myndighet Kungl. Maj:t förordnar, förslagsvis kommerskollegium. Beslut skulle fattas efter utredning varvid normalt skulle ingå hörande av kända borgenärer. Kallelse på okända borgenärer skulle ske bara undantagsvis. Sedan lånerätt beviljats av kollegiet, kan intresset av insyn och publicitet tillgodoses genom bestämmelser om att lån skall redovisas i årsredovisningen.

Näringslivet tar vidare upp förslaget att förbudet mot lån inte gäller i förhållande till aktieägare som är moderbolag. Näringslivet godtar

undantagsbestämmelserna i och för sig men anser att den måste få betydligt större räckvidd. Även mellan andra bolag i en koncern än moder- och dotterbolag kan föreligga en sådan intressegemenskap att lån bolagen emellan måste kunna förkomma även utan att de eljest gällande lånevillkoren är uppfyllda. Detta gäller t. ex. lån som innebär ett direkt understödande av det långivande bolagets egna verksamhet och som kanske inte skulle kunna komma till stånd om villkoren på särskild säkerhet etc. enligt de allmänna reglerna måste uppfyllas. Inom en koncern måste enligt näringslivet lån utan särskild säkerhet eller täckning i fritt kapital vara tillåtet så snart engagemanget framstår som företagsekonomiskt motiverat för det bolag som tar risken. Näringslivet tar slutligen upp förslaget att lån skall kunna ske fritt inom ramen för det fria kapitalet. Näringslivet framhåller därvid att det fria kapitalet inte ger samma skydd som en betryggande säkerhet kan ge. När ett flerårigt lån ges, skall full täckning finnas i form av eget kapital i det långivande bolaget, men när lånet skall betalas kan detta kapital för länge sedan vara förbrukat.

Även *föreningen auktoriserade revisorer* framhåller att det skydd för bolagets bundna kapital som åsyftas i förslaget kan bli illusoriskt om utlåning inom det fria kapitalets ram utan säkerhet sker men det fria kapitalet senare genom utdelning eller uppkomna förluster går ned eller försvinner utan att långivningen har avvecklats. Liknande synpunkter framförs av *bankinspektionen* och *företagsskatteberedningen*. Beredningen anser därför att undantagsbestämmelsen om fri låncrätt mot det fria kapitalet bör utgå. Beredningen uttalar vidare att man bör överväga att införa en bestämmelse enligt vilken revisorn är skyldig att till revisionsberättelsen särskilt uttala sig angående granskningen av detta slags lån och säkerheter. Beredningen framhåller vidare att bestämmelserna om lån till aktieägare kan kringgå på ett ganska enkelt sätt genom att lån eller säkerhet formellt lämnas för annan fysisk eller juridisk person men reellt avser aktieägare eller styrelseledamot. Att i sådana fall påvisa att ett bulvanförhållande faktiskt föreligger torde ställa sig alltför svårt. Förbudet bör därför enligt beredningen utsträckas till att omfatta även styrelseledamot och aktieägare närstående personer t. ex. den personkrets som anges i 5 § i lagen (1967: 531) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. *Bankinspektionen*, *LRF* och *advokatsamfundet* anser också att det finns möjligheter att kringgå lagbestämmelserna, t. ex. via enmans- eller fåmansbolag. *Skånes handelskammare* ifrågasätter om begränsningen till penninglån är motiverad. Vidare påpekas att bestämmelsen inte omfattar lån etc. till syskonbolag. Slutligen föreslår handelskammaren att bestämmelsen utvidgas till att avse även aktieägare och styrelseledamot i närstående bolag.

Hovrätten för Västra Sverige ifrågasätter om bestämmelsen verkligen utgör något effektivt hinder mot sådana transaktioner som den har till syfte att förhindra. Syftet med reglerna är bl. a. att förhindra det i praktiken ofta förekommande och för borgenärerna riskfyllda förfarandet att den som vill förvärva aktierna i ett aktiebolag låter bolaget självt finansiera förvärvet. Enligt ordalagen i förslaget synes emellertid ingenting hindra att ett rättssubjekt först lånar pengar av bolaget och därefter för det lånade kapitalet köper aktier i bolaget. Det tycks enligt hovrätten inte heller finnas något hinder för ett moderbolag som förvärvat aktier i ett dotterbolag men ännu inte erlagt betalning för aktierna att finansiera förvärvet genom lån i efterhand av dotterbolaget.

Svenska revisorsamfundet uttalar att man måste ta större hänsyn än utredningen har gjort till de helt lojala former av penninglån som förekommer. Ett exempel på sådana lån är lån för förvärv av aktier i annat företag. Ett annat exempel är när bolaget har överskottslikviditet och huvudaktieägaren bedriver annan verksamhet och företar inlåning till den verksamheten. Ett tredje fall är när bolaget tillfälligtvis har svag likviditet och därför försöker hålla lönerna nere till anställda aktieägare. För att dessa skall kunna bära sina levnadskostnader kan det vara nödvändigt att lämna dem lån. Slutligen anför revisorsamfundet som ett exempel på lojala lån det fallet när aktieägare äger den fastighet i vilken aktiebolagets rörelse bedrivs varvid aktieägaren lånar av bolaget för att finansiera en del av anskaffningskostnaden. *Familjeföretagens förening* accepterar i princip utredningsförslaget, men anser att det i vissa situationer kan medföra obilliga konsekvenser. *Advokatsamfundet* ifrågasätter om inte kravet på betryggande säkerhet skulle kunna efterges i fråga om kortfristiga krediter i sådana fall där det är uppenbart att vid lånets beviljande borgenärernas intressen inte träds för nära genom långivningen.

Näringslivet påpekar att utredningen i motiven uttalat att styrelsen alltid måste beakta att långivningen eller ställandet av säkerhet överensstämmer med bolagets intressen och inte står i strid med principen om aktieägarnas lika rätt. *Näringslivet* anser att denna princip är grundläggande och i själva verket är ett uttryck för en allmän rättsgrundsats. Anses bestämmelser rörande bolags lån till aktieägare önskvärda bör bestämmelserna avfattas så att det klart framgår att giltigheten av ett lån är beroende av att det långivande bolaget har ett tillräckligt eget intresse av att lämna lånet eller — när samtliga aktieägare i bolaget har lämnat sitt samtycke till åtgärden — att lånet inte strider mot aktiebolagslagens regler till skydd för tredje man.

6 Föredraganden

6.1 Inledning

Den dominerande associationsformen inom svensk industri och annan näringsverksamhet är aktiebolaget. Vid utgången av år 1972 fanns det 125 282 inregistrerade aktiebolag. Endast omkring hälften av de inregistrerade aktiebolagen bedriver rörelse. Över 80 % av aktiebolagen utgör enmans- eller fåmansbolag.

Ett betydande antal aktiebolag har bildats under senare år och intensiteten i bolagsbildningen har tilltagit för varje år. 1960 fanns endast omkring 44 000 inregistrerade aktiebolag. 1970 registrerades 11 166 aktiebolag, 1971 13 069 aktiebolag och 1972 18 217 aktiebolag.

Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller bl. a. ett stort antal regler som rör aktiekapitalet. Syftet med detta regelsystem är att skapa garantier för att bolagen verkligen får tillgångar vid bolagsbildningen och att dessa tillgångar inte försvinner under bolagets verksamhet. Detta har intresse i första hand för bolagets fordringsägare men även för de anställda och det allmänna. Aktieägarna är nämligen inte ansvariga för bolagets förbindelser och fordringsägarna kan därför endast kräva betalning ur bolagets tillgångar. Bestämmelserna har emellertid betydelse också för de olika aktieägarna eftersom var och en som tecknar aktier i ett bolag har intresse av att övriga aktietecknare skjuter till det kapital som ankommer på dem.

Huvuddragen i regelsystemet är följande.

När ett aktiebolag bildas måste delägarna i bolaget tillskjuta medel. Detta sker genom att de tecknar aktier i bolaget mot betalning i pengar eller annan egendom som erläggs till bolaget. Annan egendom än pengar brukar benämnas apportegendom. Aktierna skall lyda på ett visst belopp, i princip ej understigande 50 kr., det s. k. nominella beloppet. Summan av aktiernas nominella belopp är lika med aktiekapitalet. Aktiekapitalet måste uppgå till minst 5 000 kr. Aktier får inte emitteras till underkurs, dvs. den betalning som skall erläggas till bolaget för tecknad aktie får inte understiga aktiens nominella belopp. Däremot kan aktier emitteras till överkurs. Vad som betalas för tecknad aktie utöver det nominella beloppet räknas inte till aktiekapitalet utan läggs till reservfonden.

Aktiekapitalet, reservfonden och den s. k. skuldregleringsfonden utgör bolagets bundna egna kapital. Tillgångar som ingår i det bundna kapitalet får i princip inte betalas ut till aktieägarna annat än i samband med likvidation. Det finns däremot inte några uttryckliga lagbestämmelser om förbud för bolaget att ge lån till aktieägarna även om lånet skulle belasta det bundna kapitalet. Det fria egna kapitalet består av fria fonder, balanserad vinst och nettovinst för räkenskapsåret. Det fria egna kapitalet får i princip delas ut till aktieägarna. Vissa regler om

obligatorisk avsättning till reservfond och skulldregleringsfond innebär emellertid en begränsning av denna utdelningsrätt.

Efter samarbete med kommittéer i Danmark, Finland och Norge lade aktiebolagsutredningen på våren 1971 fram förslag till ny aktiebolagslag. Förslaget innehåller bl. a. regler som har samband med företagens finansiering. Utredningsförslaget innebär sålunda att reglerna om nyemission blir mer flexibla vilket får till följd att bolagens möjligheter att förstärka det egna kapitalet genom att emittera nya aktier förbättras. Utredningen föreslår vidare regler om vissa finansieringsmetoder som hittills knappast använts i Sverige. Hit hör konvertibla skuldebrev och konvertibla aktier.

Vidare föreslås att den nedre gränsen för aktiekapitalets storlek höjs till 20 000 kr. samt att regler om förbud mot penninglån till aktieägare och personer i bolagsledningen införs.

I sitt remissyttrande över utredningsförslaget har näringslivet framhållit, att det kunde bli nödvändigt att bryta ut de föreslagna reglerna om nya finansieringsformer till särbehandling, om arbetet på en ny aktiebolagslag skulle bli tidsödande. Under ärendets beredning inom justitiedepartementet har det visat sig, att lagstiftningsärendet är mycket komplicerat och omfattande. Någon ny aktiebolagslag kan inte beräknas träda i kraft före den 1 januari 1975. Under sådana omständigheter aktualiseras frågan om en särbehandling av vissa delar av utredningsförslaget, bl. a. de föreslagna reglerna om nya finansieringsformer.

För bedömningen av frågan är av intresse vissa uppgifter om företagens finansiering som lämnats av kapitalmarknadsutredningen i dess betänkande (SOU 1972: 63) Näringslivets försörjning med riskkapital från allmänna pensionsfonden och av långtidsutredningen i dess betänkande (SOU 1970: 71) Svensk ekonomi 1971—1975 med utblick mot 1980.

För företagssektorn som helhet sjönk självfinansieringsgraden, dvs. bruttosparandet i relation till de totala investeringarna, från 77 % under perioden 1955—59 till 60 % perioden 1960—65. För industrin var motsvarande värden 124 % (1957—59) och 89 %. Denna nedgång berodde framför allt på att investeringarna ökade i början av 1960-talet. Självfinansieringsgraden låg sedan kvar på ungefär oförändrad nivå fram till 1971. Under åren 1966—70 uppgick självfinansieringsgraden inom industrin till 86 %.

När självfinansieringsgraden fallit har behovet av extern finansiering i form av riskvilligt ägarkapital eller upplånat kapital ökat. En jämförelse mellan industriföretagens ställning vid början och slutet av 1960-talet visar, att relationen mellan redovisat eget kapital och redovisat totalt kapital sjönk från 36 till 21 % för företag med 50—499 anställda och från 45 till 32 % för företag med över 500 anställda. De långfristiga

skulderna ökade markant under perioden för båda företagsgrupperna. Enligt långtidsutredningen ökade kvoten långa skulder/redovisat eget kapital för hela industrin mellan 1961 och 1968 från 55 till 82 %. Långtidsutredningen räknar med en ytterligare försämring för tiden fram till 1975.

Under 1960-talet upptog ett växande antal industriföretag obligationslån. I genomsnitt emitterades under perioden årligen 30—35 lån mot 7 per år före 1960. Den sjunkande självfinansieringsgraden har under 1960-talet endast i ringa grad kompenseras genom tillskott av riskvilligt ägarkapital i form av nyemissioner. För de börsnoterade företagen rörde sig det totala årliga nytillskottet av aktiekapital om cirka 250 milj. kr. under 1960-talet. Som jämförelse kan nämnas att börsvärdet på samtliga börsnoterade företag utgjorde 29,6 miljarder kr. i slutet av 1971.

De redovisade uppgifterna om den sjunkande självfinansieringsgraden och den ökande upplåningen utvisar enligt min mening att det är angeläget att bolagens finansiering med externa medel kan ske på effektivast möjliga sätt. Jag har förståelse för näringslivets önskemål om ett snabbt genomförande av aktiebolagsutredningens förslag i de delar det berör näringslivets finansiering. Jag förordar att man nu genom en provisorisk lagstiftning ger moderniserade regler om nyemission, konvertibla skuldebrev, konvertibla aktier m. m.

Under remissbehandlingen har från flera håll framhållits att aktiebolagsformen i betydande utsträckning används för att uppnå skattemässiga fördelar. Aktiebolagsformen anlitas ofta för företag för vilka denna form inte passar och för vilken den inte heller varit avsedd. Många gånger görs inte någon åtskillnad mellan ägarens egna och bolagets ekonomiska förhållanden. Detta vållar, framhålls det, flera svårigheter vid taxeringskontrollen. Dessutom underlättas skatteflyktsåtgärder av olika slag.

Jag delar dessa kritiska synpunkter. Det är enligt min mening utomordentligt angeläget att aktiebolagslagstiftningen inte är utformad så att skatteflyktsåtgärder underlättas. Som framhållits redan under förarbetena till gällande lag måste vid lagstiftning på aktiebolagsrättens område stor hänsyn tas till bl. a. statens och kommunernas fiskaliska anspråk.

Det är framförallt på två punkter som gällande lag är bristfällig från denna synpunkt. Det gäller aktiekapitalets storlek och frågan om förbud mot lån till aktieägare m. fl.

Den nedre gränsen för aktiekapitalets storlek, 5 000 kr., är enligt min mening alldeles för låg. Jag avser att nu lägga fram förslag angående höjning av denna gräns. I motsats till vad utredningen förordar anser jag att den nya gränsen måste gälla även för bolag som bildats före ikraftträdandet av den nya lagen. Därmed ställs man emeller-

tid inför problemet hur man skall behandla existerande aktiebolag som inte höjer aktiekapitalet till den nya gränsen. Som jag senare skall närmare utveckla är jag inte beredd att nu lägga fram förslag i detta hänseende utan avser att återkomma till detta under hösten innevarande år.

Erfarenheten har visat, att frånvaron av förbud mot lån till aktieägare och personer i bolagsledningen utnyttjas i stor utsträckning för att undgå beskattning. Det är förhållandevis vanligt att den som har ett dominerande aktieinnehav i ett bolag tar ut pengar från bolaget för sin privata konsumtion i form av lån och på det sättet undgår eller i varje fall skjuter upp beskattningen. Jag anser det angeläget att denna form av skatteflykt snarast elimineras. Det möter inte några svårigheter att för det ändamålet bryta ut utredningsförslagets regler om låneförbud till särbehandling. Jag avser därför att nu lägga fram förslag till regler om låneförbud.

6.2 Bolagens kapitalförsörjning

6.2.1 Ökning av aktiekapitalet genom nyemission

Ökning av aktiekapitalet kan ske genom kapitaltillskott från aktieägarna och andra. Utredningen benämner denna form av kapitalökning nyteckning. Inom näringslivet talar man i stället om nyemission, en term som jag använder i detta sammanhang. Ökning av aktiekapitalet kan också ske utan samband med kapitaltillskott. Detta kallas fondemission. Fondemission sker genom att besparade vinstmedel överförs till aktiekapitalet eller genom att bokföringsvärdet på vissa anläggningstillgångar höjs varefter uppskrivningsbeloppet förs över till aktiekapitalet.

Beslut om ökning av aktiekapitalet genom nyemission fattas enligt gällande lag av bolagsstämman med enkel majoritet. En förutsättning för att beslut skall kunna fattas är emellertid att bolagsordningen tillåter detta. Om aktiekapitalet enligt bolagsordningen kan variera mellan vissa gränser och kapitalökningen inte går över maximikapitalet fordras ingen ändring av bolagsordningen för beslut om nyemission. Är aktiekapitalet däremot fast eller vill man överskrida maximikapitalet måste först beslut fattas om ändring av bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek. Enligt gällande lag kan bolagsstämman inte ge styrelsen fullmakt att besluta om nyemission. Lagen medger däremot att styrelsen på egen hand beslutar om nyemission under förutsättning att bolagsstämman sedermera godkänner åtgärden. I utredningsförslaget behålls reglerna om de två olika sätt på vilka nyemission kan igångsättas. Dessutom föreslår utredningen att bolagsstämma skall kunna bemyndiga styrelsen att genom nyemission öka aktiekapitalet. Utredningsförslaget har vunnit

anslutning från åtskilliga remissinstanser, däribland näringslivet, riksbanksfullmäktige och kapitalmarknadsutredningen.

Ett beslut om nyemission innebär detsamma som en begäran från bolagets sida om att aktieägarna eller andra skall göra inbetalningar i form av pengar eller annan egendom till bolaget. För att nyemissionen skall bli framgångsrik, fordras att teckningsvillkoren ter sig gynnsamma för dem som inbjuds att teckna aktier i bolaget i jämförelse med andra placeringsmöjligheter på marknaden. Eftersom konjunkturerna varierar och förhållandena på kapitalmarknaden växlar kan det ibland inträffa att den för en nyemission gynnsamma tidsperioden är kort. Det kan då vara nödvändigt att snabbt fatta beslut om nyemission för att utnyttja en sådan gynnsam konjunktur. Sådana snabba beslut kan emellertid knappast fattas av bolagsstämma. Särskilt i stora företag är det ett omständligt förfarande att kalla in extra bolagsstämma. Det kan knappast ske med den snabbhet som kan vara nödvändig. För sådana situationer är styrelsen därför mera lämpad att besluta om nyemission. Som redan nämnts har styrelsen i och för sig denna möjlighet redan nu, eftersom den kan besluta om nyemission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Men denna ordning har vissa nackdelar. Det kan nämligen tänkas att bolagsstämman vägrar att godkänna styrelsens beslut och då måste det redan inledda förfarandet avbrytas, vilket kan vara till skada både för bolaget och för dem som ämnat deltaga i nyemissionen. Utredningsförslaget om en fullmakt för styrelsen att besluta om kapitalökning har inte dessa nackdelar. Förslaget ger bolagen en möjlighet att snabbt besluta om nyemissioner och genomföra dem alltefter växlande marknadslägen. Detta kan vara särskilt värdefullt när det gäller apportemissioner där bolaget genom att emittera nya aktier kan förvärva en för bolaget betydelsefull tillgång, ett annat företag, en fabrik eller en uppfinning etc. Jag vill därför ansluta mig till utredningens förslag om att styrelsen skall kunna bemyndigas att besluta om nyemission.

Utredningen föreslår vissa begränsningar i fråga om styrelsens möjligheter att med stöd av fullmakt från bolagsstämman besluta om nyemission. Möjligheterna för bolagsstämman att bemyndiga styrelsen att öka aktiekapitalet begränsas till fall då ökningen kan genomföras utan ändring av bolagsordningen. Ökningen får vara högst hälften av aktiekapitalets belopp då bemyndigandet ges. En till styrelsen lämnad fullmakt skall gälla i högst fem år. Slutligen förordas att beslutet måste fattas med kvalificerad majoritet, två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna. Skall styrelsen ha möjlighet att besluta om apportemission fordras en särskilt kvalificerad majoritet på två tredjedelar av de avgivna rösterna och nio tiondelar av de företrädde aktierna.

Remissinstanserna har i huvudsak godtagit förslaget. Hovrätten för

Västra Sverige anser emellertid, att styrelsen också skall kunna bemyndigas att besluta för kapitalökning nödvändiga ändringar av bolagsordningen. Kapitalmarknadsutredningen och riksbanksfullmäktige vill begränsa giltighetstiden för fullmakten till tiden för nästkommande ordinarie bolagsstämma. Näringslivet anser att krav på särskilt kvalificerad majoritet inte bör uppställas när fullmakt skall avse en nyemission.

För egen del vill jag först framhålla, att det är en princip i gällande lag att ändringar i bolagsordningen, vilken utgör grundvalen för bolagets verksamhet, skall beslutas av bolagets högsta organ, dvs. bolagsstämman. Jag är inte beredd att göra något avsteg från den principen ens i den formen att stämman skall kunna bemyndiga styrelsen att besluta de ändringar i bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek som kan vara nödvändiga för att genomföra en nyemission.

Begränsas styrelsens fullmakt så att styrelsen endast har möjlighet att besluta om sådana nyemissioner som ryms inom bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek kommer styrelsen att kunna besluta om högst sådana kapitalökningar som innebär en tredubbling av aktiekapitalet. Bolagets maximikapital kan nämligen vara högst tre gånger större än minimikapitalet. Det är givet att en nyemission som innebär en tredubbling av aktiekapitalet innefattar en mycket kraftig ändring av bolagets kapitalstruktur. Om stämman är beredd att ge styrelsen ett så vittgående bemyndigande synes det emellertid knappast finnas något bärande skäl att genom tvingande lagstiftning förhindra något sådant. Att låta en till styrelsen lämnad fullmakt ha en giltighetstid som sträcker sig över flera år synes mig däremot betänkligt, om fullmakten blir så vidsträckt att en tredubbling av aktiekapitalet kan ifrågakomma. Den önskvärda rörelsefriheten för bolagen kan åstadkommas även om fullmaktens giltighetstid begränsas till nästkommande ordinarie bolagsstämma. Bolagen skulle då ha möjlighet att på varje ordinarie stämma förlänga tidigare lämnad fullmakt så att styrelsen på det sättet får en stående fullmakt att besluta om nyemission. Samtidigt får aktieägarna tillfälle att varje år ta ställning till lämpligheten av att låta styrelsen ha en fullmakt att besluta om nyemission. Jag har för min del kommit till den slutsatsen att den av utredningen föreslagna särskilda begränsningen att ökningen får vara högst hälften av aktiekapitalets belopp kan slopas, men att giltighetstiden för en lämnad fullmakt bör begränsas. Jag förordar att omfattningen av fullmakten får bestämmas av reglerna om maximikapitalets och minimikapitalets storlek och att giltighetstiden för fullmakten i lagen bestäms så att den gäller längst till nästkommande ordinarie bolagsstämma.

Gällande lag uppställer krav på kvalificerad majoritet när det är frå-

ga om beslut som bedömts vara särskilt viktiga för aktieägarna. Hit hör beslut om ändring av bolagsordningen och vissa andra beslut, bl.a. om fusion och likvidation. Reglerna om kvalificerad majoritet ingår som ett led i minoritetsskyddet. Mot den bakgrunden kan det i och för sig te sig ganska naturligt att uppställa krav på kvalificerad majoritet när det är fråga om att stämman skall ge styrelsen bemyndigande att besluta om nyemission. Å andra sidan kan krav på kvalificerad majoritet ibland medföra risk för att bolagsledningen får svårigheter att få till stånd en i och för sig önskvärd och välmotiverad förstärkning av styrelsens befogenheter. Ett sådant synsätt torde också ligga till grund för näringslivets kritik av den av utredningen förordade regeln om speciellt kvalificerad majoritet när bemyndigandet för styrelsen skall avse apportemission.

I vissa bolag kan det kanske finnas skäl att ge en minoritet en vetorätt mot beslut om bemyndigande för styrelsen att besluta om nyemission. Detta kan emellertid uppnås genom speciella bestämmelser i bolagsordningen även om lagen inte innehåller några regler om kvalificerad majoritet.

Regler om kvalificerad majoritet är inte särskilt lämpliga som minoritetsskyddsregler, eftersom de endast skyddar minoriteter av viss storlek. Ett minoritetsskydd kan åstadkommas bättre och mer effektivt på andra sätt. Det finns också f. n. minoritetsskyddsregler av helt annat slag, t. ex. reglerna om minoritetsrevisor, om aktieägarnas rätt att få till stånd extra bolagsstämma och om aktieägars rätt att få ärende behandlat vid bolagsstämma osv. Av särskilt intresse i detta sammanhang är de s. k. generalklausulerna. Dessa innebär att styrelsen och bolagsstämman inte får vidta sådana åtgärder att uppenbarligen fördel bereds vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare. Som jag senare skall närmare utveckla (se 6.2.3) förordar jag, att tillämpningsområdet för dessa generalklausuler vidgas. Med en sådan förstärkning av minoritetsskyddsreglerna synes mig det inte finnas skäl att uppställa krav på kvalificerad majoritet när stämman skall ge bemyndigande åt styrelsen att besluta om nyemission. Jag förordar därför att sådana bolagsstämmobeslut skall fattas med enkel majoritet.

Förslaget om införande av möjlighet för stämman att bemyndiga styrelsen att besluta om kapitalökning aktualiserar frågan om det finns behov av att behålla metoden med beslut om kapitalökning under förbehåll av stämmans efterföljande godkännande. Denna metod har som nyss nämndes vissa nackdelar och ett par remissinstanser har förordat att sådana kapitalökningsbeslut inte vidare bör förekomma. Metoden har dock förekommit hos oss sedan länge. Några verkligt allvarliga olägenheter av metoden synes inte ha uppkommit. Den kan också i framtiden ha sitt existens-

berättigande, nämligen i fall då stämman underlåtit att lämna styrelsen fullmakt att besluta om kapitalökning. Det är inte säkert att alla bolag är beredda att överlåta åt styrelsen att bestämma om nyemission. Å andra sidan kan det även i sådana bolag finnas behov av att kunna utnyttja mera tillfälligt återkommande gynnsamma konjunkturer för nyemission. I sådana fall är metoden med nyemission under förutsättning av bolagsstämmans efterföljande godkännande en lämplig anordning. Den har dessutom den fördelen att stämman behåller det avgörande inflytandet i frågan om nyemission skall ske. Utmönstras metoden ur lagstiftningen ställs bolagen inför valet att antingen helt överlåta avgörandet åt styrelsen via en fullmakt eller också att avstå från möjligheten att utnyttja tillfälliga goda konjunkturer för kapitalökning. Det är antagligt att många bolag i ett sådant läge skulle anse sig nödsakade att ge styrelsen en fullmakt trots att stämman i och för sig skulle ha velat behålla det slutliga avgörandet i sin hand. För egen del anser jag i likhet med utredningen att det bör överlämnas åt bolagen själva att bestämma om de vill använda metoden med fullmakt för styrelsen att besluta om kapitalökning eller metoden att styrelsen beslutar om kapitalökning under förutsättning av stämmans efterföljande godkännande.

Villkoren för en nyemission måste göras så attraktiva att nya aktier tecknas i den utsträckning som förutsätts i ökningsbeslutet. Därvid uppkommer emellertid ett problem. Om de nya aktierna enligt teckningsvillkoren skall betalas med ett belopp som understiger de gamla aktiernas verkliga värde, uppstår en förlust för de gamla aktieägarna och en däremot svarande vinst för tecknarna av de nya aktierna. Detta kan belysas med följande exempel. Antag att det i ett aktiebolag finns 1 000 aktier vilkas nominella värde uppgår till 100 kr. och reella värde till 200 kr. per styck. Bolagets aktiekapital uppgår alltså till 100 000 kr. och dess egna kapital till 200 000 kr. Därefter sker en nyemission som innebär att 1 000 nya aktier tecknas till ett nominellt belopp av 100 kr. Genom kapitalökningen tillförs bolaget alltså ytterligare 100 000 kr. Bolagets aktiekapital blir 200 000 kr. och dess egna kapital 300 000 kr. Detta egna kapital fördelas på 2 000 aktier så att varje aktie blir värd 150 kr. I detta exempel har alltså genom nyemission de gamla aktiernas värde sjunkit från 200 kr. till 150 kr. och aktietecknarna har mot erläggande av 100 kr. fått aktier som är värda 150 kr. per styck. Frågan om hur de gamla aktieägarna skall skyddas mot ekonomisk förlust löses i gällande lag på det sättet att de gamla aktieägarna har företrädesrätt att teckna aktier vid kapitalökning. Företrädesrätten är ovillkorlig när det är fråga om kontantemission. Skall de nya aktierna betalas genom apport föreligger däremot inte någon företrädesrätt, vilket sammanhänger med att ak-

tieägarna normalt inte förfogar över sådan egendom som skall utgöra apportegendom.

I utredningsförslaget behålls principen om aktieägarnas företrädesrätt att delta i kontantemission och utsträcks dessutom till att avse även apportemission. Möjlighet införs att vid kontantemission besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Sådant beslut måste fattas med kvalificerad majoritet. Även då det är fråga om apportemission fordras enligt utredningsförslaget kvalificerad majoritet för beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Förslaget har godtagits av remissinstanserna. Näringslivet anser emellertid att beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt bör kunna fattas med enkel majoritet när det är fråga om apportemission.

De nuvarande bestämmelserna om aktieägarnas ovillkorliga företrädesrätt vid kontantemission är enligt min mening behäftade med vissa nackdelar. En kontantemission kan i vissa lägen vara genomförbar bara om någon utomstående får teckna hela eller en större del av emissionen. Den utomståendes deltagande i emissionen kan då vara beroende av att han får företrädesrätt framför aktieägarna. Som ett exempel på en annan situation där avvikelse från företrädesrätt kan vara påkallad kan nämnas det fallet att ett bolag vill emittera fria aktier utomlands för att därmed få en finansiering med hjälp av utländskt kapital. I detta sammanhang kan också erinras om att kapitalmarknadsutredningen i ett betänkande (SOU 1972: 63) nyligen föreslagit att fondmedel i allmänna pensionsfonden skall kunna placeras i aktier. Kapitalmarknadsutredningen förutsätter att det skall kunna ske bl. a. i samband med nyemission. Enligt kapitalmarknadsutredningen är det en grundläggande förutsättning att nuvarande bestämmelser om företrädesrätt upphävs, om fondmedel skall kunna direkt tillföras de företag, som har behov av kapital, i samband med nyemission. Kapitalmarknadsutredningens förslag bereds f. n. inom finansdepartementet och avsikten är att lägga fram proposition i vår grundad på utredningsförslaget.

För egen del anser jag att nuvarande regler om företrädesrätt vid kontantemission är alltför stela och därför kan medföra hinder för bolagen att få till stånd en i och för sig önskvärd förstärkning av det egna kapitalet. Jag biträder utredningens förslag att beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt skall kunna fattas när det är fråga om kontantemission. Jag ansluter mig också till utredningens förslag att bolagsstämman skall kunna bemyndiga styrelsen att i beslut om nyemission ge föreskrifter om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. I överensstämmelse med den ståndpunkt jag tidigare intog i frågan om bemyndigande för styrelsen att besluta om nyemission förordar jag att beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt liksom även beslut om bemyndigande för styrelsen att besluta om avvi-

kelse från företrädesrätt skall kunna av stämman fattas med enkel majoritet. Under sådana omständigheter finns det enligt min mening inte någon anledning att, såsom utredningen förordat, införa regler om företrädesrätt för aktieägarna vid apportemission. Vi bör alltså behålla nuvarande ordning enligt vilken företrädesrätt inte gäller vid apportemission.

6.2.2 Konvertibla skuldebrev m. m.

6.2.2.1 Inledning

När ett bolag behöver skaffa nytt kapital kan det ske på i princip två vägar. Bolaget kan öka det egna kapitalet genom nyemission. Bolaget kan också öka det främmande kapitalet genom att ta upp lån vilket vanligtvis sker mot obligationer eller andra skuldebrev. Aktier har i motsats till fordringar rösträtt och annan rätt att medverka i bolagets förvaltning. Fordringsägarnas anspråk på betalning och ränta går å andra sidan före aktieägarnas anspråk på utdelning och likvidationskvot. Emellertid kan olika mellanformer mellan aktier och fordringar förekomma. I USA, England, Västtyskland och Frankrike förekommer s. k. konvertibla skuldebrev (convertible bonds). Det konvertibla skuldebrevet ger fordringsägaren rätt att på vissa villkor byta ut skuldebrevet mot aktier i bolaget. I USA och Västtyskland förekommer det också att innehavare av skuldebrev får en optionsrätt att delta i nyemission av aktier i bolaget genom nyteckning (s. k. warrants).

Enligt gällande rätt är det inte möjligt för ett bolag att juridiskt förplikta sig att i framtiden ge ut aktier. Bolagen kan alltså inte ge garantier för att innehavare av skuldebrev skall kunna få byta ut dem mot aktier eller att de skall kunna få delta i en kommande nyemission av aktier i bolaget. Ett par svenska bolag har visserligen under de senaste åren givit ut obligationer försedda med klausul om konvertering till aktier i bolaget. I dessa obligationer anges emellertid att, om bolagsstämman inte skulle besluta om den för konvertering nödvändiga nyemissionen, obligationerna i stället skall inlösas av bolaget till det värde de skulle ha erhållit om konvertering genomfördes. Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning torde inte ha förekommit i Sverige.

Utredningen har lagt fram förslag om konvertibla skuldebrev. Ingen remissinstans har motsatt sig att regler om konvertibla skuldebrev införs i aktiebolagslagen. Näringslivet har emellertid förordat att även regler om skuldebrev med optionsrätt till nyteckning införs.

Konvertibla skuldebrev har vissa fördelar sett från det emitterande bolagets synpunkt framför vanliga obligationer. Konverteringsrätten utgör nämligen en särskild förmån som leder till att räntan på obligationslånet kan sättas något lägre än vad som skulle vara fallet om ett vanligt obligationslån emitterades. Vidare har konverteringslån den

fördelen att, i den mån konverteringen utnyttjas av obligationsinnehavarna, bolagets egna kapital därigenom höjs, vilket alltså innebär en förbättring av relationerna mellan bolagets eget och dess främmande kapital. Också sett från obligationsinnehavarnas synpunkt ger konvertibla obligationer vissa fördelar både jämfört med en placering i vanliga obligationer och jämfört med direkt placering i aktier. Värdet på en konvertibel obligation stiger oftast i ungefär samma mån som kursen på bolagets aktier. Utbytesrätten innebär att obligationshavaren kan förvandla sin fordran på bolaget till en andel i bolaget, vilket kan vara till fördel om bolaget visar stigande vinster som medger högre utdelning än den ränta som gäller för obligationslånet. Denna fördel är särskilt påtaglig under en fortgående inflation. Skulle aktiekursen sjunka kan obligationshavaren avstå från utbytet och i stället hålla sig till fordringsrätten. Jämfört med direkt placering i aktier innebär en investering i konvertibla obligationer vissa fördelar från säkerhetssynpunkt. Om man är osäker huruvida aktierna i bolaget kommer att stiga i värde kan man nämligen genom att köpa konvertibla obligationer avvakta utvecklingen. Detta kan leda till att de som nu normalt placerar i välkända företags aktier kan bli mer benägna att placera i konvertibla obligationer som utges av företag som ännu inte har hunnit etablera sig på marknaden. För denna speciella företagskategori kan alltså introduktionen av konvertibla obligationer skapa möjligheter till kapitaltillskott som i dag inte föreligger.

Obligationer förenade med optionsrätt till nyteckning har i huvudsak samma fördelar som konvertibla skuldebrev. Optionsrätten har i likhet med konverteringsrätten ett ekonomiskt värde och medför därför att räntan på obligationslånet kan sättas lägre än räntan på ett vanligt obligationslån. Risken med en placering i obligationer med optionsrätt till nyteckning är lägre än vid en placering i aktier. I vissa fall kan obligationer av denna typ vara förmånligare än konvertibla skuldebrev. Ett utnyttjande av optionsrätt till nyteckning innebär att bolaget får ett ytterligare kapitaltillskott vilket inte är fallet vid en konvertering. En speciell fördel med obligationer med optionsrätt till nyteckning är att nyteckningen kan spridas över en lång period. Det vid en viss tidpunkt på kapitalmarknaden tillgängliga kapitalet tas alltså inte i anspråk i samma utsträckning som när det är fråga om en vanlig nyemission. Detta är en fördel när det som i Sverige är fråga om en kapitalmarknad där det för placering i aktier tillgängliga kapitalet är starkt begränsat.

Kapitalmarknadsutredningen berör i sitt betänkande Näringslivets försörjning med riskkapital från allmänna pensionsfonden såväl konvertibla obligationer som obligationer förenade med optionsrätt till nyteckning. Utredningen framhåller visserligen att den inte tar ställning till olika finansieringsformers för- och nackdelar men förordar

också att den av utredningen föreslagna fjärde delfonden skall få rätt att placera fondmedel i obligationer av dessa slag, om sådana obligationer skulle introduceras på marknaden. Utredningsförslaget bereds, som nyss nämndes, inom finansdepartementet. Avsikten är att allmänna pensionsfondens medel skall kunna investeras i aktier. Från pensionsfondens synpunkt torde många gånger en placering i konvertibla obligationer eller obligationer förenade med optionsrätt till nyteckning utgöra en lämplig placeringsform, som tillika innebär att företagen kan komma att förses med riskvilligt eget kapital.

Den svenska valutaregleringen innebär att svenska aktiebolag endast med riksbankens tillstånd får placera lån eller nyemissioner utomlands. Sådana tillstånd har tidigare meddelats bara i begränsad omfattning. Under perioderna 1956—1959 och 1960—1965 uppgick sålunda näringslivets årliga nettoupplåning utomlands till i genomsnitt 330 resp. 320 milj. kr. Under perioden 1966—1971 hade denna nettoupplåning stigit till 700 milj. kr. per år. Det är möjligt att denna stigande trend kommer att bestå. Anlitande av utländskt kapital — genom lån eller nyemission — kan vara påkallat för att finansiera den nödvändiga, ständigt pågående utbyggnaden och förnyelsen inom näringslivet. Om erforderliga tillstånd härför meddelas, är det emellertid angeläget att de svenska företag som tillåts anlita utländska kapitalmarknader kan göra det på samma villkor som utländska konkurrenter. I den mån finansieringsformer som konvertibla skuldebrev eller skuldebrev med optionsrätt till nyteckning förekommer på den utländska marknaden skulle det vara ett handikapp för svenska företag i förhållande till utländska företag, om de till följd av den svenska aktiebolagslagens regelsystem skulle vara förhindrade att anlita dessa finansieringsformer. Bolagen skulle i sådant fall bli hänvisade till de mera traditionella finansieringsformerna obligationslån eller nyemission, vilka i vissa konjunkturlägen kan vara dyrare former än andra. Denna omständighet utgör enligt min mening ett vägande skäl för att vi i vår lagstiftning bör införa regler som gör det möjligt för svenska bolag att anlita sådana finansieringsformer som är mer eller mindre allmänt förekommande på utländska kapitalmarknader.

Som framgår av den nu lämnade redogörelsen har de olika finansieringsformerna konvertibla obligationer och obligationer med optionsrätt till nyteckning var för sig särskilda fördelar som kan vara mer eller mindre framträdande beroende på konjunkturerna och på vilket företag det är fråga om. Det skall å andra sidan inte fördöljas att de också inrymmer vissa spekulativa moment och att de därmed blir osäkrare än traditionella obligationslån. Det är sålunda omöjligt att säkert förutsäga om konverteringsrätten eller teckningsrätten i framtiden kommer att vara värd någonting och i så fall hur mycket. Denna omständighet bör emellertid enligt min mening inte lägga hin-

der i vägen för att man inför regler om dessa nya finansieringsformer. Jag förordar därför att regler införs om konvertibla obligationer och om obligationer med optionsrätt till nyteckning. I det följande tar jag upp vissa frågor beträffande var och en av dessa nya finansieringsformer.

6.2.2.2 Konverteringslån

Enligt utredningsförslaget kan bolagsstämman besluta om upptagande av lån mot konvertibelt skuldebrev. Aktieägarna har företrädesrätt att teckna andel i lånet men beslut om avvikelse från företrädesrätten kan fattas med kvalificerad majoritet. Lånets storlek och utbytesvillkoren måste bestämmas så att skuldebreven kan utbytas utan att bolagsordningen ändras och utan att aktiekapitalet ökas med mer än hälften av dess belopp vid tiden för registrering av bolagsstämmans beslut. Utredningen föreslår vidare att bolagsstämman skall kunna bemyndiga styrelsen att fatta vissa beslut angående konverteringslånet nämligen i fråga om skuldebrevens emissionskurs, räntefoten och vissa andra frågor. Styrelsen kan emellertid enligt förslaget inte bemyndigas att bestämma konverteringskursen, dvs. den kurs efter vilken de nya aktierna skall avräknas mot skuldebreven. Det bemyndigande styrelsen kan ha fått måste utnyttjas inom sex månader.

För egen del biträder jag utredningens, under remissbehandlingen allmänt godtagna förslag att det i princip är bolagsstämmans sak att besluta om upptagande av konverteringslån. Eftersom en konvertering ger en andel i aktiekapitalet är det nödvändigt att ge aktieägare företrädesrätt att teckna andel i lånet såsom om teckningen gällde de aktier i fråga om vilka konverteringsrätt föreligger. Beslut om avvikelse från företrädesrätten bör kunna fattas med enkel majoritet.

Under remissbehandlingen har ifrågasatts att konvertering inte skulle få ske när tio år förflutit från bolagsstämmans beslut om upptagande av konverteringslån. Obligationslån har emellertid ofta längre löptid än tio år, en i vårt land vanlig löptid är 20 år. Begränsas konverteringsmöjligheterna på det under remissbehandlingen ifrågasatta sättet innebär det att konverteringsrättens värde blir mindre och att det konvertibla obligationslånet följaktligen får sämre attraktionskraft jämfört med traditionella obligationslån. Någon tidsbegränsning av det ifrågasatta slaget torde knappast förekomma vid emission av konverteringslån på utländska kapitalmarknader. Där är det ganska vanligt att konverteringstiden i huvudsak motsvarar lånets löptid. Enligt min åsikt bör det kunna överlämnas åt bolagen att bestämma konverteringsperiodens längd. Jag vill därför inte förordna någon tidsbegränsning för konverteringsrätten.

Frågan huruvida och i så fall i vilken utsträckning bolagsstämman skall kunna delegera sin beslutanderätt i fråga om konverteringslån

till styrelsen framstår som något tveksam. Under remissbehandlingen har de av utredningen föreslagna begränsningarna härvidlag kritiserats på flera håll. Längst i sin kritik går näringslivet som förordar att reglerna om bolagsstämans bemyndigande till styrelsen ges samma omfattning som när det är fråga om bemyndigande att besluta om nyemission. Goda skäl synes mig också kunna anföras för denna ståndpunkt. Ett konverteringslån utgör en mellanform mellan ett traditionellt obligationslån och en nyemission. Enligt gällande rätt ankommer det på styrelsen att besluta om upptagande av traditionella obligationslån. Som jag tidigare förordat skall bolagsstämman kunna bemyndiga styrelsen att besluta om nyemission i den mån det kan ske utan ändring av bolagsordningen. Styrelsen kan också bemyndigas att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt att teckna aktier i nyemissionen. Fullmakten till styrelsen att besluta om nyemission är enligt mitt förslag giltig till nästkommande ordinarie bolagsstämma. Det synes mig svårt att finna några vägande argument mot tanken att införa detta regelsystem även i fråga om konverteringslån. Som näringslivet framhållit kan nämligen ett beslut om upptagande av konverteringslån inte gärna ses som mer ingripande för bolagets kapitalstruktur och intressen än ett beslut om nyemission. Härtill kommer den synpunkten att läget på marknaden, särskilt då utländska kapitalmarknader, kan vara så labilt att det är nödvändigt att fatta snabba beslut. Om restriktioner läggs på styrelsens handlingsfrihet när det gäller att bestämma om konverteringslånet löper man stora risker för att gynnsamma konjunkturer på kapitalmarknaden inte kan utnyttjas på tillfredsställande sätt. Enligt min mening bör styrelsens möjligheter att besluta om konverteringslån vara desamma som när det gäller att besluta om nyemission. Bolagsstämman bör sålunda kunna ge styrelsen bemyndigande att besluta om konverteringslån enligt samma regler som jag tidigare förordat i fråga om nyemission. Styrelsen bör också ha möjlighet att besluta om konverteringslån under förutsättning av bolagsstämans godkännande.

Den av utredningen föreslagna begränsningen att konverteringen inte får medföra att aktiekapitalet ökas med mer än hälften av dess belopp vid tiden för registreringen av bolagsstämans beslut har inte någon motsvarighet i de av mig förordade reglerna angående nyemission. I enlighet med vad jag nyss anförde bör inte heller på denna punkt någon skillnad göras mellan reglerna om nyemission och reglerna om konverteringslån. Jag förordar därför att omfattningen av konverteringslånet endast bestäms av reglerna om maximikapitalets och minimikapitalets storlek. Detta innebär att konverteringen maximalt kan medföra en tredubbling av aktiekapitalet.

Av utredningens betänkande framgår inte klart huruvida utredningen tänkt sig att likviden för konvertibla obligationer skulle kunna utgöras av annan egendom än pengar. På utländska kapitalmarknader före-

kommer det att bolag som utger konvertibla obligationer tillförs annan egendom än pengar. Detta kan t. ex. ske i samband med take-overs, dvs. fall när ett bolag köper upp aktiemajoriteten i ett annat bolag. Det övertagande bolaget kan då erbjuda konvertibla obligationer som likvid för aktierna. Sett från det övertagande bolagets synpunkt har detta den fördelen framför kontant betalning att aktieinköpet inte anstränger bolagets likviditet. Den som säljer aktierna har visserligen möjlighet att — om han är beredd att avstå från kontant betalning — begära ersättning i form av nyemitterade aktier i det övertagande bolaget. Men det kan tänkas att han är tveksam om vilka utvecklingsmöjligheter det övertagande bolaget har på sikt och att han därför inte gärna vill acceptera aktier i det övertagande bolaget såsom likvid. En betalning i form av konvertibla obligationer, som för ändamålet emitteras av det övertagande bolaget, skulle i sådana situationer kunna utgöra en lämplig kompromiss mellan en betalning i form av aktier och en betalning i form av traditionella obligationer. Enligt min mening finns det praktiskt behov av att kunna utnyttja konvertibla obligationer såsom betalning vid uppköp av företag. Det kan inte heller uteslutas att detta kan vara en lämplig betalningsform vid andra slags förvärv. Jag föreslår därför att konvertibla obligationer skall kunna emitteras mot likvid i annan egendom än pengar. Vid sådana konverteringslån måste emellertid säkerhet skapas för att den förvärvade egendomen inte övervärderas. Annars skulle nämligen reglerna om förbud mot övervärdering vid apport kunna kringgås. Härtill återkommer jag i specialmotiveringen.

Utredningsförslaget innebär att konverteringstiden kan sträckas ut över en längre period. I sådana fall skall bolaget enligt utredningsförslaget vid utgången av varje räkenskapsår för registrering anmäla hur många nya aktier som uppkommit genom konvertering. Detta kan i viss mån sägas innefatta ett avsteg från den hittills gällande principen att det registrerade aktiekapitalet skall tecknas och inbetalas i sin helhet i ett sammanhang. I stället närmar man sig den ordning som råder i USA och England. I dessa länder är det nämligen vanligt att bara en del av det i bolagsordningen angivna aktiekapitalet tecknas, s. k. "issued capital", under det att styrelsen kan förfoga över den icke tecknade delen av aktiekapitalet, "unissued capital", genom att vid olika tidpunkter ge ut nya aktier. Jag har emellertid ingenting att invända mot utredningens förslag på denna punkt vilket inte mött någon kritik under remissbehandlingen.

Det är nödvändigt med en reglering i lag om förfarandet vid emission av konverteringslån och vid själva konverteringen. Härtill återkommer jag i specialmotiveringen.

6.2.2.3 Optionsrätt till nyteckning

Obligationer med optionsrätt till nyteckning förekommer främst i USA och i Västtyskland. En optionsrätt är vanligtvis knuten till en vid obligationen fogad kupong. En warrant, dvs. en optionsrätt, kan vara non-detachable eller detachable. En non-detachable warrant kan skiljas från obligationen bara i samband med att obligationshavaren utnyttjar sin rätt att teckna aktie. Detachable warrants kan däremot säljas för sig.

Enligt min mening bör det ankomma på bolaget att i samband med upptagande av obligationslånet avgöra om optionsrätten skall kunna skiljas från obligationen eller inte. Jag förordar därför att optionsrätten skall kunna knytas till ett särskilt bevis, ett optionsbevis, som skall kunna ställas till innehavaren eller till viss man eller order och bli föremål för separata överlåtelser vid sidan av den obligation till vilken den ursprungligen knutits. Eftersom optionsrättens funktion är att utgöra en särskild förmån som skall underlätta emissionen av obligationslån bör emellertid som en ovillkorlig regel gälla att optionsrätten vid sin tillkomst var knuten till en obligation. Jag är alltså inte beredd att förorda att bolagen får möjligheter att emittera optionsrätter till nyteckning utan någon anknytning till lån.

Optionsrätt till nyteckning innebär att optionshavaren får en ovillkorlig rätt att teckna nya aktier i bolaget. Villkoren för nyteckningen måste anges i samband med att skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning utges. Om teckningsrätten utnyttjas har innehavare av optionsrätten normalt möjlighet att med åberopande av emissionsvillkoren teckna aktier till en särskilt förmånlig kurs. Härav följer att aktieägarna måste ha företrädesrätt att teckna skuldebrev såsom om teckningen gällde de aktier i fråga om vilka optionsrätt till nyteckning föreligger. Annars skulle nämligen reglerna om företrädesrätt vid nyemission kunna kringgå. På sätt som förut förordats i fråga om konvertibla skuldebrev bör det dock finnas möjlighet att besluta om avvikelse från företrädesrätten.

Ett obligationslån med optionsrätt till nyteckning utgör ett alternativ till konverteringslån eller nyemission. De effekter på bolagets kapitalstruktur som ett utnyttjande av optionsrätten innebär är inte mer långtgående än de som följer när en konvertibel obligation utbyts mot aktie. Vad jag tidigare anfört i fråga om konverteringslån äger enligt min mening sin giltighet också i fråga om obligationslån med optionsrätt till nyteckning. Jag förordar därför att styrelsen får samma möjligheter att besluta i fråga om obligationslån med optionsrätt till nyteckning som den enligt mitt förslag har i fråga om nyemission. Styrelsen skall alltså kunna besluta om upptagande av obligationslån med optionsrätt till nyteckning antingen med stöd av ett bemyndigande från bolags-

stämman eller under förutsättning av stämmans godkännande. I likhet med vad jag tidigare förordat i fråga om konverteringslån bör den övre gränsen för teckningsrättens omfattning bestämmas av bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek. Teckningsrätten får med andra ord maximalt medföra en tredubbling av det vid tidpunkten för emissionen av lånet bestämda aktiekapitalet.

Vid emission av ett lån med optionsrätt till nyteckning måste bolaget givetvis fastställa bestämmelser om den tid inom vilken optionsrätt till nyteckning får utnyttjas. Något hinder bör enligt min mening inte möta att denna tid sträcks ut över flera år på samma sätt som konverteringstid kan omfatta en längre tidsperiod.

Mitt förslag om införande av regler om obligationslån med optionsrätt till nyteckning nödvändiggör närmare bestämmelser om hur optionsrätten skall utnyttjas och på vilket sätt teckningen av de nya aktierna skall äga rum. Härtill återkommer jag i specialmotiveringen.

6.2.2.4 *Fria och bundna aktier*

Lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag innebär att utländska rättssubjekt och vissa svenska rättssubjekt, däribland aktiebolag som inte har s. k. utlänningsklausul i sin bolagsordning, i princip måste ha Kungl. Maj:ts tillstånd för att förvärva fast egendom. Har bolaget utlänningsklausul fordras inte något tillstånd. Utlänningsklausulen måste innebära att utländska rättssubjekt eller tillståndspliktiga svenska rättssubjekt får genom aktieteckning eller överlåtelse förvärva endast en mindre del av aktierna i bolaget, nämligen upp till 20 % av rösträtten och 40 % av aktiekapitalet. Aktier som kan förvärfvas av utländska rättssubjekt och tillståndspliktiga svenska rättssubjekt kallas fria aktier och övriga aktier bundna aktier. Om ett utländskt rättssubjekt eller tillståndspliktigt svenskt rättssubjekt förvärvar bunden aktie i strid mot utlänningsklausul är förvärvet ogiltigt (3 §).

Utredningsförslaget innebär inte några genomgripande ändringar i systemet med fria och bundna aktier. Några yrkanden om ändringar har inte heller framkommit under remissbehandlingen.

Introduktionen av de nya finansieringsformerna konvertibla obligationer och obligationer med optionsrätt till nyteckning får inte leda till att etableringskontrollen enligt 1916 års lag kan kringgås. Ett utländskt rättssubjekt eller ett tillståndspliktigt svenskt rättssubjekt får alltså inte genom utbyte eller utnyttjande av optionsrätt till nyteckning komma i besittning av bunden aktie. Å andra sidan är det angeläget att utländska placerare hyser förtroende till svenska obligationer. Man får alltså inte vägra en innehavare av en konvertibel obligation att byta obligationen mot aktier i enlighet med villkoren i obligationslånet. Mot-

svarande gäller givetvis i fråga om obligationer med optionsrätt till nyteckning.

Utgångspunkten synes mig kunna vara att även "förbjudna" rättssubjekt skall kunna förvärva obligationer av nu aktuellt slag. Det finns ju inte något hinder för sådana rättssubjekt att förvärva traditionella obligationer. Konvertibla obligationer och obligationer med optionsrätt till nyteckning bör emellertid förses med en påskrift angivande om konverteringsrätten resp. optionsrätten avser bunden eller fri aktie. En särskild bestämmelse härom bör tas in i lagen. Ett "förbjudet" rättssubjekt som förvärvar t. ex. en konvertibel obligation där utbytesrätten avser bunden aktie får därigenom vetskap om att han inte får genomföra konverteringen, ett slags överlåtelse innebärande att en fordringsrätt utbytes mot en andelsrätt. Han har emellertid möjlighet att tillgodogöra sig den värdestegring som obligationen kan ha undergått vid en gynnsam kursutveckling på bolagets aktier genom att överlåta obligationen till ett "tillåtet" rättssubjekt, som därefter kan genomföra konverteringen. Möjlighet finns naturligtvis också att helt avstå från konverteringsrätten, vilket kan bli aktuellt om kursutvecklingen varit oförmånlig.

Vidare bör enligt min mening i lagen föreskrivas, att bolaget vid emission av dessa speciella typer av skuldebrev skall se till att så stor andel av de emitterade skuldebreven förses med påskrift om att utbytes- eller teckningsrätt avser bunden aktie, att förhållandet mellan bundna och fria aktier inte ändras i strid mot utlånningsklausulen, om utbytes- eller teckningsrätt utnyttjas fullt ut. Ett speciellt problem uppkommer emellertid, om "förbjudna" rättssubjekt skulle begära utbyte eller utnyttja optionsrätt till nyteckning i fråga om fria aktier i större omfattning än "tillåtna" rättssubjekt i fråga om bundna eller fria aktier. I och för sig är det kanske inte så särskilt sannolikt att denna situation uppkommer. Normalt torde de båda grupperna rättssubjekt begära utbyte eller nyteckning i ungefär samma omfattning. Man kan emellertid inte bortse från möjligheten att i varje fall under en viss del av konverterings- eller teckningsperioden fria aktier utges i sådan utsträckning att de tillåtna relationerna mellan fria och bundna aktier rubbas. Bolaget kan m. a. o. få för mycket fria aktier.

Samma situation kan i sällsynta fall uppkomma redan i dag, nämligen om bundna aktier förverkas i sådan utsträckning att bolaget får för mycket fria aktier. Enligt gällande lag skall i sådant fall styrelsen inom viss tid till patentverket anmäla och visa, att det tillåtna förhållandet mellan bundna och fria aktier återinträtt. Patentverket har möjlighet att kontrollera hur relationerna mellan fria och bundna aktier är. Inkommer styrelsen inte med föreskriven anmälan, skall patentverket i sista hand inge en anmälan till rätten, som då skall i viss ordning besluta om tvångslikvidation av bolaget.

Det återgivna regelsystemet synes mig kunna tillämpas även i den situationen att bolaget efter utbyte eller nyteckning fått för många fria aktier. Det är givet att tvångslikvidation, som kan innebära en värdeförstöring och entledigande av anställda, i största möjliga utsträckning bör undvikas. Man kan räkna med att bolagets ledning inför hotet om tvångslikvidation kommer att göra sitt yttersta för att återställa den tillåtna relationen mellan bundna och fria aktier. Det kan ske exempelvis genom att bolagsledningen utverkar ett medgivande från "tillåtna" rättssubjekt, som innehar fria aktier, att dessa aktier skall bindas. Det är dock inte säkert, att sådana medgivanden alltid kan utverkas. Enligt min mening bör man förse styrelsen med ytterligare en möjlighet att återställa de rubbade relationerna mellan bundna och fria aktier. Styrelsen bör kunna besluta om nyemission av bundna aktier mot betalning i pengar i sådan utsträckning att det tillåtna förhållandet mellan bundna och fria aktier återinträder. Eftersom det ofta torde bli fråga om emissioner med endast ett litet antal nya aktier, bör man av praktiska skäl också ge styrelsen möjlighet att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt att delta i kontantemission. Med hänsyn till det begränsade antal nya aktier det normalt blir fråga om, kan detta knappast väcka några betänkligheter.

Perioden för utbyte eller nyteckning kan som förut framhölls sträcka sig över åtskilliga år. Att låta förhållandet mellan fria och bundna aktier vara rubbat under många år kan enligt min mening knappast komma i fråga. Det räcker alltså inte att låta patentverket kontrollera vid utgången av konverterings- eller teckningsperioden hur relationerna mellan bundna och fria aktier är. Å andra sidan förefaller det onödigt att låta denna kontroll sätta in en gång om året under konverterings- eller teckningsperioden. För min del anser jag att en kontroll efter varje treårsperiod bör vara tillräcklig.

Det förordade systemet innebär att bolagen kan ha för mycket fria aktier under en tid av litet mer än tre år. Under denna tid kan utbyten — eller nyteckningar — ha skett, varigenom bolaget emitterat fria aktier utöver den tillåtna kvoten. Sådana aktieförvärv skulle enligt 3 § i 1916 års lag vara ogiltiga, eftersom förvärvet inte är förenligt med utlånningsklausulen i bolagsordningen. Sett från förvärvarens synpunkt skulle emellertid en ogiltighetspåföljd vara helt orimlig, eftersom förvärvaren endast gjort gällande den rätt att få en fri aktie som tillkommer honom enligt skuldebrev eller optionsbevis. Man kan inte heller rikta någon anmärkning mot bolaget för att det infriat sin utfästelse enligt skuldebrevet eller optionsbeviset. Det är som nyss framhölls tvärtom angeläget att placerare kan lita på att bolagen uppfyller sina åtaganden. Under sådana omständigheter synes det erforderligt med en jämkning av 3 § i 1916 års lag så att aktieförvärv i den nu beskrivna situationen blir giltiga. Begränsningen av det utländs-

ka inflytandet i bolaget får komma till stånd genom den förut angivna ordningen med kontroll från patentverkets sida av relationerna mellan bundna och fria aktier.

6.2.2.5 *Vinstandelslån*

Utredningsförslaget innehåller regler om vinstandelslån, dvs. lån där räntans storlek görs beroende av bolagets vinst eller av vinstutdelningen på bolagets aktier. Lån av den typen har tidigare förekommit i Sverige, bl. a. utgavs s. k. participating debentures av Aktiebolaget Kreuger & Toll i slutet av 1920-talet. Gällande rätt lägger inte några hinder i vägen för bolagen att emittera vinstandelslån. Beslut härom synes kunna fattas av styrelsen. På grund av den misstro som mötte vinstandelslånen efter det att Kreuger & Toll gick i konkurs år 1932, har emellertid vinstandelslånen därefter knappast kommit till användning i Sverige. En annan härtill bidragande anledning är att det är oklart i vad mån den variabla delen av räntan får dras av vid beskattningen som kostnad för bolaget.

Innan den skatterättsliga frågan fått sin lösning torde vinstandelslån knappast komma att förekomma i någon större omfattning. Som redan framhållits innebär aktiebolagslagen inte något hinder för bolagen att emittera vinstandelslån. Under sådana omständigheter anser jag mig inte böra ta upp utredningens förslag om vinstandelslån i detta lagstiftningsärende.

6.2.2.6 *Konvertibla aktier*

Det vanliga är att alla aktier har lika rätt i bolaget. Det förekommer emellertid också att bolagsordningen innehåller bestämmelser om att aktierna skall grupperas i olika aktieslag. Olikheterna kan avse aktiernas andel i bolagets tillgångar och vinst. Olikheterna, som måste framgå av bolagsordningen, består i de flesta fall i att vissa aktier får företräde framför andra. Man brukar använda beteckningen preferensaktier för aktier med företräde medan de övriga aktierna kallas stamaktier. Företrädesrätten avser vanligtvis rätten till vinstutdelning. Företrädesrätten till vinstutdelning kan varieras på olika sätt. Ofta kombineras företrädesrätt till utdelning med en bestämmelse att preferensaktier vid bolagets upplösning har företrädesrätt till sitt nominella belopp men därutöver ingen rätt alls. Eventuellt överskott tillkommer alltså stamaktierna ensamma när bolaget upplöses. I fråga om preferensaktier bör vidare nämnas att det förekommer att sådana aktier har företrädesrätt till ackumulativ utdelning. Innebörden härav är att preferensaktierna har rätt att få ut alla från tidigare år resterande företrädesberättigade belopp innan vinstutdelning får ske till stamaktieägarna.

Gällande lag innehåller inte några bestämmelser om att aktie av visst

slag kan omvandlas till aktie av annat slag. Det finns emellertid möjlighet att i bolagsordningen ta in bestämmelser om att de rättigheter som tillkommer aktier av visst slag skall kunna förändras efter viss tid eller under vissa förutsättningar. Det torde emellertid inte vara helt klart hur långt sådana förändringar kan gå och till vilka förutsättningar de kan knytas.

Utredningen föreslår en bestämmelse enligt vilken i bolagsordningen kan intas förbehåll att aktie av visst slag skall kunna omvandlas till aktie av annat slag. Utredningens förslag har inte mött någon erinran under remissbehandlingen.

Utredningsförslaget innebär att det blir möjligt att i svenska bolag introducera s. k. konvertibla preferensaktier, dvs. preferensaktier vilkas innehavare har rätt att påkalla att aktierna utbyts mot eller förvandlas till stamaktier. Sådana aktier förekommer i USA och i Västtyskland. Denna aktieform erbjuder vissa fördelar både för bolagen och för dem som köper aktierna i fråga. Genom att emittera konvertibla preferensaktier kan bolagen med omedelbar verkan höja det egna kapitalet och på det sättet förbättra relationerna mellan eget och främmande kapital. Från den synpunkten är konvertibla preferensaktier att föredra framför olika former av obligationer. Sett från aktieägarens synpunkt har konvertibla preferensaktier den fördelen framför vanliga preferensaktier eller stamaktier att aktieägaren får möjlighet att välja mellan en investering som ger hög avkastning — preferensaktien — eller en investering som bygger på tillväxt på längre sikt, stamaktien. Jag anser därför att det finns goda skäl för att introducera konvertibla preferensaktier i den svenska aktiebolagsrätten och biträder utredningens förslag på denna punkt.

6.2.3 Generalklausuler

Utredningsförslaget innebär att krav på kvalificerad majoritet uppställs i fråga om vissa typer av bolagsstämmobeslut, bl. a. beslut om fullmakt för styrelsen att genomföra en nyemission och beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt att delta i nyemission. Bestämmelserna om kvalificerad majoritet innebär ett skydd för minoriteten. Skyddet är givetvis såtillvida begränsat att det inte förhindrar maktmissbruk, om majoriteten är så stor som föreskrivs i bestämmelserna. Detta problem har också uppmärksamats av utredningen, som framhåller att en av utredningen föreslagen generalklausul ger ett skydd mot sådant maktmissbruk.

Utredningsförslaget till en generalklausul — vilket nära ansluter till gällande rätt — innebär att bolagsstämman inte får fatta beslut som uppenbarligen är ägnat att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till skada för bolaget eller annan aktieägare. Vidare föreskrivs i utredningsförslaget att inte heller styrelse eller annan ställföreträdare

för bolaget får företa rättshandling eller annan åtgärd som uppenbarligen är ägnad att bereda sådan otillbörlig fördel.

Det är enligt min mening uppenbart att det finns behov av generalklausuler av den typ utredningen har föreslagit. Mitt förslag om fullmakt för styrelsen att besluta om nyemission, konverteringslån m. m. och om företrädesrätt vid nyemission innebär att bolagsledningen och den bestämmande aktieägargruppen får fler befogenheter och större handlingsfrihet än vad som nu är fallet. Detta är en konsekvens av att företagen måste kunna snabbt och smidigt anpassa sig efter utvecklingen. Samtidigt får den ökade rörelsefriheten till följd att illojala majoriteter får lättare att utöva maktmissbruk. Detta kan i sin tur motverkas genom mera allmänt hållna bestämmelser, generalklausuler mot maktmissbruk.

För att generalklausuler skall få någon skyddseffekt fordras att tillämpningsområdet för dem inte blir för snävt. Från den synpunkten kan emellertid, såsom framhållits under remissbehandlingen, kritik riktas mot utredningsförslaget som endast gäller fall då en åtgärd "uppenbarligen är ägnad att bereda otillbörlig fördel". Med den restriktivitet varmed likartade generalklausuler på förmögenhetsrättens område enligt vedertagen uppfattning anses böra tillämpas måste det enligt min mening befaras, att generalklausuler med sådan avfattning skulle få mycket begränsad betydelse. Å andra sidan kan det inte heller komma i fråga att ge generalklausulerna ett mycket vidsträckt tillämpningsområde, eftersom något sådant skulle göra det mycket svårt för både bolagsledningen och andra att avgöra om en företagen åtgärd är rättsenlig eller inte. Jag har för min del stannat för att en lämplig avvägning av de motstående intressena uppnås, ifall ordet "uppenbarligen" får utgå ur den av utredningen föreslagna lagtexten. Det bör alltså enligt min mening vara tillräckligt att åtgärden innebär en "otillbörlig" fördel. I detta sammanhang vill jag också erinra om att en utredning, generalklausulutredningen, tillsattes år 1970 med uppgift att se över generalklausulerna i förmögenhetsrätten (riksdagsberättelsen 1971: Ju 50). Översynen skall enligt direktiven inriktas på en framtida reglering som medger en betydligt mindre restriktiv tillämpning än de nuvarande generalklausulerna anses ge utrymme för. Mitt förslag till generalklausuler på aktiebolagsrättens område står i överensstämmelse härmed.

De föreslagna generalklausulerna kan sägas vara ett uttryck för principen att alla aktieägare är likställda, försåvitt inte annat framgår av bolagsordningen. Denna princip är i själva verket grundläggande för hela aktiebolagsrätten. Den får återverkningar på bolagsorganens handlingsfrihet. Bolagsstämman, styrelsen eller verkställande direktören får i överensstämmelse med denna princip inte fatta beslut som är ägnade att bereda aktieägare otillbörlig fördel på bekostnad av andra aktieägare. Saken kan också uttryckas så att bolagsorganen är skyldiga att handla lojalt mot en aktieägarminoritet.

6.3 Aktiekapitalets storlek

Utredningsförslaget innebär liksom gällande lag att bolagsordningen skall innehålla regler om aktiekapitalets storlek. Minimigränsen för aktiekapitalet har sedan ikraftträdandet av 1895 års aktiebolagslag varit 5 000 kr.

Det är i andra länder vanligt att det vid sidan av aktiebolaget finns en särskild företagsform avpassad för mindre företag, där delägarna emellertid inte ansvarar personligen för bolagets förpliktelser. I tysk rätt benämns denna bolagstyp Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH). Utredningen har övervägt om en motsvarighet till GmbH-bolaget bör införas även hos oss. Utredningen har emellertid inte funnit anledning att föreslå något sådant. Även i fortsättningen bör enligt utredningens mening de mindre företagen kunna använda aktiebolagsformen. Mot bakgrund av detta ställningstagande föreslås endast en begränsad höjning av minimibeloppet för aktiekapitalet. Enligt utredningens förslag får aktiekapitalet inte sättas lägre än 20 000 kr. Denna minimigräns gäller emellertid inte i fråga om bolag som bildats före ikraftträdandet av den nya aktiebolagslagen.

Utredningens förslag i dessa delar har kritiserats på flera håll under remissbehandlingen. Kritiken kan i korthet sammanfattas på följande sätt.

Det framhålls bl. a. att antalet små aktiebolag är mycket stort. I ökad utsträckning har bolag tillkommit med verksamhet av ringa omfattning eller av sådan beskaffenhet att det inte är fråga om egentlig näringsverksamhet. Bolagsformen används för andra slag av verksamhet än som var aktuella vid tillkomsten av gällande lag. Den huvudsakliga anledningen till många bolagsbildningar torde enligt dessa remissinstansers mening vara att få fördelar vid beskattningen. Det stora antalet mindre bolag leder emellertid till att taxeringsmyndigheterna får betydande problem. Det är svårt att uppmärksamma och ta ställning till transaktioner av olika slag som förekommer mellan fåmansbolag och dess huvudaktieägare och som ofta har till syfte att kringgå gällande skattebestämmelser. Det hävdas att möjligheterna att bilda små aktiebolag i viss utsträckning utnyttjas systematiskt för att försvåra skattekontroll och undkomma skatteindrivning. Synpunkter av detta slag framförs av bl. a. riksskatteverket och riksåklagaren. Både dessa och andra remissinstanser menar att det bör övervägas om inte aktiebolaget som företagsform bör förbehållas de medelstora och större företagen.

Riksskatteverket och riksåklagaren anser att aktiekapitalet inte bör bestämmas lägre än till 50 000 kr. Om en sådan ökning av minimikapitalet genomförs, bör emellertid enligt dessa remissinstanser frågan om en lämplig företagsform för mindre verksamheter utredas så snart som möjligt. Även andra remissinstanser tar upp denna fråga.

TCO anser att den nuvarande låga gränsen i fråga om aktiekapitalets storlek har möjliggjort tillkomsten av inte önskvärda bolagsbildningar. Vid de konkurser som i många fall har blivit följden har arbetstagarna mist sina arbeten med åtföljande svårigheter att få nya anställningar. Många av dessa bolag skulle aldrig ha kommit till stånd om det minsta tillåtna aktiekapitalet hade bestämts till ett högre belopp.

För egen del vill jag först framhålla att den som driver ett företag måste ha ett ansvar för de åtaganden som görs i rörelsen. Anställs arbetstagare i företaget, måste företagaren kunna lämna garantier för att företaget är någorlunda stabilt så att arbetstagarnas sysselsättning inte äventyras. Företagets borgenärer har också berättigade anspråk på att företagen kan fullgöra sina åtaganden. Bland borgenärerna intar det allmänna en framträdande plats. Statens och kommunernas skatteanspråk skiljer sig från övriga borgenärers fordringar bl. a. därigenom att stat och kommun inte kan trygga sitt skatteanspråk genom att uppställa krav på borgen eller annan säkerhet. Det är av dessa skäl angeläget att aktiebolagslagstiftningen utformas så att bolagen har tillräckligt ekonomiskt underlag för sin verksamhet.

Om en företagare driver sitt företag under enskild firma kan företagaransvaret krävas ut av honom personligen. Detsamma gäller om rörelsen drivs som handelsbolag. Är det fråga om ett s. k. kommanditbolag svarar åtminstone en av bolagsmännen personligen för bolagets förbindelser under det att andra bolagsmäns ansvar är begränsat till värdet av deras insatser i bolaget. När aktiebolagsformen används har aktieägarna emellertid inte något personligt ansvar för bolagets förbindelser. Ansvaret är begränsat till aktieägarnas kapitalinsats i bolaget. För att de som står bakom bolaget och skall svara för rörelsen skall kunna uppfylla sina förpliktelser gentemot anställda, det allmänna och andra borgenärer måste enligt min mening deras kapitalinsats i bolaget vara betydande. Är en företagare inte beredd eller i stånd till att göra en sådan kapitalinsats bör han inte tillåtas att använda aktiebolagsformen utan vara hänvisad till någon annan företagsform där han personligen svarar för företagets förbindelser.

Vi har i vårt land ett internationellt sett ovanligt stort antal företag som drivs i form av aktiebolag. För närvarande finns det omkring 125 000 aktiebolag i Sverige. Undersökningar som utförts av Statistiska centralbyrån ger emellertid vid handen att endast ungefär hälften av aktiebolagen driver rörelse och betalar lön till anställda. Ett mycket stort antal aktiebolag har begränsat aktiekapital. Av följande tabell, som endast omfattar de rörelsedrivande aktiebolagen, framgår sålunda att 13,7 % av dessa bolag — i absoluta tal omkring 7 000 — har ett aktiekapital som understiger 100 000 men uppgår till minst 50 000 kr. och 68,2 % — eller drygt 31 000 — av dem ett aktiekapital som understiger 50 000 kr. En jämförelse med förhållandena utomlands kan här vara

De rörelsedrivande aktiebolagen¹ fördelade efter storlek på aktiekapital. Räkenskapsåret 1970.

	Aktiekapitalets storlek i tkr:										Summa
	50 000—	10 000—	1 000—	500—	100—	50—	20—	10—	5—		
		—49 999,9	—9 999,9	—999,9	—499,9	—99,9	—49,9	—19,9	—9,9		
Antal företag	70	248	1 101	846	6 129	6 349	10 375	8 450	12 866		46 434
% andel	0,2	0,5	2,4	1,8	13,2	13,7	22,3	18,2	27,7		100,0
Antal anställda	344 141	268 310	274 601	81 839	240 347	109 044	116 079	63 375	77 247		1 574 983
% andel	21,9	17,0	17,4	5,2	15,3	6,9	7,4	4,0	4,9		100,0
Aktiekapital i mkr	12 162,7	4 706,3	2 682,3	512,6	1 101,4	374,2	290,7	100,4	65,2		21 995,7
% andel	55,3	21,4	12,2	2,3	5,0	1,7	1,3	0,5	0,3		100,0
Eget kapital i mkr	23 816,7	9 608,4	6 818,8	1 682,3	3 590,9	1 483,4	1 169,0	475,6	545,6		49 190,7
% andel	48,4	19,5	13,9	3,4	7,3	3,0	2,4	1,0	1,1		100,0
Balansomslutning i mkr	61 362,7	47 993,9	40 445,5	12 993,1	24 460,5	8 891,1	6 988,4	3 274,6	4 812,6		211 222,5
% andel	29,1	22,7	19,1	6,2	11,6	4,2	3,3	1,6	2,3		100,0

¹ Tabellen uppptar aktiebolag som drev rörelse under hela år 1970 och som hade anställda. Vissa sådana bolag ingår dock ej nämligen

1. aktiebolag med mindre än 20 anställda inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske

2. aktiebolag med mindre än två anställda inom byggnadsindustrin

3. aktiebolag som driver finans- eller försäkringsrörelse

4. vissa aktiebolag inom offentlig förvaltning och andra tjänster.

på sin plats. I mitten av 1971 fanns i Västtyskland ungefär 2 300 Aktiengesellschaften — vilka närmast motsvarar vårt aktiebolag — och omkring 83 000 GmbH-bolag. Ett Aktiengesellschaft måste ha ett aktiekapital på minst 100 000 DM. Ett GmbH-bolag måste ha ett Stammkapital på minst 20 000 DM. Enligt ett av EG-kommissionen utarbetat förslag till direktiv på bolagsrättens område skall aktiekapitalet i aktiebolag uppgå till minst 25 000 räkneenheter (ca 125 000 kr.) och i GmbH-bolag och liknande till minst 4 000 räkneenheter (ca 20 000 kr.).

Det är uppenbart att den nuvarande minimigränsen för aktiekapitalet, 5 000 kr., är alldeles för låg. Denna minimigräns fastställdes så tidigt som år 1895 då penningvärdet var ett helt annat än i dag. Som påpekats under remissbehandlingen har nuvarande ordning möjliggjort att aktiebolagsformen i betydande utsträckning använts för att uppnå skattemässiga fördelar. Aktiebolagsformen anlitas ofta för företag för vilka denna form inte passar och inte heller har varit avsedd. I många fall görs inte någon åtskillnad mellan ägarens egna och bolagets ekonomiska förhållanden. Detta vållar stora svårigheter vid taxeringskontrollen och underlättar skatteflyktsåtgärder av olika slag. Enligt min mening talar både hänsynen till det allmänna och till anställda och övriga borgenärer för att gränsen för minimikapitalet måste sättas relativt högt. För egen del har jag kommit till den slutsatsen att gränsen för minimikapitalet måste sättas betydligt högre än den av utredningen förordade gränsen på 20 000 kr. Mot bakgrunden av de förut redovisade statistiska uppgifterna har jag funnit en rimlig avvägning vara att i enlighet med vad riksskatteverket och riksåklagaren förordat bestämma den nedre gränsen för aktiekapitalet till 50 000 kr.

Vi har f. n. ett mycket stort antal icke rörelsedrivande bolag, s. k. skrivbordsbolag, som kan förvärfvas av den som önskar driva rörelse i aktiebolagsform. Tillgängliga statistiska uppgifter tyder på att lagret av sådana aktiebolag är så stort att en höjning av minimigränsen för aktiekapitalet inte skulle få någon praktisk betydelse på många år, om den höjda gränsen inte skulle gälla för bolag som bildats före nya lagens ikraftträdande. Det är inte förenligt med den förut angivna principiella ståndpunkten, att företagare som vill använda aktiebolagsformen skall göra en inte obetydlig kapitalinsats, att bestående bolag tillåts att fortsätta verksamheten med ett aktiekapital på endast 5 000 kr. Övergångsbestämmelserna till en ny lagstiftning om aktiekapitalets storlek bör därför i princip utformas från den utgångspunkten att de nya reglerna skall gälla för alla aktiebolag. Det danska förslaget är utformat på det sättet. Det torde emellertid bli nödvändigt att de bolag som bildats före ikraftträdandet får ett visst anstånd för genomförande av en erforderlig höjning av aktiekapitalet. Ett särskilt problem är hur man skall ställa sig till bolag som inte vill eller kan genomföra den anvisade höjningen av aktiekapitalet.

Vid utformningen av övergångsregleringen bör man skilja mellan rörelsedrivande och icke rörelsedrivande bolag, s. k. skrivbordsbolag. Skrivbordsbolagen har normalt varken tillgångar eller skulder av någon betydelse. Om ett sådant bolag inte vid övergångstidens slut har höjt aktiekapitalet till den nya minimigränsen, bör bolaget på ett enkelt sätt kunna upplösas. Nuvarande bestämmelser i 173 a § kan därvid tjäna som förebild. Dessa bestämmelser innebär att aktiebolag i visst fall skall avföras ur registret och därmed betraktas som upplöst.

De övergångsproblem som är förknippade med skrivbordsbolagen är enligt min mening inte särskilt svårbemästrade. Om man endast behövde ta hänsyn till dessa bolag, skulle övergångsproblemen kunna lösas redan nu så att den nya minimigränsen, 50 000 kr., skulle gälla alla bolag, dock med viss övergångstid för äldre bolag. Det finns emellertid också ett stort antal rörelsedrivande aktiebolag med lågt aktiekapital och en del av dessa kan eventuellt ha svårigheter att genomföra den erforderliga höjningen av aktiekapitalet.

Samhället slår i andra sammanhang vakt om småföretagsamheten genom stödåtgärder av olika slag. Även på detta område bör speciella hänsyn tas. Det bör kunna ske i den formen att företagare som vill behålla aktiebolaget som ram för sin verksamhet får en väl tilltagen övergångstid för upptrappning av aktiekapitalet. Övergångstiden bör kunna bestämmas så generöst som till 3 à 5 år. De företagare som inte vill fortsätta rörelsen i form av aktiebolag bör ha möjlighet att utan likvidation behålla rörelsen i någon annan företagsform men med personligt ansvar för delägaren eller delägarna. Övergångsbestämmelser upplagda efter dessa riktlinjer innebär att vissa företag måste byta juridisk form för sin verksamhet men att några hinder inte uppställs för fortsatt drivande av rörelsen.

Med en lösning efter nu antydda riktlinjer uppkommer också frågan vilken företagsform som kan vara mest lämpad för de mindre rörelsedrivande bolag som inte klarar den föreskrivna höjningen av minimigränsen för aktiekapitalet. En del remissinstanser har efterlyst en ny företagsform, ett slags motsvarighet till GmbH-bolaget, anpassat för de mindre företagen. För min del har jag efter ingående överväganden inte kunnat finna tillräckliga motiv för att införa en sådan ny företagsform, där delägarna inte svarar personligen för företagets förbindelser. Det behövs inte heller för att tillgodose småföretagens behov. Det finns andra associationsformer som är lämpade för småföretag. Jag tänker bl. a. på handelsbolaget och kommanditibolaget.

Enligt min mening bör sålunda de rörelsedrivande bolag som inte kan genomföra en höjning av aktiekapitalet till 50 000 kr. hänvisas till att efter en övergångstid på 3 à 5 år fortsätta rörelsen som handelsbolag eller — om det är fråga om ett enmansbolag — som personlig firma. Den övergång från en juridisk företagsform till en annan som i enlighet

med det anförda bör genomföras aktualiserar olika frågor av både civilrättslig och skatterättslig art. Utredningen, som utgått från att en höjning av aktiekapitalets storlek enbart skulle gälla nya bolag, har inte lagt fram några förslag i dessa hänseenden. Dessa frågor utreds f. n. inom justitiedepartementet. I det nu aktuella lagstiftningsärendet bör den föreslagna höjningen av minimigränsen för aktiekapitalet begränsas till att avse endast bolag som bildats efter lagens ikraftträdande. Ett förslag med övergångsbestämmelser som innebär krav på höjning av minimigränsen för aktiekapitalet till 50 000 kr. även för äldre bolag kommer att läggas fram i höst.

6.4 Lån till aktieägare m. fl.

Vår nuvarande lagstiftning innehåller inte några bestämmelser som direkt tar sikte på att begränsa aktiebolags rätt att ge lån till aktieägare eller ledamöter av bolagsledningen. Detta kritiserar utredningen. Utredningen anser att det strider mot aktiebolagslagstiftningens grunder att en person skall kunna driva ett aktiebolag med den därav följande förmånen av frihet från personligt ansvar trots att bolagets tillgångar till stor del, kanske motsvarande hela aktiekapitalet, består i en fordran på honom själv. Detta innebär enligt utredningen en urholkning av den säkerhet som aktiebolagslagen genom reglerna om bundet kapital vill ge aktieägare, borgenärer och anställda. Förslaget upptar därför regler om förbud mot penninglån till aktieägare och styrelseledamöter. Förbudet gäller dock inte om lånet ges mot betryggande säkerhet. Det gäller inte heller om lånet håller sig inom ramen för bolagets fria kapital. Motiveringen härtill är att detta kan disponeras för vinstutdelning. Förslaget kan därför sägas innebära ett skydd för bolagets hela bundna kapital såtillvida att det kapitalet inte får belastas genom lån till aktieägare och styrelseledamöter utan att betryggande säkerhet ställs.

Det stora flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan ansluter sig till utredningens uppfattning om att begränsningar måste införas i fråga om bolags rätt att lämna penninglån till aktieägare och styrelseledamöter. Remissinstanserna ser då främst de föreslagna bestämmelserna som ett led i de regler som syftar till att skydda bolagets bundna egna kapital mot urholkning.

Jag framhöll förut att det är angeläget att genom bestämmelser om låneförbud komma till rätta med den form av skatteflykt som tar sig uttryck i att aktieägare m. fl. tar lån från bolaget för privat konsumtion. Även andra omständigheter kan åberopas för ett låneförbud.

Den nuvarande ordningen enligt vilken inga restriktioner finns i fråga om aktiebolags rätt att lämna lån till personer i bolagsledningen eller till aktieägare är enligt min mening förenad med betydande risker både för bolagets fordringsägare och för andra aktieägare i bolaget. Den grund-

läggande tanken bakom systemet med ett bundet eget kapital är att skapa säkerhet för att vissa tillgångar finns hos bolaget som kan tas i anspråk av bolagets borgenärer. Denna funktion hos det bundna kapitalet kan inte i tillfredsställande utsträckning uppfyllas ifall det är möjligt för företagsledningen och aktieägarna att ta det bundna kapitalet i anspråk genom lån. Ett penninglån innebär visserligen inte att den utlånade kapitaltillgången definitivt fränhånds bolaget. Bolaget erhåller ju en fordran på styrelseledamoten eller aktieägaren och denna fordran kan i sin tur tas i anspråk av bolagets borgenärer. Det är emellertid inte desto mindre tydligt att lånetransaktioner av det nu berörda slaget innefattar betydande risker för tredje man.

Till följd av låntagarens ställning i bolaget kan det sålunda befaras att någon egentlig bedömning av låntagarens kreditvärdighet aldrig görs inom bolaget när lånet lämnas. Att den obegränsade lånerätten kan missbrukas torde därför enligt min mening vara fullt klart. Även frånsatt risken för direkta missbruk måste man ifrågasätta det lämpliga i ett system som gör det möjligt för en person att bilda ett aktiebolag, betala in minimikapitalet i det bolaget, därefter låna tillbaka pengarna, bilda ett nytt aktiebolag osv. På det sättet kan ett mycket stort antal aktiebolag bildas utan att stiftarna i realiteten satsar mer än det för ett enda bolag föreskrivna minimibeloppet. Jag vill för min del ansluta mig till utredningens uppfattning att den som vill driva ett företag där kreditunderlaget i realiteten helt eller delvis är hans egen betalningsförmåga inte bör kunna välja aktiebolagsformen utan hänvisas till en juridisk företagsform med personlig ansvarighet. Detta leder till att bolagets bundna egna kapital måste skyddas mot lån till personer i företagsledningen eller till aktieägare i företaget. Det kan i detta sammanhang påpekas att det i Danmark nyligen framlagda förslaget till ny aktiebolagslag innebär ett absolut förbud mot att lån av nu aktuellt slag belastar aktiekapitalet.

Vad angår bolagets fria egna kapital innebär utredningsförslaget att detta kapital, minskat med utdelningen enligt bolagsstämman beslut, kan belastas med lån till styrelseledamöter och aktieägare utan att någon säkerhet behöver lämnas. Det danska förslaget kräver däremot att betryggande säkerhet lämnas. Den svenska utredningens ståndpunkt har under remissbehandlingen kritiserats på ett par håll. Man påpekar därvid att det fria kapitalet kan gå förlorat efter det att lånet lämnats, varefter lånet kommer att belasta det bundna kapitalet utan att någon säkerhet finns.

Enligt min mening kan de under remissbehandlingen framförda kritiska synpunkterna inte fränkännas betydelse. Det bundna kapitalet får inte bli urholkat genom att det belastas med lån som tidigare haft täckning i fritt kapital vilket senare försvunnit. Att efter mönster av det danska förslaget uppställa krav på att betryggande säkerhet ställs innebär enligt min mening inte någon tillfredsställande lösning av problemet.

Frågan huruvida säkerheten är betryggande måste bedömas av bolagsledningen. Det är fara värt att bedömningen många gånger skulle utfalla så, att som säkerhet godtas borgen eller pant som ingalunda utgör någon betryggande säkerhet. Härtill kommer den redan anförda synpunkten att lån till aktieägare eller till person i bolagsledningen ofta använts som led i skatteflyktstransaktioner. Jag har redan framhållit vikten av att sådana transaktioner motarbetas. Detta kan ske genom ett principiellt förbud mot lån till aktieägare och personer i bolagsledningen. Med ett sådant förbud stängs möjligheten för dessa personer att genom lån från bolaget skaffa sig medel för egna behov. De blir hänvisade till att ta ut ersättning för sitt engagemang i bolaget i form av lön eller arvode eller som vinstutdelning och ersättningen blir då i vederbörlig ordning beskattad. Mina överväganden har lett mig till den slutsatsen att bolagen inte bör tillåtas att lämna lån till aktieägare och personer i bolagsledningen. Från detta principiella låneförbud bör dock vissa undantag göras. Härtill återkommer jag strax.

Som nämns i utredningens betänkande torde det inte vara ovanligt att en person, som förvärvar ett bolag, finansierar inköpet genom lån från bolaget. En sådan transaktion är emellertid mycket farlig för borgenärerna. Den innebär nämligen att betydande tillgångar frånhänds bolaget och tillförs de tidigare aktieägarna samtidigt som bolaget får en revers från den nye aktieägaren. Från borgenärernas synpunkt blir situationen densamma som den då aktieägarna lånar från bolaget. Enligt min mening bör man i denna fråga inta samma ståndpunkt som i det danska förslaget, nämligen att lån till utomstående i syfte att denne skall förvärva aktier i det långivande bolaget inte tillåts. Förbudsreglerna bör dock inte vara utan undantag.

Utredningen föreslår två undantag från låneförbudet. Förbudet skall inte gälla i förhållande till aktieägare som är moderbolag. Vidare undantas det fallet att aktieägarens innehav av aktier i bolaget uppgår till mindre än en procent av bolagets aktiekapital eller eljest till så ringa del därav att den uppenbarligen inte är avgörande för bolagets beslut om lånet. Dessa undantag har godtagits under remissbehandlingen. Från näringslivets sida har emellertid påpekats att undantaget i fråga om lån inom en koncern är alltför snävt.

Jag är för min del benägen att biträda den uppfattning varåt näringslivet givit uttryck. Det finns goda skäl för att också i detta sammanhang betrakta en koncern som en enhet. Ett lån från ett koncernbolag till ett annat koncernbolag skulle med det synsättet inte behandlas annorlunda än det fallet att ett bidrag lämnas från en rörelsegrän till en annan inom ett och samma aktiebolag. Sett från borgenärernas synpunkt utgör lån mellan koncernbolag inte en lika riskfylld transaktion som de förut behandlade penninglånen till företagsledning och aktieägare i gemen. Inför ett koncernbolag inte sina förpliktelser gentemot sina fordringsä-

gare har dessa alltid möjlighet att ta i anspråk den fordran koncernbolaget har gentemot annat bolag inom koncernen. Också från skattesynpunkt bör lån mellan koncernbolag kunna godtas eftersom skattelagstiftningen i princip innebär att koncernbidrag är avdragsgillt hos bidragsgivaren men beskattas hos mottagaren. Jag förordar därför att lån mellan bolag inom en och samma koncern undantas från det principiella låneförbudet. Jag godtar också — med viss i specialmotiveringen närmare redovisad jämkning — utredningens förslag om undantag för det fallet att aktieägarens innehav av aktier i bolaget är obetydligt. Det synes mig nämligen inte finnas anledning att förhindra att ett bolag ger lån till en anställd, som råkar ha några aktier i bolaget, för att finansiera exempelvis förvärv av en villa eller en bostadsrätt. Risker för att lånevillkoren utformas så att lånet får karaktären av skatteflykt är i ett sådant fall betydligt mindre än när det gäller lån till personer i bolagsledningen eller till aktieägare med stort aktieinnehav.

I detta sammanhang uppkommer emellertid frågan om den skärpning av låneförbudsreglerna som jag i princip anser bör komma till stånd går så långt att behov uppstår av undantagsregler beträffande lån — eller ställande av säkerhet — som är i bolagets intresse och förestavas av affärsmässiga överväganden. I det praktiska livet förekommer nämligen inte sällan lånetransaktioner mellan företag som visserligen inte ingår i samma koncern men som dock har viss ägaregemenskap. Sådana lån kan vara företagsekonomiskt motiverade. Jag kan nämna ett par exempel på sådana fall. Ett bolag kan för att trygga sin råvaruförsörjning behöva lämna ett penninglån till en leverantör, som har en aktiepost i det långivande bolaget. En varuproducent kan för att underlätta sin avsättning finna lämpligt att genom penninglån stödja ett företag i detaljistledet som äger aktier i det varuproducerande bolaget. Många andra situationer torde förekomma. Ett absolut förbud mot lån i sådana situationer är inte tänkbart. Det är knappast praktiskt möjligt och i varje fall inte lämpligt att låta företagsekonomiskt fullt motiverade lånetransaktioner vara beroende av en dispensprövning. Härtill kommer att det för det långivande bolaget kan vara svårt att fastställa om ett av företagsekonomiska skäl motiverat lån tillfaller någon inom den krets som omfattas av ett låneförbud. En låneförbudsregel som gäller även lån som tillkommit av affärsmässiga skäl skulle tvinga företagen till undersökningar vid varje särskild lånetransaktion av huruvida låntagaren eventuellt ingår i den "förbjudna kretsen". En sådan undersökningsplikt skulle kunna verka hämmande på normala affärstransaktioner. Jag har kommit till den slutsatsen att undantag från låneförbudet bör göras för de fall då lånet utgör ett led i en affärsförbindelse mellan bolaget och gäldenären och är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse. Eftersom man får utgå från att sådana lån ges i bolagets intresse och sålunda kan antas påverka bolagets ekonomiska situation på ett gynnsamt sätt, kan undantaget typiskt

sett inte anses träda borgenärernas befogade intressen för när. Och eftersom lånet inte får avse privat konsumtion, kan det inte heller sägas vara fråga om något slags skatteflykt.

Det är angeläget att få en kontroll av att den nyss förordade undantagsregeln rörande kommersiellt motiverade lån inte missbrukas. Härtill återkommer jag i specialmotiveringen (75 c § och 113 § 1 mom.).

Under remissbehandlingen har näringslivet väckt frågan om ytterligare undantag från reglerna om låneförbud. Näringslivet pekar därvid på förhållandena inom familjeföretagen. När ett generationsskifte inom ett familjeföretag äger rum kan enligt näringslivet lån från företaget till arvtagarna ofta vara nödvändiga för att arvingarna skall kunna erlagga arvsskatten utan att avyttra företaget. Näringslivet föreslår mot denna bakgrund att en möjlighet till dispens från låneförbudet öppnas för sådana situationer.

Vid 1970 års reform av förmögenhets- och arvsbeskattningen infördes särskilda regler för familjeföretagen. Den ledande grundtanken var att de beslutade skärpningarna inte skulle träffa förmögenheter som i allt väsentligt bestod av tillgångar i mindre och medelstora familjeföretag. Vid förmögenhetsbeskattningen skulle ett mot skärpningen i huvudsak svarande avdrag få ske från den beskattningsbara förmögenheten och vid arvsbeskattningen skulle på liknande sätt en del av arvsskatten kunna efterges. De nya reglerna var avsedda att utgöra ett provisorium i avbidan på att kapitalskatteberedningen skulle framlägga ett mera definitivt förslag. Beredningen avgav sitt slutbetänkande (SOU 1971: 46) på våren 1971. I detta läggs fram förslag till bl. a. skattelättnader för familjeföretagen. Betänkandet har remissbehandlats och är f. n. under beredning inom finansdepartementet.

Genom skattelättnader av detta slag kan man tillgodose synpunkter av det slag näringslivet framfört i sitt nu aktuella remissyttrande. Jag vill emellertid inte bestrida att arvingar trots dessa regler kan bli tvungna att ta lån från bolaget för att kunna betala arvsskatten. Ett undantagslöst låneförbud skulle därför kunna leda till att en försäljning av familjeföretaget framtvingas för att arvingarna skall få medel till arvsskatten. En sådan tvångsförsäljning skulle, som näringslivet framhåller, kunna innebära en betydande värdeförstöring. Från arvingarnas synpunkt skulle detta naturligtvis te sig oskäligt. Det är inte heller i de anställdas eller fordringsägarnas intresse att en försäljning genomförs om den innebär en värdeförstöring. Jag anser därför att det finns skäl för att öppna möjlighet till dispens från reglerna om låneförbud.

Även i andra situationer än den nyss beskrivna kan det finnas särskilda skäl att dispensera från låneförbudet. En delägare i ett familjeföretag kan t. ex. ställa krav på att bli utlöst ur företaget. Övriga delägare kanske bara genom lån från bolaget kan skaffa de medel som behövs härför. Det kan i ett sådant fall finnas skäl att, med vederbörligt beak-

tande av borgenärsintressena, medge undantag från förbudet mot lån i syfte att gäldenären skall förvärva aktier i det långivande bolaget. Jag vill inte heller utesluta möjligheten av att det, inom ramen för den kontroll som en dispensmyndighet kan utöva, kan finnas anledning att låta en person finansiera ett köp av ett aktiebolag genom lån från bolaget.

Vid dispensprövningen bör även borgenärsintressena beaktas. Enligt min mening bör för dispens krävas att bolagets kända borgenärer — bl. a. skatte- och kronofogdemyndighet — hörs över ansökningen. Om någon borgenär begär det, bör som förutsättning för dispens gälla att borgenärens fordran betalas eller att betryggande säkerhet ställs för den.

Jag har i det föregående talat om bolagsledningen utan att närmare precisera vad jag i detta sammanhang avser därmed. Det synes mig självklart att styrelseledamöter och styrelsesuppleanter bör omfattas av låneförbudet. I motsats till utredningen anser jag vidare att låneförbudet bör gälla för verkställande direktör och vice verkställande direktör. Som närmare redovisas i specialmotiveringen bör också vissa styrelseledamot och verkställande direktör närstående personer omfattas av låneförbudet.

Frågan om lån till revisorer och revisorssuppleanter ligger något anorlunda till. Enligt utredningsförslaget får revisor — och revisorssuppleant — inte stå i låneskuld till bolaget eller annat bolag inom samma koncern. Ett låneförhållande utgör alltså ett revisorsjäv. Detta förslag, som godtagits under remissbehandlingen, synes mig välgrundat med hänsyn till det starka intresset av att en revisor intar en självständig och oberoende ställning till styrelse och verkställande direktör. Jag ansluter mig alltså till utredningsförslaget på denna punkt. Därmed kan frågan om lån till revisor aldrig bli aktuell.

Till sist vill jag något beröra frågan hur låneförbudsreglerna bör sanktioneras. Med hänsyn till det skyddsintresse som uppbär förbudsreglerna står det enligt min mening klart att överträdelse bör vara straffbelagd och att frihetsstraff skall ingå i straffskalan. Revisorerna är givetvis skyldiga att i revisionsberättelsen påtala eventuella överträdelser. En lagstridig låneutbetalning är i skattesammanhang att betrakta som förtäckt lön eller förtäckt utdelning och skall alltså bli föremål för beskattning.

Vissa ytterligare frågor rörande låneförbudet behandlas i specialmotiveringen.

7 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om konvertibla skuldebrev m. m.,

2. lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,
3. lag om ändring i lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering,
4. lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktie i vissa bolag.

Vid upprättandet av lagförslaget 3 har samråd skett med chefen för finansdepartementet.

8 Specialmotivering

8.1 Förslaget till lag om konvertibla skuldebrev m. m.

1 §

Utredningens förslag till ny aktiebolagslag berör inte bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag vilka bolag omfattas av särskild lagstiftning. Dessa typer av bolag synes åtminstone i. n. inte ha något mer tvingande behov av att kunna anlita de nya finansieringsformer som regleras i denna lag. Enligt paragrafens *första stycke* kan därför endast annat aktiebolag än bank- och försäkringsaktiebolag utge konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

I enlighet med vad som anfördes i den allmänna motiveringen anges i stycket att vederlaget för konvertibelt skuldebrev eller skuldebrev förenat med optionsrätt till nyteckning kan utgöras av pengar eller annan egendom. För att egendom skall kunna godtas som apportegendom fordras givetvis att den har förmögenhetsvärde så att den kan tas upp som tillgång i bolagets balansräkning.

De skuldebrev som det här är fråga om skall typiskt sett kunna överlåtas i den allmänna omsättningen. Vidare bör fordran enligt skuldebrevet lätt kunna bytas ut mot aktier i bolaget. För att tillmötesgå dessa synpunkter föreskrivs i stycket att skuldebrev som avses i lagen skall vara löpande. Skulle ett enkelt skuldebrev förses med en konverteringsklausul blir skuldebrevet därmed inte underkastat förevarande lag. Detta betyder att bolaget inte är juridiskt förpliktat att genomföra den för det utlovade utbytet nödvändiga kapitalökningen.

Av att skuldebrev som avses i lagen skall vara löpande följer att av skuldebreven måste framgå den rätt som enligt emissionsvillkoren tillkommer skuldebrevens innehavare. Förutom fordringens belopp, räntefot och amorteringsvillkor måste alltså också framgå tid och villkor för utbyte resp. nyteckning liksom även de särskilda villkor som åsyftas i 5 § första stycket 8 och 10.

I *andra stycket* anges närmare vad konvertibelt skuldebrev och skuldebrev förenat med optionsrätt till nyteckning är.

Konvertibla skuldebrev skall enligt stycket innehålla utfästelse från bolaget om att borgenär har rätt att helt eller delvis utbyta sin fordran enligt skuldebreven mot aktier i bolaget. Ett sådant utbyte har närmast

karaktär av en överlåtelse, dvs. av att en fordringsrätt utbytes mot en andelsrätt. Även ett partiellt utbyte kan tänkas, exempelvis i den formen att borgenär tilldelas aktie i bolaget mot att hans fordran enligt skuldebrevet sätts ned.

Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning skall ge borgenär rätt att teckna aktier i bolaget. Likviden för tecknade aktier skulle i och för sig kunna tänkas utgöras av apportegendom. Skulle apport tillåtas i denna speciella situation uppstår emellertid svårbemästrade problem. Bl. a. måste redan i samband med emissionen av skuldebrev en apport på något sätt värderas. När sedan aktieteckning sker, kanske många år efter emissionsbeslutet, kan en sådan värdering vara helt missvisande. Apport bör därför inte tillåtas. I enlighet härmed föreskrivs i stycket att tecknade aktier måste betalas i pengar.

I den allmänna motiveringen framhöll jag att en "warrant" bör kunna vara "detachable". Optionsrätten måste med andra ord kunna knytas till ett vid obligationen fogat bevis. Stycket innehåller bestämmelse härom.

Som utredningen föreslagit bör omfattningen av en konvertering — eller en nyteckning — begränsas så att den endast tar i anspråk så många aktier som vid tiden för registreringen av bolagsstämmans beslut om emission av skuldebrev kan utges utan att bolagsordningen ändras. Skulle t. ex. samtliga skuldebrev bytas ut omedelbart efter registreringen av emissionsbeslutet, får det alltså inte medföra att aktiekapitalet ökas över gränsen för maximikapitalet. Konvertering eller nyteckning bör inte heller kunna medföra att bolaget utger eller ökar visst aktieslag utöver vad bolagsordningen medger. Vill bolaget utge skuldebrev till sådant belopp att konvertering eller nyteckning kan medföra en ökning av aktiekapitalet utöver maximikapitalet, måste i samband med beslutet om utgivande av skuldebrev också beslutas en ändring av bolagsordningen varigenom maximikapitalet höjs till erforderligt belopp. Motsvarande bör gälla om konvertering eller nyteckning skall ske mot aktier av visst slag utöver vad bolagsordningen medger. I enlighet med de anförda synpunkterna föreskrivs i *tredje stycket* att villkoren för utbyte eller nyteckning skall bestämmas så att utbyte eller nyteckning kan ske utan att bolagsordningen ändras.

Jag vill tillägga att tredje stycket innebär att registreringsmyndigheten måste kontrollera att konvertering eller nyteckning kan ske utan att man därmed kommer i konflikt med bolagsordningen. Registreringsmyndighetens kontroll sker när registrering begärs enligt 8 § andra stycket. I och med att registrering har ägt rum visar registret vilken ökning av aktiekapitalet som konvertering eller nyteckning kan medföra utan något ytterligare beslut av bolagsstämman eller styrelse. En ändring av bolagsordningen eller annan åtgärd som förhindrar denna ökning kan då ej registreras eftersom en sådan registrering skulle innebära att registret kommer att innehålla motstridiga uppgifter. Detta torde följa av grund-

erna för 192 § 2 mom. aktiebolagslagen. Skulle stämman senare fatta beslut om nyemission eller fondemission till sådant belopp att maximikapitalet inte längre ger utrymme för den ökning som en konvertering eller nyteckning kan medföra, måste bolagsstämman i samband med beslutet om kapitalökning besluta om sådan höjning av maximikapitalets belopp som är nödvändig för att konvertering eller nyteckning fortfarande skall kunna ske enligt villkoren i beslutet om emission av skuldebrev.

En konvertering kan sägas innebära att den som begär konverteringen får aktier i bolaget mot vederlag som han tidigare överlämnat i samband med att skuldebrev emitterades av bolaget. Som förut nämnts tillåts inte emission av aktier till underkurs. Förbudet mot emission av aktier till underkurs bör naturligtvis inte kunna kringgås genom att bolaget utfärdar konvertibla skuldebrev för ett vederlag vars värde understiger det nominella beloppet på aktie som utlämnas vid utbytet. Även om vederlaget understiger det nominella beloppet på aktien bör dock konvertering kunna genomföras, såvida mellanskillnaden täcks genom betalning till bolaget i samband med utbytet. Någon anledning att i denna speciella situation tillåta betalning med apportegendom synes inte föreligga, tvärtom skulle något sådant medföra betydande komplikationer. Det bör alltså vara fråga om en kontant betalning. I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i *fjärde stycket* att vederlaget för konvertibelt skuldebrev inte får understiga det nominella beloppet på aktie som utlämnats vid utbyte, om inte mellanskillnaden täcks genom kontant betalning vid utbytet.

2 §

Paragrafen innehåller de tidigare motiverade reglerna om aktieägars företrädesrätt att teckna skuldebrev.

Består vederlaget för skuldebreven av pengar har enligt paragrafen aktieägare företrädesrätt att teckna skuldebrev i emissionen såsom om denna gällde de aktier i fråga om vilka utbytesrätt eller optionsrätt till nyteckning föreligger. Bolagsstämman eller, i fall som avses i 10 §, styrelsen kan dock besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Bolagsordningen kan innehålla föreskrift, varigenom den angivna möjligheten att avvika från företrädesrätten hindras eller försvåras.

Beslut om avvikelse kan utformas på olika sätt. Jag återkommer till den frågan vid 5 § första stycket 2 denna lag samt vid 55 § i förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen.

Bestämmelserna i paragrafen innebär bl. a. att ägare av fri aktie har företrädesrätt att förvärva skuldebrev där utbytes- eller teckningsrätt avser fri aktie. Detta gäller även om aktieägaren i fråga i och för sig har rätt att förvärva bunden aktie, jfr 182 § 3 mom. andra stycket aktiebolagslagen.

Finns aktier av olika slag och medför dessa inte lika rätt till andel i

bolagets tillgångar och vinst blir för företrädesrätten till teckning av skuldebrev avgörande bolagsordningens bestämmelser om företrädesrätt till teckning av nya aktier. Jag återkommer här till vid 55 § i förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att beslut om emission av skuldebrev fattas av bolagsstämman om annat inte följer av 9 eller 10 §.

4 §

Gällande rätt

Enligt aktiebolagslagen skall bolagsstämmans beslut om nyemission anmälas för registrering. I samband därmed skall teckningslista och kungörelse om beslutet upprättas. Teckningslistan och kungörelsen skall godkännas av patentverket. När godkännande har meddelats, skall kungörelsen införas i allmänna tidningarna och tidning inom ort där styrelsen har sitt säte. Dessutom skall aktieägare underrättas i rekommenderat brev om bolagsstämmans beslut. Sedan dessa åtgärder fullgjorts vidtar teckning på teckningslistorna. Teckningen är formbundet förfarande och aktiebolagslagen innehåller närmare regler om hur teckning skall ske och under vilka förutsättningar teckning kan bli ogiltig.

Utredningen

Utredningsförslaget innebär att de nuvarande vidlyftiga formalitetsföreskrifterna för nyemission förenklas och förkortas. Bestämmelserna om att teckningslista och kungörelse av ökningsbeslutet skall godkännas av patentverket för att kungörelsen skall få publiceras före aktieteckningen har utmönstrats. Registrering sker först efter det att det för nyemissionen föreskrivna minimibeloppet har tecknats och hälften därav har blivit betalt. Motsvarande förfarande skall enligt utredningsförslaget tillämpas vid emission av konvertibla skuldebrev. Några bestämmelser om hur teckning av konvertibla skuldebrev skall gå till finns inte i utredningsförslaget. Registrering av beslutet om emission av konvertibla skuldebrev skall enligt utredningsförslaget ske så snart teckningen av skuldebrev har avslutats.

Remissyttrandena

Ingen remissinstans motsätter sig förslaget om förenklingar av lagbestämmelserna om nyemission. *Hovrätten för Västra Sverige* framhåller att reglerna om aktiebolags kapitalstruktur i stor utsträckning är av formell natur och att de reglerar de procedurer som behövs för att ändra aktiekapitalet. En del bestämmelser har emellertid också till syfte att förhindra åtgärder som förrycker kapitalstrukturen. När det gäller de

formella bestämmelserna är det enligt hovrätten av stor vikt att regelsystemet blir så enkelt och praktiskt som möjligt och helst också överensstämmer med lösningarna i de andra nordiska länderna. Hovrätten anser att förslaget i stort sett uppfyller dessa krav. *Patentverket* menar att de föreslagna ändringarna vid akticemissioner kommer att innebära betydande lättnader för patentverkets del. Verket har inga erinringar mot förslaget i denna del.

Föredraganden

De av utredningen föreslagna förenklingarna av reglerna om nyemission har allmänt godtagits av remissinstanserna. Även jag anser att utredningens förslag på denna punkt är väl avvägt. Det är min avsikt att den kommande nya aktiebolagslagen skall bygga på det av utredningen förordade systemet. Under sådana omständigheter anser jag det lämpligt att man inte inför några regler om förhandsgranskning från patentverkets sida av erforderliga handlingar vid beslut om emission av skuldebrev. Man bör med andra ord enligt min mening i den nu förevarande lagen bygga på det system som utredningen förordat för nyemissioner. Detta betyder visserligen att bolagen under en tid framöver kommer att få räkna med två skilda förfaranden, ett som skall tillämpas vid traditionella nyemissioner och ett annat som gäller vid emission av konvertibla skuldebrev och dylikt. Jag anser emellertid inte att detta är någon större nackdel. Snarare är det en fördel att man inte lägger på patentverket det arbete som en förhandsgranskning av emissioner enligt denna lag skulle dra med sig.

Aktiebolagslagens regler om förfarandet vid teckning och om tilldelning av tecknade aktier synes mig inte böra ha någon motsvarighet när det är fråga om emission av konvertibla skuldebrev. Det finns för övrigt inte några sådana regler när det gäller emission av traditionella obligationer.

Enligt paragrafen skall förslag till emissionsbeslut hållas tillgängligt för aktieägarna under minst en vecka före bolagsstämma, vid vilken emissionsbeslut skall fattas, samt framläggas på stämman. Detsamma gäller i fråga om redogörelse och yttrande som enligt 6 § skall avges när emissionen sker mot apport samt, om årsredovisningen inte skall behandlas på stämman, de i första stycket 1—3 i paragrafen angivna handlingarna.

I angivna hänseenden överensstämmer bestämmelserna i sak med gällande rätt. Syftet med bestämmelserna är att tillförsäkra aktieägarna erforderligt informationsunderlag inför den bolagsstämma där emissionsbeslutet skall fattas. Förslaget till emissionsbeslut skall vara fullständigt, dvs. det måste innehålla alla de bestämmelser som det kommande emissionsbeslutet skall innehålla, jfr dock 5 § fjärde stycket.

Paragrafen innehåller också bestämmelser om förfarandet när avvi-

kelse från aktieägarnas företrädesrätt att teckna skuldebrev föreslås. Bestämmelserna motsvarar med vissa jämkningar i huvudsak vad utredningen har föreslagit.

Föreslås avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt skall enligt paragrafen skälen till avvikelsen anges i förslaget till emissionsbeslut eller i handling som fogas vid förslaget. Kallelse till bolagsstämma skall innehålla uppgift om den företrädesrätt att delta i emissionen som enligt förslaget tillkommer aktieägarna eller annan.

Enligt 123 § aktiebolagslagen skall kallelse till bolagsstämma utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skall enligt föreslagen ny lydelse av nämnda paragraf ha vidtagits senast två veckor före såväl ordinare som extra stämma.

Aktieägarna måste alltså senast två veckor före stämman underrättas om den tilltänkta emissionen och om vad emissionsförslaget innehåller angående aktieägarnas eller annans företrädesrätt att teckna skuldebrev i emissionen. Normalt torde bolagen finna det praktiskt att skicka ut förslag till emissionsbeslut samtidigt med kallelse till stämman. Det är emellertid enligt paragrafen fullt möjligt att underlåta detta och att offentliggöra förslaget till emissionsbeslut först en vecka före stämman. Om ett bolag, vars aktier är spridda hos allmänheten, handlar på det sättet, betyder det att emissionsvillkoren med den begränsning däri som kan föranledas av beslut enligt 5 § fjärde stycket kommer till allmänhetens kännedom senast en vecka före bolagsstämman. Att en emission föreslås blir däremot känt senast en vecka tidigare.

Som framgår av paragrafen måste också styrelsens motiv för att föreslå avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt offentliggöras senast en vecka före bolagsstämman.

5 §

Paragrafen innehåller regler om vilka bestämmelser som skall anges i emissionsbeslut. Uppräkningen i paragrafen är inte uttömmande, paragrafen anger endast vilka bestämmelser som alltid måste intas i emissionsbeslut. Ett bolag kan alltså mycket väl i ett emissionsbeslut ta in ytterligare villkor utöver de i paragrafen angivna.

Första stycket

Punkten 1. Emissionens belopp eller högsta belopp eller det lägsta och högsta beloppet för emissionen skall enligt punkten anges i emissionsbeslutet.

Bestämmelserna i punkten, som har en motsvarighet i utredningsförslaget, innebär att bolaget kan välja mellan att fastställa endast ett maximibelopp för emissionen eller såväl ett minimi- som ett maximibelopp. Det är också möjligt att bestämma att emissionen skall uppgå till ett visst belopp som varken får över- eller underskridas.

Punkten 2. Emissionsbeslutet skall enligt denna punkt ange den företrädesrätt att delta i emissionen, som tillkommer aktieägarna eller annan, eller vem som eljest får delta i emissionen.

Ett beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt att teckna skuldebrev kan utformas så att företrädesrätten tilläggas en eller flera utomstående eller en viss grupp personer. I så fall måste detta anges i emissionsbeslutet. Det är också möjligt att utforma ett beslut om avvikelse från företrädesrätt så att någon företrädesrätt över huvud taget inte skall föreligga. Emissionen kan i och för sig begränsas så att endast vissa personer eller kategorier personer, t. ex. anställda i bolaget, skall ha rätt att delta i emissionen. Ett bolag kan också rikta emissionserbjudandet till allmänheten utan att någon tillerkänns företrädesrätt att delta i emissionen.

Punkten 3. I likhet med vad som anges i utredningsförslaget föreskrivs i punkten att teckningstiden skall anges i emissionsbeslutet om ett minimibelopp bestäms för emissionen. Har minimibeloppet inte tecknats inom den föreskrivna teckningstiden, är enligt 8 § första stycket emissionsbeslutet förfallet. Liknande bestämmelser finns f. n. i aktiebolagslagen (49 § tredje stycket och 61 §).

Punkten 4. Om företrädesrätt att delta i emissionen skall tillkomma aktieägarna skall enligt punkten beslutet innehålla uppgift om den tid inom vilken aktieägare skall begagna företrädesrätten. Enligt aktiebolagslagen gäller i fråga om nyemission att denna tid inte får understiga en månad från beslutets kungörande. Utredningsförslaget innebär att tiden kan begränsas till två veckor. Förslaget har på denna punkt kritiserats av bl. a. näringslivet som anser att nuvarande regler om en minimitid på en månad bör behållas.

För egen del vill jag först erinra om att de i 4 § intagna reglerna innebär att aktieägarna haft minst en vecka på sig innan emissionsbeslutet fattades för att överväga om de skall begagna sin företrädesrätt eller inte. Det synes mig knappast nödvändigt att de skall behöva ytterligare en månad på sig för att bestämma sig. Den av utredningen föreslagna minimitiden på två veckor räknat från den dag då emissionsbeslutet kungjordes synes mig fullt tillräcklig.

I fråga om avstämningsbolag, dvs. bolag som tillämpar förenklad aktiehantering, innebär utredningsförslaget att tvåveckorstiden räknas från avstämningsdagen och inte från dagen för utfärdande av kungörelse om emissionsbeslutet. Avstämningsdagen är den dag då aktieboken avstäms för fastställande av vilka som är införda i den. Den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken, skall anses vara behörig att motta bl. a. emissionsbevis. Avstämningsdagen får enligt utredningsförslaget inte sättas tidigare än tre veckor från det ökningsbeslutet kungjorts i tidningarna.

De nu berörda särskilda reglerna för avstämningsbolag har inte mött någon erinran under remissbehandlingen. För egen del anser jag att de bör tillämpas i nu ifrågavarande hänseende. Detta innebär alltså att det för avstämningsbolag kommer att löpa en extra treveckorsperiod, en avstämningsperiod, inom vilken aktieägare har möjlighet att anmäla sitt aktieinnehav för registrering i aktieboken så att de senare kan utnyttja sin företrädesrätt att delta i emissionen. Detta överensstämmer med vad som för närvarande gäller vid nyemission enligt lagen om förenklad aktiehantering. Enligt 21 § andra stycket nämnda lag får nämligen avstämningsdagen vid kapitalökning inte sättas tidigare än tre veckor efter den dag då beslutet kungjordes i allmänna tidningarna.

Enligt 7 § fjärde stycket behöver kungörelse i tidningarna inte ske om emissionsbeslutet i dess helhet fattats av bolagsstämma vid vilken samtliga aktieägare varit företrädade. Särregeln i 7 § fjärde stycket gäller dock inte i fråga om avstämningsbolag. Skall kungörelse i tidningarna inte ske, bör tvåveckorstiden räknas från dagen för bolagsstämmans beslut.

I enlighet med nu angivna överväganden föreskrivs i fjärde punkten förevarande paragraf att i emissionsbeslut skall anges den tid inom vilken aktieägare kan begagna sin företrädesrätt till teckning. Tiden får inte understiga två veckor från utfärdandet av kungörelse enligt 7 § första stycket första punkten eller, i fall som avses i 7 § fjärde stycket, från beslutet. I fråga om avstämningsbolag skall tvåveckorstiden räknas från avstämningsdagen.

Punkten 5. Enligt punkten skall emissionsbeslutet ange skuldebrevens nominella belopp, emissionskurs och räntefot.

Förslaget bygger på att sådan åtskillnad i dessa hänseenden inte får göras mellan skilda skuldebrev som ingår i samma emission att de ges olika rätt (jfr 19 § andra stycket). Det är naturligtvis tillåtet att utge skuldebrev av olika valör.

Punkten 6. I emissionsbeslutet skall enligt denna punkt anges tiden för skuldebrevens betalning samt den beräkningsgrund efter vilken vid överteckning de skuldebrev som inte tecknats med företrädesrätt skall fördelas, såvida inte föreskrift har meddelats att fördelningen skall bestämmas av styrelsen.

Bestämmelserna har hämtats från utredningsförslaget.

Punkten 7. I punkten föreskrivs att tid och villkor för utbyte eller nyteckning skall anges i emissionsbeslutet.

Tiden för utbyte eller nyteckning kan utsträckas över flera år (jfr 17 § första stycket).

Konverteringsvillkor kan varieras på många olika sätt. Ett konvertibelt skuldebrev kan ge borgenären rätt att genom utbyte erhålla flera

aktier. Flera obligationer kan erfordras för erhållande av en aktie. Utbytesförhållandet kan anges så att ett visst nominellt skuldebrevsbelopp svarar mot ett visst nominellt aktiebelopp eller ett visst antal aktier. Konverteringskursen kan också fastställas så att skuldebrevsen ger rätt till utbyte mot aktier nominellt motsvarande exempelvis skuldebrevens halva nominella belopp. En annan metod är att vid utbytet skall fastställas en viss kurs på aktierna satt i relation till börskursen och att skuldebrevsen skall avräknas mot denna kurs till sitt nominella belopp varvid differenser kan utjämnas genom kontant betalning antingen från bolaget till långivaren eller från långivaren till bolaget. Regeln i 1 § fjärde stycket innebär emellertid en begränsning i fråga om möjligheterna att bestämma utbytesförhållandena.

Är det fråga om skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, måste teckningsvillkoren anges i emissionsbeslutet. Enligt 1 § andra stycket får teckning av aktierna endast ske mot betalning i pengar. Ett skuldebrev kan ge rätt att teckna flera aktier. Det kan också föreskrivas att det fordras flera skuldebrev för att innehavaren skall ha rätt att teckna en aktie. Rätten kan naturligtvis också knytas till optionsbevis.

Teckningskursen måste anges i emissionsbeslutet. Vidare måste anges inom vilken tid tecknare skall betala aktien. Reglerna i 17 § innebär att full betalning måste erläggas senast inom viss tid som närmare framgår av 17 §.

Punkten 8

Utredningen

Utredningen har påpekat att konverteringslån kan innefatta avsevärda risker för långivarna. Konverteringsrätten är till sitt värde beroende av hur bolagets ekonomiska förhållanden utvecklas. Medan aktieägaren har inflytande på bolagets förvaltning genom rösträtt och är skyddad genom aktiebolagsrättens regler rörande aktieägarnas övriga rättigheter i bolaget, står långivarna däremot i princip utan juridiskt inflytande i bolaget. Långivarnas ställning kan påverkas av sådana bolagets åtgärder som kan beslutas av aktieägarna och direkt påverka värdet av aktierna, såsom nyemission av aktier, utgivande av nya konvertibla skuldebrev eller bolagets upphörande genom likvidation eller fusion. Utredningen har sökt trygga långivarnas ställning genom en föreskrift om att emissionsbeslutet skall ange den rätt som skall tillkomma skuldebrevens ägare för den händelse att aktiekapitalet före utbytet ökas eller nedsätts eller nya konvertibla skuldebrev utges eller bolaget upplöses eller upphör genom fusion.

Remissyttrandena

Utredningsförslaget har inte föranlett några invändningar under remissbehandlingen.

Fördraganden

Utredningsförslaget innebär att både bolagets och långivarnas uppmärksamhet riktas på att långivarnas ställning kan komma att påverkas genom beslut som senare fattas av aktieägarna. Bolaget får anledning att utforma villkoren i dessa avseenden så att lånet ter sig tillräckligt säkert och attraktivt. Enligt min mening tillgodoses härigenom i tillräcklig utsträckning låntagarnas befogade intressen i sammanhanget. Jag ansluter mig därför till utredningsförslaget med den modifikation som föranleds av mitt förslag om skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

Enligt förevarande punkt skall i emissionsbeslut anges den rätt som skall tillkomma borgenär eller innehavare av optionsbevis för den händelse aktiekapitalet före utbyte eller nyteckning ökas eller nedsätts eller nya konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning utges eller bolaget upplöses eller upphör genom fusion.

Förändringar i aktiekapitalets storlek eller utgivande av nya obligationer av det slag som avses i denna lag kan påverka värdet av de aktier som skall utlämnas i samband med utbyte eller nyteckning. Ett skydd för skuldebrevsinnehavarna kan åstadkommas genom föreskrift i lånevillkoren om att långivarna i sådant fall skall få kompensation genom justering av konverteringskursen eller kursen för nyteckning.

I lånevillkoren kan exempelvis föreskrivas att skuldebreven vid likvidation medför rätt till den likvidationskvot som faller på aktier, om den är högre än skuldebrevens nominella belopp. För fusionsfallet kan exempelvis skuldebreven tillförsäkras samma rätt som aktier i bolaget, dvs. skuldebrevsinnehavare kan berättigas att erhålla aktier i det bolag vari bolaget uppgår.

Villkor av den typ som avses i denna punkt kan komma att bli mycket omfattande och invecklade. Är det fråga om en emission utomlands kan emissionsvillkorens omfattning komma att påverkas av börspraxis i det främmande landet.

Punkten 9. Enligt punkten skall emissionsbeslutet ange det belopp varmed aktiekapitalet skall kunna ökas genom utbyte eller nyteckning.

En begränsning härvidlag följer av 1 § tredje stycket. Om den i lånet medgivna konverterings- eller nyteckningsrätten utnyttjas fullt ut, får aktiekapitalet inte ökas utöver det i bolagsordningen angivna maximikapitalet.

Punkten 10. I punkten föreskrivs att i emissionsbeslutet skall anges det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, om aktier av olika slag finns eller kan utges.

Är det fråga om ett bolag med både preferensaktier och stamaktier måste alltså i emissionsvillkoren anges vilket slag av aktier långivarna har rätt att erhålla genom utbyte eller nyteckning. Innehåller bolagsordningen inte bestämmelser om aktier av olika slag är det inte nödvändigt

att föreskrifter därom tas in i emissionsbeslutet. Det kan emellertid tänkas att bolaget senare beslutar om nyemission och i samband därmed ändrar bolagsordningen exempelvis så att de nya aktierna skall utgöra preferensaktier. I situationer av det nu berörda slaget kan i vissa fall tvekan uppkomma vilket slag av aktier långivarna har rätt att få. Denna fråga kan lösas i emissionsvillkoren. Enligt punkten 8 skall emissionsbeslutet ange den rätt som tillkommer långivarna för den händelse aktiekapitalet ökas och det bör te sig naturligt att också ge föreskrifter för den nu berörda situationen.

Andra stycket

Bolagsordningen kan innehålla bestämmelser om omvandling av aktie från ett slag till annat slag, om inlösen av aktie eller om lösningsrätt vid övergång av aktier. Om förbehåll av detta slag skall gälla beträffande de nya aktier som utlämnas vid utbyte eller nyteckning skall enligt stycket erinran därom tas in i emissionsbeslutet.

Tredje stycket

I fråga om avstämningsbolag föreskrivs i stycket att avstämningsdag skall anges i emissionsbeslutet, om aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, och att avstämningsdagen inte får sättas tidigare än tre veckor från det beslutet kungjorts enligt 7 § första stycket första punkten. Detta motsvarar vad som gäller enligt 21 § andra stycket lagen om förenklad aktiehantering. Av stycket följer att avstämningsdag inte skall bestämmas när beslut fattats om avvikelse från aktieägares företrädesrätt.

Fjärde stycket

I avstämningsbolag kommer tiden från det styrelsens förslag till emissionsbeslut blev känt till dess tiden för aktieägarnas företrädesrätt att delta i emissionen har utlöppt att uppgå till minst 6 à 7 veckor. Motsvarande tid för andra bolag uppgår till 3 à 4 veckor, eftersom dessa bolag inte behöver iaktta någon avstämningsperiod. Dessa tider av varierande längd, vilka måste iakttas innan långivare utanför aktieägarnas krets får möjlighet att delta i emissionen, kan i vissa situationer medföra svårigheter för bolagen att placera lånen. Svårigheter kan uppstå även när företrädesrätt för aktieägarna inte föreligger. Detta sammanhänger med att emissionsvillkoren i princip skall anges fullständigt i förslaget till emissionsbeslut. När villkoren fastställs måste hänsyn tas till det aktuella ränteläget. En bedömning måste också göras av risken för ändringar i det allmänna ränteläget, eftersom t. ex. en höjning av riksbankens diskonto kan medföra att de erbjudna emissionsvillkoren inte längre blir lika attraktiva. Svårigheten att göra denna bedömning ökar naturligtvis ju längre tid emissionen tar. Det är därför av vikt för bolagen att beslut om vissa på grund av marknadsläget känsliga villkor för emissionen kan

fattas i ett så sent skede som möjligt. Detta gäller kanske främst när lånet skall placeras utomlands. I syfte att underlätta situationen för bolagen medges därför i förevarande stycke, att bolagsstämman i emissionsbeslutet kan uppdraga åt styrelsen att senare besluta om emissionens belopp, emissionskurs, räntefot samt villkor för utbyte eller nyteckning. Tidpunkten då dessa villkor senast måste beslutas är innan teckningen skall påbörjas. Är det fråga om ett avstämningsbolag, som beslutat om emission med företrädesrätt för aktieägare, skall beslut om villkoren fattas senast på avstämningsdagen.

Det är i dag ett vanligt förfarande vid emissioner av obligationslån att styrelsen uppdragar åt någon att omedelbart innan emissionen presenteras för teckning bestämma vissa villkor. Det kan tänkas att svårigheter skulle uppstå att få konvertibla obligationer eller obligationer med optionsrätt till nyteckning registrerade vid vissa fondbörser, om förfarandet inte har uttryckligt stöd i lag. Praktiska skäl och hänsynen till utländska börsregler talar sålunda för att i lag införs möjlighet för styrelsen att inom sig delegera beslutanderätten rörande emissionens belopp, emissionskurs, räntefot samt villkor för utbyte eller nyteckning.

Behovet av att på angivet sätt kunna bestämma emissionsvillkor i två etapper begränsas till sådana fall då obligationerna skall registreras vid fondbörs eller på annat sätt bli föremål för fondhandel utomlands. Bestämmelserna i förevarande stycke har utformats i enlighet med vad ovan anförts.

Av 7 § följer att styrelsens — eller styrelseledamotens — beslut skall kungöras på samma sätt som bolagsstämmans beslut om emission. Aktieägarna i avstämningsbolag underrättas därjämte om beslutet i samband med att teckningsrattsbevis översänds till aktieägarna. I annat bolag skall beslutet översändas till företrädesberättigad aktieägare som begär det.

Bestämmelserna i fjärde stycket bygger på den principiella uppfattningen att emissionsbeslutet i dess helhet skall fattas av bolagsstämman. Stämman får med andra ord inte överlämna åt styrelsen att fatta beslut i vissa hänseenden i den mån annat inte följer av lagen. Som framgår av 10 § kan stämman däremot bemyndiga styrelsen att fatta emissionsbeslut. Men i sådant fall skall beslutet i dess helhet fattas av styrelsen med den möjlighet till delegation inom styrelsen som anges i 5 § fjärde stycket.

6 §

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser för emission av skuldebrev mot betalning av annan egendom än pengar. Bestämmelserna motsvarar vad som enligt utredningsförslaget gäller vid nyemission mot apport. I huvudsak motsvarar bestämmelserna också vad som gäller för närvarande vid nyemission mot apport, jfr 50 § aktiebolagslagen.

Av de särskilda bestämmelserna om revisorsgranskning framgår att övervärdering av apportegendom är förbjuden. Samma princip gäller för närvarande vid nyemission mot apport.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om kungörelse av emissionsbeslutet och om underrättelse till aktieägarna.

Första stycket

Gällande lag innebär att bolagsstämman beslut om aktiekapitalets ökning skall kungöras i allmänna tidningarna och tidning inom ort där styrelsen har sitt säte. Motsvarande bör i princip gälla enligt förevarande lag. Som tidigare framhållits kan emellertid emissionsbeslut i vissa fall bli mycket vidlyftiga bl. a. till följd av regleringen i 5 § första stycket 8. En kungörelse av emissionsbeslutet i dess helhet skulle därför många gånger kunna medföra stora annonseringskostnader för bolaget. Detta synes mig kunna undvikas utan att informationsbehovet eftersätts genom att bolaget medges att kungöra det väsentliga innehållet i beslutet under förutsättning att kungörelsen i sådant fall innehåller uppgift om var beslutet hålles tillgängligt. Första stycket första och andra punkten har utformats i enlighet härmed. I tredje punkten av stycket föreskrivs att kungörelse skall ske även av vad styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnat efter särskilt bemyndigande enligt 5 § fjärde stycket beslutat i fråga om vissa emissionsvillkor.

Andra stycket

Är bolaget inte avstämningsbolag, skall enligt stycket beslut som avses i första stycket utan dröjsmål sändas till aktieägare som begär det och uppger sin postadress, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att teckna skuldebrev i emissionen. Bestämmelserna motsvarar väsentligen vad som gäller vid nyemission, jfr 54 § aktiebolagslagen.

Tredje stycket

I fråga om avstämningsbolag gäller enligt 24 § lagen om förenklad aktiehantering att emissionsbevis skall efter avstämningen utan dröjsmål översändas till aktieägare i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt. En motsvarande bestämmelse har i förevarande lag intagits i 11 § tredje stycket.

Aktieägare i avstämningsbolag har enligt 36 § lagen om förenklad aktiehantering inte rätt till särskild underrättelse från bolaget om nyemission. Det har ansetts vara tillräckligt att aktieägare tillställs teckningsrättsbevis (jfr prop. 1970: 99 sid. 147). Inte heller när det är fråga om emission av konvertibla skuldebrev eller liknande synes det erforderligt att aktieägarna särskilt underrättas om emissionsbeslutet. Det får vara

tillräckligt att de får teckningsrättsbevis. Skulle emellertid bolagsstämman med stöd av 5 § fjärde stycket ha uppdragit åt styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar att bestämma emissionsbelopp, emissionskurs, räntefot eller villkor för utbyte eller nyteckning, bör styrelsens beslut tillställas aktieägare i avstämningsbolag samtidigt med teckningsrättsbeviset. I dessa hänseenden har aktieägarna nämligen inte kunnat få information genom att förslag till emissionsbeslut hållits tillgängligt för dem enligt reglerna i 4 §.

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i tredje stycket i fråga om avstämningsbolag att beslut av styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar rörande emissionens belopp, emissionskurs, räntefot och villkor för utbyte eller nyteckning skall bifogas teckningsrättsbevis när sådant översänds enligt 11 § tredje stycket.

Skulle bolaget ha beslutat om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt att delta i emissionen utsänds inte några teckningsrättsbevis till aktieägarna. För denna situation innehåller lagen inte några regler om offentliggörande av styrelsens eller styrelseledamotens beslut om emissionens belopp, emissionskurs, räntefot och villkor för utbyte eller nyteckning. Lagen innehåller inte heller några närmare regler om teckningsförfarandet. Självfallet är att styrelsens beslut i nyssnämnda hänseenden måste delges tecknarna på lämpligt sätt i samband med teckningen.

Fjärde stycket

Bestämmelserna om kungörelse syftar till att skapa garantier för att aktieägarna informeras. Behovet av information i särskild form föreligger uppenbarligen inte om samtliga aktieägare varit företrädade vid den bolagsstämman som beslutat om emissionen under förutsättning att samtliga villkor för densamma bestämts av stämman. Reglerna om kungörelse och om utsändande av emissionsbeslut synes därför inte böra bli tillämpliga i sådant fall. När det gäller avstämningsbolag bör dock kungörelse ske även om alla aktieägare skulle ha varit företrädade vid stämman, något som f. ö. är föga sannolikt.

Mot bakgrund av det anförda föreskrivs i stycket att bestämmelserna i första och andra stycket inte gäller för annat aktiebolag än avstämningsbolag om samtliga aktieägare varit företrädade vid den bolagsstämman som beslutat emissionen och emissionsbeslutet inte innehåller bemyndigande enligt 5 § fjärde stycket.

8 §

Första stycket

I beslut om nyemission kan som tidigare nämnts intas föreskrifter om teckning av minimibelopp. Har det föreskrivna minimibeloppet inte tecknats, förfaller beslutet om nyemission. I samband med beslutet om

nyemission kan ha fattats beslut om ändring av bolagsordningens bestämmelser rörande aktiekapitalets storlek. Också beslut om sådan ändring av bolagsordningen förfaller om minimibeloppet inte tecknas (jfr 198 § 1 mom. tredje stycket aktiebolagslagen).

Motsvarande bestämmelser bör enligt min mening gälla vid beslut om emission enligt denna lag. Första stycket innehåller erforderliga bestämmelser härom.

Andra stycket

Stycket innehåller utredningens förslag om registrering av emissionsbeslut som avses i denna lag.

En emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning får som följd att bolagets aktiekapital kan komma att påverkas utan något beslut från bolagsstämmans sida i samband med konvertering eller nyteckning. Att så är förhållandet kan ha intresse både för kreditgivare och aktieköpare. Jag anser det därför i likhet med utredningen lämpligt att man genom registrering ger publicitet åt att ett bolag har emitterat konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Som utredningen föreslagit bör registreringsanmälan kunna anstå till dess teckningen har avslutats och det alltså visat sig att lånet har kunnat placeras. I enlighet härmed föreskrivs i andra stycket att bolaget skall för registrering anmäla emissionsbeslutet och det nominella belopp av lånet som tecknats så snart teckningen av skuldebreven har avslutats.

195 § 1 mom. första och andra styckena aktiebolagslagen innehåller bestämmelser som syftar till att skapa garantier för att aktiekapitalet är till fullo inbetalt innan beslut om ökning av detta aktiekapital registreras. Dessa bestämmelser bör gälla även när det är fråga om registrering av emission enligt denna lag. Bestämmelse härom har intagits i andra stycket.

9 §

Paragrafen innehåller regler om styrelsens möjligheter att fatta beslut om emission och om avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt under förutsättning av bolagsstämmans godkännande.

I fråga om styrelsens beslut gäller enligt paragrafen bestämmelserna i 5—7 §§ och 8 § första stycket i tillämpliga delar. Styrelsens emissionsbeslut skall alltså ha det innehåll som framgår av 5 §. Dessutom måste naturligtvis anges att beslutet sker under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Skall skuldebrev emitteras mot apport måste styrelsens emissionsbeslut ha det innehåll som framgår av 6 §. Sedan styrelsen fattat beslut skall kungörelse och meddelande till aktieägarna ske i enlighet med bestämmelserna i 7 §.

Av bestämmelserna i 5 § fjärde stycket följer att styrelsens emissionsbeslut kan ske i två etapper. Vid den senare etappen skall styrelsen eller den styrelsen förordnar i så fall bestämma emissionens belopp, emissionskurs, räntefot samt villkor för utbyte eller nyteckning.

Om styrelsen fattar beslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande, får inte aktieägarna den underrättelse i förväg om beslutet som enligt 4 § ifrågakommer när bolagsstämman fattar emissionsbeslut. Detta betyder att aktieägare i andra bolag än avstämningsbolag bara har två veckor på sig från utfärdandet av kungörelsen för att bestämma huruvida de vill utnyttja företrädesrätt att delta i emissionen. Förslaget har på denna punkt samma innebörd som utredningsförslaget har i fråga om nyemission som beslutats av styrelsen under förutsättning av bolagsstämmans godkännande.

Efter kungörandet av styrelsens beslut kan teckning av skuldebrev påbörjas. Har ett lägsta belopp bestämts för emissionen och har detta inte tecknats inom teckningstiden, är enligt 8 § första stycket styrelsens beslut om emissionen förfallet. I sådant fall behöver alltså aldrig bolagsstämmans godkännande inhämtas. Självfallet kan inte registrering ske av ett förfallet emissionsbeslut.

Har det efter teckningen visat sig att emissionen har kunnat placeras, skall styrelsen begära bolagsstämmans godkännande av beslutet. I fråga om styrelsens begäran om bolagsstämmans godkännande skall enligt andra stycket föreskrifterna i 4 § tillämpas. Vad i 4 § sägs om förslag till emissionsbeslut skall då gälla styrelsens beslut. Styrelsen måste alltså hålla sitt emissionsbeslut tillgängligt för aktieägarna under minst en vecka före bolagsstämman. Skälen till eventuella avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt måste anges. Aktieägare har rätt att på begäran få styrelsebeslutet sig tillsänt. Skulle beslutet ha fattats i två etapper med stöd av 5 § fjärde stycket måste båda besluten hållas tillgängliga i enlighet med vad nu sagts. Även de i 4 § angivna handlingarna skall hållas tillgängliga för aktieägarna i enlighet med bestämmelserna i 4 §.

Anmälan för registrering av emissionsbeslutet skall enligt tredje stycket göras när emissionsbeslutet har godkänts av stämman och teckningen av skuldebrev har avslutats. Har anmälan för registrering inte skett inom ett år från styrelsens emissionsbeslut är beslutet enligt stycket förfallet. Detta betyder att registrering av styrelsens emissionsbeslut skall vägras om ettårstiden överskridits.

Bestämmelserna om att emissionsbeslut förfaller efter viss tid har hämtats från utredningsförslagets bestämmelser om nyemission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Bestämmelserna avviker i vissa hänseenden från vad som för närvarande gäller vid nyemission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande (jfr 195 § 4 mom. andra stycket aktiebolagslagen).

10 §

Paragrafen innehåller regler om bemyndigande för styrelsen att besluta om emission och att avvika från bestämmelserna om aktieägarnas företrädesrätt. Bolagsstämmans beslut skall innehålla bestämmelser om den tid, längst intill nästkommande ordinarie bolagsstämma, inom vilken styrelsens beslut skall fattas.

Enligt särskild föreskrift i paragrafen har styrelsen inte behörighet att besluta om emission mot apport eller om avvikelse från företrädesrätt med mindre detta särskilt angivits i bolagsstämmans beslut om bemyndigande. I denna del hänvisas till vad som anförs vid 63 a § andra stycket förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen.

Förslaget utgår från att ett bemyndigande kan begränsas i olika hänseenden. Bolagsstämman kan sålunda begränsa bemyndigandet till att endast avse emission av skuldebrev mot kontant betalning. Givetvis kan stämman också underlåta att bemyndiga styrelsen att avvika från bestämmelserna om aktieägarnas företrädesrätt. Även andra begränsningar för bemyndigandet kan göras. Bolagsstämman kan t. ex. ge anvisningar om emissionskurs, räntefot, konverteringsvillkor eller villkor för nyteckning.

Enligt paragrafen äger bestämmelserna i 4 § första stycket motsvarande tillämpning i fråga om förslag till bemyndigande. Förslag till bemyndigande skall alltså hållas tillgängligt för aktieägare i enlighet med vad som anges i 4 § första stycket. Skall årsredovisningen inte behandlas på stämman skall också de i 4 § första stycket angivna handlingarna hållas tillgängliga för aktieägarna. Innebär förslaget att styrelsen skall få bemyndigande att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt skall skälen härtill anges i förslaget eller i handling som fogas vid förslaget. Förslaget skall i sin helhet framläggas på stämman. Genom att detta förfarande måste iakttas säkerställs att aktieägarna så långt möjligt får tillräckligt informationsunderlag när det gäller att fatta beslut om bemyndigande.

Ett beslut om bemyndigande innebär att en del av bolagsstämmans befogenheter överflyttas på styrelsen. Allmänheten måste kunna få kännedom om att ett sådant beslut har fattats. På grund härav föreskrivs vidare i paragrafen att bolagsstämmans beslut genast skall anmälas för registrering. Innan registrering har ägt rum kan styrelsen enligt paragrafen inte fatta beslut om emission. Skulle styrelsen ha fattat ett emissionsbeslut utan att registrering har ägt rum och utan att i beslutet angivits att det fattats under förbehåll av bolagsstämmans godkännande, blir teckning som sker på grund av sådant beslut inte bindande vare sig för bolaget eller för tecknarna eftersom beslutet då fattats av ett bolagsorgan som saknar behörighet därtill.

Vid registreringen åligger det registreringsmyndigheten att kontrollera om de i paragrafen angivna förutsättningarna för bemyndigande har

uppfyllts. Är så ej fallet skall registrering vägras, jfr 192 § 1 och 2 mom. aktiebolagslagen.

Har styrelsen med stöd av ett i vederbörlig ordning registrerat bemyndigande fattat beslut om emission skall enligt paragrafen bestämmelserna i 5—8 §§ gälla i tillämpliga delar i fråga om emissionsbeslutet. Emissionsbeslutet skall alltså ha det innehåll som framgår av 5 §. I avstämningsbolag skall avstämningsdag bestämmas, om aktieägare har företrädesrätt att delta i emissionen. Med stöd av bolagsstämmans bemyndigande att besluta om emission har styrelsen möjlighet att i fråga om vissa emissionsvillkor fatta beslutet i två etapper och därvid delegera beslutanderätten inom sig enligt 5 § fjärde stycket. Är det fråga om emission av skuldebrev mot apport måste styrelsen iakttä föreskrifterna i 6 §. Kungörelse om emissionsbeslutet samt underrättelse till aktieägare skall ske enligt föreskrifterna i 7 §. Regeln i 7 § sista stycket saknar emellertid tillämpning när styrelsen fattar emissionsbeslut. Har ett minimibelopp fastställts av styrelsen för emissionen, förfaller styrelsens beslut om emission, om minimibeloppet inte tecknas. När en emission kunnat placeras och teckningen avslutats, skall bolaget genast för registrering anmäla styrelsens emissionsbeslut och det nominella belopp av lånet som tecknats.

Teckningsrättsbevis och optionsbevis m. m.

11 §

Första stycket

Aktieägare som har företrädesrätt att delta i emission är enligt stycket berättigad att för varje aktie utfå särskilt teckningsrättsbevis angivande hur många sådana bevis som skall avlämnas vid teckning av skuldebrev. Bestämmelserna, som hämtats från utredningsförslaget, motsvarar i huvudsak nuvarande regler i 56 § första stycket aktiebolagslagen.

Enligt andra stycket nyssnämnda paragraf får teckningsrättsbevis inte utlämnas till aktieägare innan registrering av beslutet om nyemission har skett. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i förevarande lag. Detta har samband med att aktiebolagslagens system med förhandsgranskning av emissionsbeslut och av teckningslistor inte har någon motsvarighet i förevarande lag enligt vilken registrering av emissionsbeslutet sker först sedan teckningen har avslutats.

Andra stycket

När teckningsrättsbevis utlämnas eller, om sådana inte används, när teckning av skuldebrev sker, skall enligt stycket det aktiebrev varå företrädesrätten grundas föras med påskrift att företrädesrätten har begagnats. Bestämmelserna, som endast gäller andra bolag än avstämningsbolag, har motsvarighet i 56 § aktiebolagslagen.

Tredje stycket

Stycket innehåller bestämmelser om teckningsrättsbevis i avstämningsbolag. Teckningsrättsbevis som tillkommer aktieägare i sådant bolag skall enligt stycket utan dröjsmål i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt översändas till den som på avstämningsdagen var införd i aktieboken eller i förteckning enligt 12 § lagen om förenklad aktiehantering. Dessa bestämmelser motsvarar föreskrifterna i 22 § och 24 § andra stycket lagen om förenklad aktiehantering om användande av emissionsbevis vid nyemission i avstämningsbolag.

Enligt 22 och 23 §§ nyssnämnda lag skall den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 12 § lagen om förenklad aktiehantering anses vara behörig att motta emissionsbevis. Visar det sig att den som fått emissionsbevis saknade rätt därtill, skall aktiebolaget likväl ha anses fullgjort sin skyldighet, såvida inte aktiebolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att emissionsbeviset kom i orätta händer eller åsidosatt den oäktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttas eller mottagaren var i konkurs eller omyndig. Dessa bestämmelser i lagen om förenklad aktiehantering innebär i huvudsak att den som på avstämningsdagen är registrerad i aktieboken eller i den särskilda förteckningen skall presumeras vara behörig att motta utdelning eller emissionsbevis. Presumtionen kan brytas under nyss angivna förutsättningar. Bestämmelserna i 22 och 23 §§ lagen om förenklad aktiehantering skall enligt förevarande stycke äga motsvarande tillämpning när teckningsrättsbevis utsänts enligt 11 § förevarande lag.

12 §

I fråga om avstämningsbolag tillämpas den ordningen att värdepapperscentralen handhar vissa uppgifter för sådana bolags räkning. Dit hör bl. a. distributionen av emissionsbevis. Enligt bestämmelse i bolagsordningen för värdepapperscentralen har värdepapperscentralen till föremål för sin verksamhet bl. a. att biträda låntagare och långivare i obligationshanteringen efter mönster av lagen om förenklad aktiehantering och på sätt som kan komma att avtalas med obligationsmarknadens parter. Bolaget kan vidare också i övrigt medverka vid genomförande av förenklade hanteringsrutiner på värdepappersområdet. Utrymme finns alltså för avstämningsbolagen att anlita värdepapperscentralens tjänster även vid sådana emissioner som avses i förevarande lag (jfr prop. 1970: 99 s. 76). Bestämmelserna om teckningsrättsbevis, optionsbevis och skuldebrev, som avses i denna lag, har utformats med hänsyn till att bolagen kan vilja anlita värdepapperscentralens tjänster i samband med emissioner.

I *första stycket* föreskrivs att skuldebrev, optionsbevis och tecknings-

rättsbevis som avses i lagen skall undertecknas av styrelsen eller enligt styrelsens bemyndigande av bank eller, i fråga om avstämningsbolag, av värdepapperscentralen. Namnteckning får enligt stycket återges genom tryckning eller på annat liknande sätt.

Enligt *andra stycket* får borgenär skilja optionsbevis från skuldebrev och förfoga över beviset särskilt i den mån ej annat följer av föreskrift i skuldebrevet att optionsbevis får avskiljas först efter viss tid. Grunden för bestämmelserna har i huvudsak redovisats tidigare. Den särskilda regeln om att skuldebrev kan innehålla föreskrift att optionsbevis får avskiljas först efter viss tid sammanhänger med att det på vissa utländska börser förekommer regler om att handel med "detachable warrants" får förekomma först viss tid efter det att obligationslånet har emitterats.

Tredje stycket

I stycket föreskrivs att om optionsbevis eller teckningsrättsbevis överlåts eller pantsätts skall vad i 13, 14 och 22 §§ lagen om skuldebrev föreskrivs rörande skuldebrev ställt till viss man eller order äga motsvarande tillämpning om beviset är ställt till viss man. I annat fall skall enligt stycket tillämpas vad i nu nämnda lagrum föreskrivs rörande skuldebrev ställt till innehavaren. Detta innebär att frågan om överlåtelser och pantsättnings giltighet mot tredje man bedöms efter samma regler som gäller för sådana teckningsrättsbevis som avses i aktiebolagslagen.

Utbyte och nyteckning

Paragraferna i detta avsnitt, 13—18 §§, innehåller bestämmelser om förfarandet vid den kapitalökning som en konvertering eller en nyteckning innebär.

13 §

När fordran enligt skuldebrev utbyts mot aktie skall enligt paragrafen skuldebrevet föras med påskrift om utbytet. I paragrafen anges vidare att vid nyteckning skall skuldebrevet, eller i förekommande fall optionsbeviset, föras med påskrift om nyteckningen.

Bestämmelserna i paragrafen har utformats efter mönster av reglerna i 56 § aktiebolagslagen om att vid nyemission aktiebrev skall föras med påskrift att aktieägaren begagnat honom tillkommande företrädesrätt till teckning av nya aktier eller att teckningsrättsbevis utlämnats till aktieägaren. Liknande bestämmelser finns i 64 § 2 mom. aktiebolagslagen i fråga om utlämnande av delbevis eller fondaktie, jfr också vid 11 § *andra stycket* denna lag.

Utan särskilt stadgande torde vara klart att påskriften på skuldebrevet eller optionsbeviset skall göras på sådant sätt att påskriften inte lätt kan avlägsnas, jfr 15 § skuldebrevslagen.

14 §

Enligt 71 § andra stycket aktiebolagslagen skall alltid överkurs, dvs. den del av betalningen för tecknad aktie som överstiger aktiens nominella belopp, läggas till reservfonden. Ett slags överkurs kan också uppkomma i samband med en konvertering, nämligen om beloppet på den fordran som skall utbytas mot en aktie överstiger aktiens nominella belopp. Som ett exempel på en sådan situation kan tagas det fallet att ett skuldebrev på nominellt 200 kr. skall utbytas mot en aktie på nominellt 100 kr. Mellanskillnaden på 100 kr. utgör då ett slags överkurs. Även sådan överkurs bör läggas till reservfonden. På grund härav föreskrivs i paragrafen att om vid utbyte av fordran enligt skuldebrev mot aktie fordringsbeloppet överstiger aktiens nominella belopp mellanskillnaden skall läggas till reservfonden.

15 §

Första stycket innehåller bestämmelser om hur nyteckning skall gå till. Bestämmelserna har utformats i anslutning till utredningsförslagets regler om teckning av aktier vid nyemission. Väsentligen motsvarande bestämmelser finns i 57 § aktiebolagslagen.

Enligt stycket skall aktier tecknas på teckningslista som innehåller beslutet om emission av skuldebrev. Avskrift av bolagsordningen, den senast fastställda balansräkningen försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust samt förvaltningsberättelse och revisionsberättelse för det år balansräkningen avser skall vara fogade vid teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på plats som anges i listan.

Andra och tredje stycket innehåller bestämmelser om aktietecknings ogiltighet och om tilldelning av tecknade aktier.

I fråga om aktietecknings ogiltighet innebär bestämmelserna följande. Sker teckning av aktier utan att bestämmelserna i första stycket har iakttagits eller tecknas aktie med villkor som inte stämmer överens med de i emissionsbeslutet angivna villkoren är teckningen ogiltig. Ogiltighet på sådan grund får dock inte göras gällande när registrering skett enligt 17 §. Den som tecknat aktien med villkor kan efter registreringen inte längre åberopa villkoret. Om styrelsen anser att aktieteckning är ogiltig skall aktietecknaren genast underrättas.

Bestämmelserna om aktietecknings ogiltighet motsvarar i huvudsak bestämmelserna därom i 58 § aktiebolagslagen. Regleringen bygger på tanken att aktieteckning är en formbunden handling som skall ske på visst sätt och i viss ordning. Aktietecknaren får inte för sin teckning uppställa andra villkor än sådana som framgår av emissionsbeslutet. Det förutsätts att styrelsen granskar teckningslistorna och bestrider giltigheten av aktieteckning som den anser vara ogiltig enligt dessa bestämmelser. Ogiltighet får emellertid inte göras gällande vare sig av bolaget eller

aktietecknaren när registrering av de tecknade aktierna har skett enligt 17 §. Skulle aktietecknaren ha uppställt ett otillåtet villkor, kan han inte efter registreringen längre åberopa villkorat.

Lika litet som aktiebolagslagen upptar förevarande lag några regler om verkan av vanliga civilrättsliga ogiltighetsanledningar — tvång, svek, misstag, bristande rättslig handlingsförmåga etc. — vid aktieteckning.

Enligt aktiebolagslagen kan styrelsen vid nyemission av aktier förbehålla sig rätt att bestämma fördelningen av de tecknade aktierna. När det är fråga om nyteckning enligt denna lag är läget emellertid något annorlunda. Aktietecknaren utnyttjar i sådant fall den rätt till aktieteckning som bolaget tidigare medgivit genom utfärdande av skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Bolaget bör därför vara skyldigt att godta aktieteckningen såvida den inte är ogiltig enligt nyss angivna bestämmelser. I tredje stycket föreskrivs därför att aktietecknaren skall tilldelas tecknade aktier om inte aktieteckningen är ogiltig. Liksom fallet är vid tilldelning i samband med nyemission av aktier (jfr 59 § aktiebolagslagen) skall aktierna genom styrelsens försorg ofördröjligen upptas i aktieboken. Av 10 § lagen om förenklad aktiehantering följer att utfärdade aktiebrev dessutom skall anmärkas i aktiebrevsregistret när det är fråga om ett avstämningsbolag. Anteckning i aktiebok och, i fråga om avstämningsbolag, i aktiebrevsregister skall alltså ske på samma sätt som när det är fråga om aktie som tillkommit genom nyemission.

16 §

Genom aktieteckning får bolaget en fordran på aktietecknaren. Vid nyemission gäller enligt 60 § andra stycket aktiebolagslagen att aktietecknaren inte får kvitta skuld på grund av aktieteckningen mot fordran som han kan ha hos bolaget, såvida inte bestämmelser om kvittning ingår i beslutet om nyemission. Även om bestämmelser om kvittning saknas i beslutet om nyemission, kan kvittning få äga rum om styrelsen medger det. Kvittning får dock inte medges om den skulle lända till nackdel för bolaget eller bolagets borgenärer.

Det skulle i och för sig vara möjligt att i beslut om emission av skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning föreskriva att den som utnyttjar optionsrätt till nyteckning skall ha rätt att kvitta fordran som han kan ha hos bolaget mot skuld på grund av aktieteckningen. Enligt aktiebolagslagen likställs bestämmelser om rätt för aktietecknare att kvitta med apportemission. I själva verket är det också fråga om ett slags apport, aktietecknaren avskriver sin fordran på bolaget och får i stället en andelsrätt i bolaget. Jag har tidigare framhållit att jag inte är beredd att förorda att nyteckning enligt förevarande lag skall få ske genom apport. Av samma skäl vill jag inte heller föreslå att det skall vara

möjligt att i emissionsbeslutet inta bestämmelser om rätt för den som utnyttjar optionsrätt till nyteckning att fullgöra sitt åtagande på grund av teckningen genom kvittning. Däremot bör enligt min mening kvittning kunna få ske om styrelsen medger detta. Den som innehar optionsrätt till nyteckning skall alltså inte kunna ha möjlighet att påfordra kvittning men bolaget skall å andra sidan ha möjlighet att medge kvittning. Medgivande från bolagets sida bör, liksom fallet är enligt aktiebolagslagen, inte kunna få lämnas om det skulle vara till skada för bolaget eller dess borgenärer.

I paragrafens första stycke föreskrivs i enlighet med det anförda att kvittning av skuld på grund av aktieteckningen mot fordran mot bolaget får ske endast om styrelsen medger kvittning. Sådant medgivande får enligt paragrafen inte lämnas om det skulle vara till skada för bolaget eller dess borgenärer.

Vad i 41—44 §§ aktiebolagslagen föreskrivs om skyldighet att erlagga betalning på aktie och avlämna förbindelse samt om påföljd vid underlåtenhet att fullgöra sådan skyldighet skall enligt andra stycket äga motsvarande tillämpning vid aktieteckning enligt denna lag när aktietecknare inte erlagt full betalning vid teckningen.

17 §

Gällande rätt

I 62 § aktiebolagslagen finns bestämmelser om när betalning av nyemitterade aktier skall ha ägt rum. Senast ett år från det stämman fattade beslut om nyemission, skall full betalning för varje ny aktie erläggas. Sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden, skall för registrering anmälas hur många nya aktier som har betalats till fullo. Har efter sådan anmälan ytterligare nya aktier blivit till fullo betalda, skall inom sex månader efter betalningen antalet sådana aktier anmälas för registrering. Så snart registrering har skett anses aktiekapitalet ha ökat med sammanlagda nominella beloppet av det nya antal aktier som har betalats till fullo. Kapitalökningen sker sålunda successivt.

Utredningen

Utredningen har inte behållit systemet med successiv kapitalökning. Har på de nya aktierna sammanlagt inbetalats så mycket att det inbetalade beloppet uppgår till halva det ökningsbelopp som skall registreras, skall hela kapitalökningen anmälas för registrering. Inom ett år efter det att registrering av kapitalökningen har ägt rum måste full betalning ha erlagts för aktierna. Detta skall anmälas av bolaget för registrering. Har ej anmälts att full betalning erlagts för alla aktierna, skall registreringsmyndigheten efter bolagets hörande registrera att aktiekapitalet nedsatts med sammanlagda nominella beloppet av de aktier som inte har betalats

till fullö. Aktierna blir enligt utredningsförslaget ogiltiga när nedsättningen registrerats.

Remissyttrandena

Under remissbehandlingen har utredningens förslag om registrering av kapitalökning vid nyemission i huvudsak lämnats utan erinran. *Svenska sparbanksföreningen* menar emellertid att det är tveksamt om aktiekapitalet vid nyemission skall anses ökat redan när registrering sker efter det att så mycket inbetalats att det erlagda beloppet uppgår till minst hälften av kapitalökningen. Att hela ökningsbeloppet skall kunna registreras när bara hälften av det blivit inbetalt kan vara i viss mån missvisande. Föreningen ifrågasätter därför om man inte bör behålla nuvarande system som innebär att aktiekapitalet successivt ökas genom registrering av aktier som blivit till fullö betalda.

Föredraganden

Den av utredningen föreslagna metoden för registrering av kapitalökning vid nyemission synes mig i och för sig fullt godtagbar. Skulle man emellertid redan i detta sammanhang införa den metoden när det är fråga om kapitalökning efter nyteckning enligt förevarande lag, får man det resultatet att kapitalökning registreras efter två olika metoder. Vid traditionell nyemission skulle fortfarande tillämpas systemet med successiv kapitalökning under det att vid nyteckning enligt denna lag ett annat system skulle gälla. Enligt min mening är detta i viss mån ägnat att väcka betänkligheter. Jag finner det lämpligast att det endast finns en metod för registrering av kapitalökning. Eftersom det inte nu är fråga om att göra mera ingripande ändringar i aktiebolagslagens regelsystem har man att utgå från att för nyemission tillämpas metoden med successiv kapitalökning. Denna metod bör då komma till användning även vid nyteckning enligt denna lag.

Vid nyteckning enligt förevarande lag åligger det aktietecknaren att betala aktierna kontant. Emissionsbeslutet kan innehålla föreskrifter om inom vilken tid efter aktieteckningen full betalning måste ha ägt rum. En yttersta tidsfrist bör emellertid uppställas i lagen. Denna tidsfrist synes mig kunna lämpligen bestämmas så att styrelsen åläggs att senast tre månader efter det att tiden för nyteckning har utgått för registrering anmäla hur många aktier som har nytecknats. Som förutsättning för registrering bör gälla att de anmälda aktierna är till fullö betalda.

Det torde komma att bli mycket vanligt att teckningstiden bestäms till en längre tidsperiod än ett år. Jag har tidigare nämnt att det utomlands är vanligt att konverterings- eller teckningsperioder utsträcks över många år. I sådana fall bör inom tre månader efter utgången av varje räkenskapsår anmälas hur många aktier som utlämnats i samband med nyteckning. Dessa aktier bör vid anmälan vara till fullö betalda.

Vad jag nyss anfört i fråga om kapitalökning vid nyteckning bör också gälla vid sådan kapitalökning som föranletts av att konvertering har ägt rum. Vid konvertering uppkommer emellertid ett speciellt problem. Konvertering innebär att innehavaren av det konvertibla skuldebrevet utbyter detta mot aktier. Någon likvid lämnas alltså normalt inte till bolaget (frånsett det speciella fall som åsyftas i 1 § fjärde stycket). Däremot har likvid tidigare erlagts för det konvertibla skuldebrevet i samband med emissionen av konvertibla skuldebrev. Enligt min mening bör emellertid kontrolleras att sådan likvid verkligen har erlagts till ett belopp som svarar minst mot det nominella beloppet av aktie som skall utlämnas vid utbyte. Annars skulle man riskera att bolag genom användande av konvertibla skuldebrev som emitterats mot underkurs kringgår förbudet att emittera aktier till underkurs.

Vid lagstiftning på aktiebolagsrättens område är det en viktig fråga hur man skall kunna skapa garantier för att bolagen verkligen tillförs pengar eller annan egendom motsvarande det uppgivna bundna kapitalet. Aktiebolagslagen innehåller olika regler som syftar till att skapa sådana garantier. Det kan emellertid ifrågasättas om dessa regler är från alla synpunkter tillfredsställande. Jag har inte anledning att i detta lagstiftningsärende närmare gå in på den frågan. Jag vill här endast nämna att en förbättring i regelsystemet skulle åstadkommas om bolagets revisorer ålades ett ansvar för att bolaget verkligen övertar all den egendom som enligt aktieteckningen skall tillföras bolaget. Enligt min mening bör en sådan ordning införas i det nu aktuella sammanhanget.

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i paragrafen följande. Senast tre månader efter det att tiden för utbyte eller nyteckning av aktier har utgått skall styrelsen för registrering anmäla hur många aktier som har utgivits i utbyte eller som nytecknats. Om utbytestiden eller teckningstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket utbyte eller nyteckning har skett.

Som villkor för registrering av kapitalökning gäller enligt paragrafen

1. i fråga om utbyte att bolaget på grund av emissionen har tillförts egendom till ett värde motsvarande minst sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna,

2. i fråga om nyteckning att aktierna till fullo betalats, samt

3. att yttrande föreligger från revisorerna av vilket framgår att nyss angivna föreskrifter har iakttagits.

Paragrafen anger slutligen att aktiekapitalet genom registreringen är ökat med sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna.

18 §

I första stycket föreskrivs att aktiebrev får utges först sedan registrering enligt 17 § har ägt rum. Bestämmelsen motsvarar i sak reglerna

i 34 § tredje stycket aktiebolagslagen om utgivande av aktiebrev efter ökning av aktiekapitalet.

Enligt *andra stycket* medför de nya aktierna rätt till vinstutdelning enligt vad som därom har bestämts i emissionsbeslutet. Sådan rätt inträder dock enligt stycket senast för räkenskapsåret efter det under vilket aktierna skulle ha till fullo betalats. Bestämmelserna i stycket — som innebär en viss jämkning av utredningsförslaget — ansluter i sak nära till bestämmelsen i 49 § första stycket 7 aktiebolagslagen. Innebörden av bestämmelserna kan klargöras genom följande exempel. Registrering av kapitalökningen på grund av utbyte — eller nyteckning — som ägt rum under år 1974 sker den 1 februari 1975. Bolagsstämma hålls den 15 februari 1975 varvid beslutas om vinstutdelning för föregående kalenderår som tillika utgjort räkenskapsår för bolaget. Vinstutdelning måste då beräknas också för de nya aktierna, såvida inte något annat har bestämts i emissionsbeslutet. Genom föreskrift i emissionsbeslutet kan emellertid innehavare av de nya aktierna inte betas rätt till vinstutdelning för år 1975. Den ordinarie bolagsstämma som hålls 1976 måste alltså under alla omständigheter besluta om vinstutdelning för år 1975 till de nya aktier som anmäls för registrering den 1 februari 1975.

Jag vill tillägga att paragrafen inte gäller i fråga om rösträtt. I och med att aktierna enligt 15 § tredje stycket upptagits i aktieboken inträder nämligen rösträtt för de nya aktierna (jfr Stenbeck, m. fl., Aktiebolagslagen, 6:e uppl., s. 347).

Bundna och fria aktier

19 §

Har förbehåll enligt 177 § aktiebolagslagen, alltså s. k. utlänningsklausul, intagits i bolagsordningen skall enligt *första stycket* erinran härom göras i emissionsbeslutet. Denna föreskrift motsvarar i huvudsak nuvarande bestämmelser i 182 § 1 mom. första stycket aktiebolagslagen. Vid emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning skall vidare enligt stycket iakttagas att förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier inte ändras i strid mot förbehållet, om den i emissionsvillkoren medgivna utbytes- eller teckningsrätten skulle utnyttjas till fullo. I skuldebrev och optionsbevis skall anges om utbytes- eller teckningsrätten avser bunden eller fri aktie.

Innebörden av dessa senare bestämmelser kan belysas genom följande exempel. I ett bolag finns 1 000 aktier, alla bundna och alla med en röst var. Bolaget vill ge ut ett konverteringslån enligt vilket konverteringsrätten omfattar 1 000 nya aktier. Sker konvertering fullt ut kommer alltså antalet aktier att stiga till 2 000. Dessa nya aktier skall ha en tiondels röst var. Enligt utlänningsklausulen får i detta fall antalet fria aktier inte gå upp till 40 % av aktierna, dvs. högst 799 av de nya aktierna kan

vara fria och minst 201 måste vara bundna. Detta måste bolaget beakta vid emissionen av skuldebrev. Om det i exemplet är fråga om 1 000 konvertibla skuldebrev som vart och ett får utbytas mot en ny aktie måste alltså minst 201 av skuldebreven förses med föreskrift att utbytesrätten avser bunden aktie och högst 799 skuldebrev kan förses med föreskrift att utbytesrätten avser fri aktie.

Enligt *andra stycket* får emissionskursen, utbyteskursen eller kursen vid nyteckning bestämmas högre i fråga om skuldebrev där utbytes- eller teckningsrätten avser fri aktie än i fråga om annat skuldebrev. Stycket har en motsvarighet i 182 § 1 mom. andra stycket aktiebolagslagen.

Tredje stycket innehåller regler om hur bundna och fria aktier utfärdas vid utbyte eller nyteckning. Bundna och fria aktier skall utfärdas i enlighet med vad som anges i skuldebrevet eller optionsbeviset. Den som för utbyte inlämnar ett konvertibelt skuldebrev där utbytesrätten avser bunden aktie skall alltså få en bunden aktie och om utbytesrätten avser fri aktie skall han ha en fri aktie. Den som endast har rätt att förvärva fri aktie får emellertid enligt stycket inte tilldelas bunden aktie. Ett "förbjudet rättssubjekt" kan alltså inte själv genomföra en konvertering ifall utbytesrätten enligt det skuldebrev rättssubjektet ifråga innehar avser bunden aktie. För att registreringsmyndigheten skall kunna kontrollera att bestämmelserna har iakttagits föreskrivs slutligen i stycket att vid anmälan för registrering enligt 17 § skall anges antalet utgivna fria och bundna aktier. En liknande bestämmelse finns i 183 § 2 mom. aktiebolagslagen.

20 §

Paragrafen innehåller de förut motiverade särskilda bestämmelserna om förfarandet när antalet fria aktier på grund av utbyte eller nyteckning kommit att överstiga den enligt utlänningsklausulen medgivna kvoten fria aktier. Har, då tiden för utbyte eller nyteckning utgått, antalet fria aktier efter registrering enligt 17 § kommit att överstiga den enligt förbehåll i bolagsordningen medgivna delen av aktierna, skall enligt stycket registreringsmyndigheten förelägga bolaget att inom sex månader för registrering anmäla och visa, att det tillåtna förhållandet mellan antalet fria och antalet bundna aktier inträtt. Om bolaget inte efterkommer föreläggandet skall myndigheten lämna meddelande till rätten och skall vad i 46 § aktiebolagslagen är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i stycket ansluter nära till vad som föreskrivs i 181 § andra stycket aktiebolagslagen. När meddelande till rätten inkommer skall rätten enligt 46 § aktiebolagslagen förelägga bolaget att inom viss tid, minst två dock högst fyra månader, inkomma med bevis från registreringsmyndigheten att det tillåtna förhållandet mellan antalet fria och antalet bundna aktier inträtt. Fullgörs inte föreläggandet skall rätten förklara att bolaget skall träda i likvidation.

Har bolaget mottagit föreläggande enligt första stycket får styrelsen enligt *andra stycket* besluta om sådan ökning av aktiekapitalet genom utgivande av nya bundna aktier mot betalning i pengar som fordras för att det tillåtna förhållandet mellan antalet fria och antalet bundna aktier skall inträda. Styrelsen får därvid besluta om avvikelse från den företrädesrätt till teckning av nya aktier som annars tillkommer förutvarande aktieägare. Vid beslutet är styrelsen bunden av bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek.

I den mån annat ej följer av stycket tillämpas bestämmelserna i aktiebolagslagen om ökning av aktiekapitalet medelst nyteckning (jfr 26 § första stycket förevarande lag). Ökningsbeslutet skall ha det innehåll som följer av 49 § aktiebolagslagen. Registrering av beslutet samt godkännande av kungörelse om beslutet och teckningslista skall ske enligt 51—53 §§ aktiebolagslagen. Beslutet skall sedan kungöras enligt 54 § aktiebolagslagen. 55 och 56 §§ aktiebolagslagen blir tillämpliga, om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt inte har gjorts. Bestämmelserna om teckning och tilldelning av aktier i 57—59 §§ aktiebolagslagen skall också gälla med iakttagande av att teckningslistan skall innehålla styrelsens beslut om kapitalökning. Full betalning för aktierna skall erläggas inom den av registreringsmyndigheten enligt första stycket förelagda tiden. När full betalning har erlagts skall styrelsen anmäla de utgivna aktier för registrering varvid bestämmelserna i 62 § 1 mom. aktiebolagslagen om registreringsanmälan skall tillämpas. Genom registreringen är enligt stycket aktiekapitalet ökat med sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna.

Bestämmelserna i *andra stycket* kan sägas innebära att styrelsen fått en legal fullmakt att i visst läge genomföra en nyemission med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

Som förut nämnts kan den tillåtna kvoten mellan bundna och fria aktier återställas på annat sätt än genom nyemission, exempelvis genom överenskommelse med "tillåtet rättssubjekt" om att fri aktie som rättssubjektet innehar skall bindas. Metoderna kan också kombineras. Om bolaget t. ex. har fått 1 000 fria aktier för mycket kan förhållandet rättas till genom att 500 fria aktier binds samtidigt som styrelsen beslutar om nyemission av erforderligt antal nya bundna aktier. Som framgår av stycket får styrelsen inte besluta en större höjning av aktiekapitalet än som är nödvändigt på grund av att bolaget fått för mycket fria aktier.

Betalning för de nyemitterade aktierna får på grund av den allmänna regeln i aktiebolagslagen om förbud mot emission av aktier mot underkurs, inte understiga aktiernas nominella belopp. Däremot kan överkurs ifrågakomma. Av 71 § *andra stycket* aktiebolagslagen följer att sådan överkurs skall läggas till reservfonden. Anmärkas bör också att betalning skall erläggas kontant, apportemission är alltså icke möjlig.

De särskilda reglerna om kvittning, om skyldighet att erlagga betal-

ning på aktier och avlämna förbindelse samt om påföljd av underlåtenhet att fullgöra sådan skyldighet (60 § andra och tredje stycket aktiebolagslagen) gäller vid nyemmission enligt denna paragraf.

Om konverteringsperioden eller tiden för nyteckning enligt emissionsbeslutet överstiger tre år skall enligt *tredje stycket* registreringsmyndigheten efter utgången av varje treårsperiod under utbytes- eller nyteckningstiden meddela föreläggande för bolaget enligt bestämmelserna i första stycket. Bestämmelserna i andra stycket skall i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i tredje stycket innebär att en avstämning av relationerna mellan fria och bundna aktier skall ske vart tredje år om utbytes- eller nyteckningstiden överstiger tre år.

Skadestånd och ansvar m. m.

21 §

Aktiebolagslagen har bestämmelser om skadeståndsskyldighet för bl. a. personer i organställning, t. ex. styrelseledamot, verkställande direktör och revisor, samt för aktieägare. Skadeståndsansvaret omfattar skada som drabbat bolaget eller enskilda aktieägare, borgenärer och annan tredje man. Förutsättningen för bolagsorgans skadeståndsansvar gentemot bolaget är att organet vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillfogat bolaget skada. För bolagsorgans skadeståndsansvar mot aktieägare eller tredje man samt för aktieägares skadeståndsansvar krävs — bortsett från den särskilda ansvarsregeln i 210 § aktiebolagslagen för aktieägare — att skadan vållats genom att organet eller aktieägaren överträtt aktiebolagslagen eller bolagsordningen. För aktieägares skadeståndsansvar fordras därjämte att vållandet är kvalificerat — uppsåt eller grov vårdslöshet. Bestämmelser finns dessutom om nedsättning av skadestånd i vissa fall och om skadeståndsansvarets fördelning mellan flera ersättningsskyldiga. Genom att knyta skadeståndsskyldigheten till överträdelse av aktiebolagslagen eller av bolagsordningen har lagstiftaren avsett att skapa sanktion åt sådana bestämmelser i lagen eller bolagsordningen som tillkommit för att ge rättsskydd åt aktiebolaget, aktieägare, borgenär eller annan tredje man. De särskilda skadeståndsbestämmelserna hänger samman med bl. a. att aktieägare eller borgenär saknar rätt att för bolagets räkning göra gällande anspråk på ersättning för skada som tillfogats bolaget.

Skadeståndsskyldighet för styrelseledamot m. fl. kan också föreligga på grund av brott och på grund av allmänna regler om skadeståndsskyldighet i inom- och utomobligatoriska förhållanden.

Det synes mig naturligt att vid överträdelse av förevarande lags regler skadeståndsskyldighet skall åvila bolagsorgan, aktieägare m. fl. i samma utsträckning som fallet är vid överträdelse av aktiebolagslagen. Paragrafen reglerar detta genom att helt allmänt hänvisa till bestämmelserna i aktiebolagslagen om skadestånd vid överträdelse av aktiebolagslagen.

22 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar vid uppsåtligt eller oaktsamt åsidosättande av bestämmelserna i 19 § första stycket eller tredje stycket andra punkten.

Regleringen i 19 § första stycket syftar till att skapa garantier för att en emission utformas så att utbyte eller nyteckning kan bli förenlig med en utlånningsklausul. I tredje stycket samma paragraf finns en bestämmelse enligt vilken bolaget vid utbyte eller nyteckning inte får tilldela "förbjudet rättssubjekt" bunden aktie. Bestämmelserna utgör ett led i vår kontroll av utländsk etablering i landet. De är av den karaktären att de bör straffsanktioneras. Även oaktsamhet bör vara straffbar. Straffsatsen synes kunna bestämmas till böter eller fängelse i högst ett år.

Paragrafen har utformats i enlighet härmed.

23 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om bötesstraff vid uppsåtlig överträdelse av vissa ordningsföreskrifter i lagen.

Till böter skall sålunda dömas den som

1. vid utfärdande av skuldebrev eller optionsbevis bryter mot 12 § första stycket,
2. underlåter att iaktta bestämmelserna i 7 § första, andra eller tredje stycket eller 11 § tredje stycket, eller
3. underlåter att på sätt föreskrivs i lagen göra påskrift på aktiebrev, skuldebrev eller optionsbevis.

24 §

Lagen innehåller flera föreskrifter om att registreringsanmälan skall ske. Dessa bestämmelser bör sanktioneras. Den bästa sanktionsformen är enligt min mening vite. Efter mönster av 217 § aktiebolagslagen föreskrivs därför i förevarande paragraf att om bestämmelserna i lagen om anmälan för registrering inte har iakttagits så äger rätten på talan av åklagaren genom vite tillhålla styrelseledamot eller verkställande direktör att fullgöra sin skyldighet.

25 §

Frånsett vissa speciella fall gäller enligt aktiebolagslagen (206 §) att besvärssärenden prövas av kammarrätt. Besvärstiden är två månader räknat från beslutets dag. Enligt min mening bör motsvarande gälla vid besvär mot registreringsmyndighetens beslut enligt förevarande lag. Paragrafen har utformats i enlighet härmed.

26 §

Paragrafens *första stycke* innehåller regler om förhållandet mellan förevarande lag, å ena, samt aktiebolagslagen och lagen om förenklad

aktiehantering, å andra sidan. I den mån annat inte följer av förevarande lag skall bestämmelserna i aktiebolagslagen och lagen om förenklad aktiehantering tillämpas.

Aktiebolagslagen innehåller utförliga bestämmelser om hur anmälan för registrering skall gå till. Utredningsförslaget innebär att sådana bestämmelser intas i en särskild kungörelse. Enligt min mening är den av utredningen använda tekniken att föredra. I *andra stycket* föreskrivs därför att närmare bestämmelser om anmälan för registrering enligt lagen och om avgifter och expedition i sådana registreringsärenden meddelas av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande av registreringsmyndigheten.

Ikraftträdandet

Lagen bör träda i kraft dagen efter den då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag

2 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om aktiekapitalets storlek, har jämkats till följd av att aktiekapitalets lägsta belopp bestämts till 50 000 kr.

3 §

Paragrafens första stycke har jämkats på grund av förslaget om höjning av minimigränsen för aktiekapitalet.

9 § 1 mom.

Flera bestämmelser i aktiebolagslagen är dispositiva på det sättet att avvikelser kan föreskrivas genom bestämmelser i bolagsordningen. 9 § innehåller en sammanställning av sådana bestämmelser vilka ansetts vara av den vikt att de skall införas eller anmärkas i aktiebolagsregistret enligt bestämmelser i 193 §.

I momentet har införts ett nytt fjärde stycke med bestämmelser om konvertibla aktier. I det nya stycket anges att i bolagsordningen kan tas in förbehåll att aktie av visst slag skall i närmare angiven ordning kunna omvandlas till aktie av annat slag. Omvandlingen skall utan dröjsmål anmälas för registrering och är verkställd när registrering sker.

Det nya stycket har utformats efter förebild av aktiebolagsutredningens förslag.

I förbehållet i bolagsordningen måste anges om omvandlingen skall ske automatiskt vid viss tidpunkt eller när visst förhållande inträffar el-

ler om den skall kunna påkallas av bolaget eller av aktieägaren. I förbehållet måste vidare anges mot vilket slag av aktie omvandling skall ske. Av tredje stycket i momentet följer att i bolagsordningen måste anges det belopp vartill aktier av olika slag kan utges och den rätt de skall medföra. Skall aktier inte medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst måste — om aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp — i bolagsordningen särskilt anges den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier som vid aktiekapitalets ökning kan tillkomma varje aktieslag. Ett förbehåll om konvertering av aktier kan med andra ord inte tas in i bolagsordningen utan att samtidigt i bolagsordningen tas in de bestämmelser som enligt tredje stycket i detta moment fordras när aktie av olika slag finns eller kan utges.

Förbehåll om konvertering av aktie från ett slag till ett annat skall enligt 34 § andra stycket anges i aktiebrev som avses med förbehållet.

När konvertering av aktier sker skall aktiebrev utbytas, jfr 38 § andra stycket. När konvertering enligt bestämmelse i bolagsordningen skall ske, är aktieägaren skyldig att inge sitt aktiebrev för utbyte mot nytt. Han kan åläggas av domstol att göra det. Enligt 222 § 4 mom. i förslaget har bolagsledningen dessutom möjlighet att utöva påtryckning på aktieägaren genom att innehålla bl. a. på aktien fallande utdelning till dess aktiebrevet tillhandahållits för utbyte.

Skall i bolagsordning införas förbehåll om omvandling av aktie från ett slag till aktie av annat slag gäller de särskilda reglerna i 133 och 134 §§ om ändring av bolagsordningen. Om ett bolag där det inte finns olika aktieslag vill besluta om nyemission av konvertibla aktier fordras därför för genomförande av en sådan emission antingen att samtliga aktieägare beslutat erforderlig ändring av bolagsordningen eller också att beslutet fattats på två på varandra följande bolagsstämmor och på den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande (133 § 1 mom. sista stycket och 5 mom.). Vid tidpunkten för omvandlingen skall denna anmälas för registrering. I och med registreringen anses konverteringen ha skett, även om aktiebrev då ännu inte har lämnats för utbyte.

34 §

Paragrafens andra stycke innehåller för närvarande bestämmelser bl. a. om att vissa förbehåll i bolagsordningen skall anmärkas i aktiebrev. Dessa bestämmelser har kompletterats med att även förbehåll om konvertering som avses i 9 § 1 mom. fjärde stycket skall anges på aktiebrev som omfattas av förbehållet.

48 §

Paragrafens andra stycke innehåller f. n. bl. a. regler om att förslag till ökningsbeslut och en av styrelseledamöterna jämte verkställande direktören undertecknad redogörelse skall hållas tillgängliga för aktieägarna innan bolagsstämman beslutar om nyemission. Dessa regler har kompletterats med en bestämmelse innebärande att om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt föreslås, så skall skälen till avvikelserna anges i förslaget till ökningsbeslut eller i redogörelsen. En motsvarande regel finns i 4 § förslaget till lag om konvertibla skuldebrev m. m.

49 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad beslut om aktiekapitalets ökning skall innehålla. Enligt tredje punkten i första stycket skall anges den företrädesrätt att teckna nya aktier som enligt lagen eller bolagsordningen kan tillkomma aktieägare. Enligt mitt förslag kan avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt att delta i kontantemission beslutas av bolagsstämman eller, efter bemyndigande av bolagsstämman, av styrelsen (55 § andra stycket). Med anledning härav har punkten jämkats. Enligt punkten i dess nya lydelse skall ökningsbeslutet ange den företrädesrätt att teckna nya aktier som tillkommer aktieägare eller annan, eller vem som eljest äger teckna aktie.

Enligt punkt 4 får den tid inom vilken aktieägare kan begagna företrädesrätt till teckning inte understiga en månad räknat från den dag då emissionsbeslutet kungjordes i tidningarna. Enligt 5 § första stycket 4 förslaget till lag om konvertibla skuldebrev m. m. är motsvarande tidsperiod två veckor när det gäller konvertibla skuldebrev o. l. Att tidsperioden bara uppgår till två veckor vid sådana obligationsemmissioner sammanhänger med att förändringar i den allmänna räntenivån har särskilt stor betydelse när det gäller att bestämma villkoren för en sådan emission. Förändringar i räntenivån kan givetvis också ha sin betydelse när det gäller att bestämma villkoren i en nyemission men sambandet mellan räntenivån och emissionsvillkoren är dock här inte lika framträdande. Jag har därför inte funnit anledning att i detta lagstiftningsärendet föreslå någon ändring av gällande bestämmelser i 49 § första stycket punkt 4.

55 §

Paragrafen innehåller bestämmelserna om aktieägares företrädesrätt att vid kontantemission teckna nya aktier till det antal som svarar mot aktieägarens andel i det förutvarande aktiekapitalet.

I ett nytt andra stycke i paragrafen anges att bolagsstämman eller, i fall som avses i 63 a §, styrelsen kan besluta om avvikelse från bestämmelserna i första stycket om aktieägares rätt att efter teckning erhålla nya aktier.

Beslut om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt kan utformas så att någon annan grupp än aktieägarna skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. I och för sig kan också företrädesrätt förbehållas en viss grupp aktieägare. För att detta skall kunna ske fordras emellertid att det finns objektivt godtagbara skäl för en sådan avgränsning av företrädesrätten. Det torde vara synnerligen ovanligt att godtagbara skäl kan åberopas för att endast vissa aktieägare skall ha företrädesrätt att teckna aktier i en kontantemission.

Beslut om avvikelse från företrädesrätt kan också ges den utformningen att någon företrädesrätt över huvud taget inte skall föreligga. I sådant fall inbjuds alltså allmänheten att delta i kontantemissionen på samma villkor som aktieägarna.

Stycket förutsätter att styrelsen enligt 63 a § kan bemyndigas att vid nyemission avvika från reglerna om aktieägarnas företrädesrätt att erhålla nya aktier. Vissa bestämmelser därom har intagits i 63 a §. Skulle styrelsen med stöd av gällande 63 § besluta om ökning av aktiekapitalet genom kontantemission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande, kan styrelsen föreskriva att avvikelse skall göras från aktieägarnas företrädesrätt att teckna nya aktier. Detta överensstämmer med den nuvarande avfattningen av 63 § första stycket andra punkten. I sådant fall fattas det definitiva beslutet om avvikelse genom att bolagsstämman godkänner styrelsens ökningsbeslut med det däri intagna beslutet om avvikelse.

I förevarande stycke regleras endast bolagets möjligheter att besluta om avvikelse från bestämmelserna i 55 § första stycket om aktieägares företrädesrätt. Innehåller bolagsordningen särskilda bestämmelser, varigenom möjligheten att avvika från aktieägares företrädesrätt hindras eller försvåras, kan bolaget inte åberopa andra stycket i förevarande paragraf som stöd för att avvika från bolagsordningen. I sådant fall måste först bolagsordningens bestämmelser ändras. I detta sammanhang kan erinras om att enligt 9 § 1 mom. tredje stycket skall i bolagsordningen särskilt anges den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier som vid aktiekapitalets ökning kan tillkomma aktier av olika slag. Finns aktier av olika slag och medför dessa inte lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst blir därför enligt 55 § första stycket för företrädesrätten till teckning avgörande bolagsordningens bestämmelser om företrädesrätt till teckning av nya aktier. En bestämmelse i bolagsordningen om företrädesrätt mellan olika aktieslag vid nyemission hindrar inte beslut vid bolagsstämma att ingen företrädesrätt skall tillkomma bolagets aktieägare.

Beslutas avvikelse från aktieägares företrädesrätt är bolaget inte skyldigt att utge teckningsrättsbevis till aktieägarna, jfr 56 §.

63 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att styrelsen kan efter bemyndigande av bolagsstämma besluta om nyemission och att därvid avvika från bestämmelserna om aktieägarnas företrädesrätt.

De särskilda bestämmelserna i *andra stycket* om apportemission och om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt har hämtats från utredningsförslaget. Enligt utredningsförslaget fordrades för dessa speciella fall särskilt kvalificerad majoritet under det att det enligt mitt förslag inte krävs någon kvalificerad majoritet. Under sådana omständigheter skulle det kunna ifrågasättas, om de särskilda bestämmelserna om apportemission och om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt i förevarande stycke är behövliga. Enligt min mening kan det emellertid många gånger för en bolagsstämma te sig särskilt tveksamt om ett bemyndigande verkligen skall omfatta apportemission — där aktieägarna inte har någon företrädesrätt till teckning — eller rätt att avvika från aktieägares företrädesrätt vid kontantemission. Jag har därför funnit det lämpligt att uppställa krav på att i beslutet skall särskilt markeras om bemyndigandet skall avse apportemission eller rätt att avvika från företrädesrätt. Därmed kommer aktieägarnas uppmärksamhet att särskilt fästas på den frågan.

Enligt *tredje stycket* skall de i 48 § andra stycket 1—3 angivna handlingarna hållas tillgängliga för aktieägarna minst en vecka före bolagsstämman samt framläggas på stämman. Detta gäller dock inte om balansräkningen för näst-föregående räkenskapsår skall fastställas på stämman.

De handlingar som avses i 48 § andra stycket 1—3 är

- 1) avskrift av den senast fastställda balansräkningen försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser,
- 2) en av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör undertecknad berättelse i vilken upplysning lämnas, om händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande i den mån det kan ske utan förfång för bolaget, samt
- 3) ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

De nu angivna handlingarna behöver inte hållas tillgängliga om det är fråga om ordinarie bolagsstämma som enligt 126 § skall avgöra frågan om fastställelse av balansräkningen.

Syftet med bestämmelserna i tredje stycket är att aktieägarna skall ha erforderligt informationsunderlag när de skall ta ställning till förslag om bemyndigande för styrelsen att besluta om nyemission.

Fjärde stycket innehåller bestämmelser om anmälan för registrering av bolagsstämmas beslut om bemyndigande för styrelsen. Bolagsstäm-

mans beslut om bemyndigande skall enligt stycket genast av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälan skall fogas två enligt 224 § andra stycket bestyrkta avskrifter av bolagsstämmans protokoll och, om årsredovisningen inte behandlats på stämman, av de i 48 § andra stycket 1—3 angivna handlingarna (jfr 51 § andra stycket). Innan registrering av beslutet om bemyndigande har skett kan styrelsen inte fatta beslut om kapitalökning. Underlåtenhet att iakttä i stycket föreskrivna bestämmelser rörande anmälan för registrering medför straffansvar enligt 216 § 3.

Kravet på registrering av bolagsstämmans beslut om bemyndigande har uppställts eftersom presumtiva aktietecknare har intresse av att bemyndigandet och eventuella begränsningar i detta är tillgängliga för envar. En motsvarande bestämmelse finns i utredningsförslaget.

Bestämmelser om förfarandet vid nyemission finns i 49—62 §§ aktiebolagslagen. Dessa bestämmelser är avfattade mot bakgrund av att det enligt 48 § ankommer på bolagsstämman att besluta om ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning. I *femte stycket* förevarande paragraf föreskrivs att bestämmelserna i 49—62 §§ skall gälla i tillämpliga delar när styrelsen beslutar kapitalökning. Vad i dessa paragrafer föreskrivs om bolagsstämmans beslut skall i sådant fall avse styrelsens beslut.

När det är fråga om apportemission skall enligt 50 § beslutet om nyemission ha ett särskilt innehåll, som närmare framgår av bestämmelserna i 7 §. Styrelseledamöter och verkställande direktör skall vidare avge en särskild berättelse rörande apportemissionen. Den berättelsen kan göras till föremål för granskning av särskilda granskare. Anlitas inte särskilda granskare, skall granskning i stället verkställas av revisorerna. De nu angivna bestämmelserna gäller också när styrelsen beslutar om apportemission med stöd av ett av bolagsstämman lämnat bemyndigande. Detta kan få betydelse för aktietecknarna och även för aktieägarna när dessa skall ta ställning till hur styrelsen har handhaft emissionsärendet.

Enligt 50 § sista stycket skall avgivna berättelser minst en vecka före bolagsstämman hållas tillgängliga hos bolaget och framläggas på stämman. Bestämmelserna i 50 § sista stycket, som syftar till att säkerställa att aktieägarna får erforderligt informationsunderlag när de har att besluta om apportemissionen, kan givetvis inte tillämpas när styrelsen beslutar om apportemission med stöd av ett bemyndigande från bolagsstämman.

I 57 § andra stycket föreskrivs att vid teckningslista skall vara fogat bl a. förslag till ökningsbeslut och de jämte detta förslag enligt 48 § framlagda handlingarna. Bland de handlingar som kan komma i fråga ingår ett av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör avgivet yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bolaget. När styrelsen beslutat nyemissionen med stöd av bemyndigande från bo-

lagsstämma, får 57 § andra stycket tillämpas så att vid teckningslistan fogas styrelsens ökningsbeslut, ett särskilt yttrande från styrelseledamöter och verkställande direktör över kapitalökningens betydelse för bolaget samt i förekommande fall de övriga handlingar som anges i 48 § andra stycket 1—3.

70 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om lösningsrätt vid övergång av aktie.

I paragrafens *fjärde stycke* föreskrivs att innan det visar sig att lösningsrätten inte begagnas får den till vilken aktie övergått inte utöva annan av aktien härflytande rätt gentemot bolaget än rätten att uppbära vinstutdelning och att, i händelse av aktiekapitalets ökning, utöva aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie. Till dessa bestämmelser har gjorts ett tillägg innebärande att den till vilken aktie övergått också äger utöva aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av skuldebrev i sådan emission som avses i lagen om konvertibla skuldebrev m. m.

Enligt *femte stycket* äger bestämmelserna om rätt att vid övergång av aktie lösa aktien motsvarande tillämpning om den som skolat vara underkastad lösningsrätt förvärvar aktie tillkommande rätt till erhållande av ny aktie vid fondemission eller utövar aktien tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie utan att förvärva själva aktien.

Till en början kan anmärkas att om bolaget beslutar om kontantemission med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt så föreligger inte någon lösningsrätt (jfr SOU 1941: 9 s. 265).

Ett särskilt problem uppkommer om konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning ges ut av ett bolag vars bolagsordning innehåller klausul om hembudsskyldighet. Det kan då inträffa att den som begär konvertering eller vill utöva nyteckning är underkastad lösningsrätt till aktie. I sådant fall bör lösningsberättigad person kunna överta de nya aktier som utlämnas vid utbyte eller nyteckning, givetvis mot erläggande av föreskriven lösen. På grund härav föreskrivs i ett nytt tillägg till *femte stycket* att bestämmelserna i *stycket* tillämpas när utbyte eller nyteckning sker enligt lagen om konvertibla skuldebrev m. m., om den som begär utbyte eller tecknar aktie är underkastad lösningsrätt till aktie.

Hembudsskyldighet inträder i och med att utbyte har ägt rum eller nyteckning skett. Lösen avser den nya aktie som utlämnas i utbyte eller tilldelas tecknare på grund av teckningen. Den som utövar lösningsrätt vid nyteckning inträder i tecknarens rättigheter och skyldigheter i avseende på den nya aktien (jfr SOU 1941: 9 s. 265).

75 a §

Paragrafen innehåller regler om förbud mot lån till aktieägare, styrelseledamot och verkställande direktör.

Enligt *första stycket* avser reglerna penninglån. Normala varukrediter träffas alltså inte av förbudet. Det innebär bl. a. att det inte finns något hinder för den som har en stor aktiepost i ett detaljhandelsföretag att köpa varor på kredit från företaget. Skulle kreditvillkoren vara ovanligt förmånliga kan det dock finnas anledning att behandla krediten som ett maskerat penninglån. Detta bör bl. a. medföra att krediten behandlas som förtäckt utdelning vid beskattningen.

Förskott på lön utgör inte lån och omfattas alltså inte av låneförbudet. Om huvudaktieägaren i ett bolag gör à-contouttag för egen räkning och dessa bokförs på privatkonto eller proprikonto, torde uttaget i allmänhet få anses utgöra förskott på lön eller direkt löneutbetalning. Givetvis måste sådana löneutbetalningar slutregleras vid räkenskapsårets utgång.

Medel som sätts på bankräkning representerar i och för sig en fordran som insättaren har på banken. Det i lagtexten använda uttrycket "penninglån" omfattar emellertid inte medel på bankräkning.

Den personkrets som avses med låneförbudet är enligt *paragrafen* aktieägare, styrelseledamot och verkställande direktör. Till följd av regeln i 80 § första stycket kommer låneförbudet att gälla även för styrelse-suppleant och vice verkställande direktör. Dessa personer, aktieägare, styrelseledamot etc., skall enligt stycket vara knutna till det långivande bolaget eller till annat bolag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår. Koncernregeln innebär bl. a. att ett moderbolag inte får lämna lån till styrelseledamot, verkställande direktör eller minoritetsaktieägare i dotterbolag. Ett undantag från koncernregeln finns i andra stycket enligt vilket koncernbolag får lämna lån till annat koncernbolag.

Stycket innehåller vidare bestämmelser som syftar till att förhindra kringgående av låneförbudet genom att lån ges till en aktieägaren, styrelseledamoten eller verkställande direktören närstående person, fysisk eller juridisk. Penninglån får sålunda inte lämnas till make, syskon, släkting i rätt upp- eller nedstigande led eller till den som är besvägrad med aktieägaren etc. i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon. En motsvarande regel finns f. ö. redan nu i 107 § 1 mom. tredje stycket som rör revisorsjäv. Penninglån får inte heller lämnas till juridisk person över vars verksamhet person, som omfattas av låneförbudet, har ett väsentligt inflytande. Denna senare regel innebär bl. a. att en person som har ett bestämmande inflytande över två aktiebolag inte kan låta det ena bolaget ta lån från det andra. Om ett sådant lån förestavas av affärsmässiga skäl får dock lånet lämnas enligt undantagsregeln i andra stycket punkt 2.

Andra stycket upptar bestämmelser om undantag från förbudet att ge penninglån till aktieägare. Lån får enligt *första punkten* alltid lämnas av ett koncernbolag till ett annat bolag i samma koncern. Koncernbegreppet bör här fattas relativt vidsträckt så att med dotterbolag likställs ekonomiskt företag, som drivs i annan form än aktiebolag, samt utländskt bolag, under förutsättning att moderbolaget är ett svenskt aktiebolag som har det dominerande inflytande över dotterföretag som förutsätts i 221 § 1 mom. En sådan rättstillämpning torde inte strida mot vad som redan nu tillämpas i andra sammanhang (jfr Stenbeck m. fl., Aktiebolagslagen, 6:e uppl. s. 519 f.).

Andra punkten innehåller den i den allmänna motiveringen berörda regeln att lån får lämnas om lånet utgör ett led i en affärsförbindelse mellan bolaget och gäldenären och är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse. Det är tänkbart att lånet kan utgöra upptakten till en affärsförbindelse och alltså utgöra det första ledet i densamma. Av lagtexten framgår att lånet inte får vara avsett för privat konsumtion. Huruvida en affärsförbindelse föreligger eller inte behöver i allmänhet inte vålla någon tvekan. Jag vill påpeka att en affärsförbindelse i lagens mening kan föreligga mellan en fabrikant och en detaljist även om fabrikanten regelmässigt säljer till grossist. Det förekommer f. n. att bryggerier går i borgen för förbindelser som restaurangföretag ingår vid etablering eller ombyggnad. Även om bryggeriet normalt inte skulle sälja direkt till restaurangföretaget får alltså bryggeriet vid tillämpningen av denna lag anses stå i affärsförbindelse med restaurangföretaget.

Det förhållande som råder mellan bolaget och dess anställda utgör inte någon affärsförbindelse i lagens mening. Andra punkten kan alltså inte åberopas som stöd för att ge lån till verkställande direktör. Inte heller det uppdragsförhållande som föreligger mellan bolaget och dess styrelseledamöter utgör en affärsförbindelse. Det kan inträffa att en styrelseledamot driver ett eget företag som står i affärsförbindelse med det bolag där han är styrelseledamot. I en sådan situation kan det bli aktuellt att med åberopande av förevarande punkt ge lån till det företag som styrelseledamoten driver. Andra liknande situationer kan tänkas.

Syftet med regeln i andra punkten kan sammanfattas så att regeln avser att möjliggöra lån — och ansvarsförbindelser — som betingas av kommersiella skäl och som inte är avsedda att användas för gäldenärens privata konsumtion.

Vidare får enligt *tredje punkten* lån lämnas till aktieägare som endast äger mindre än en procent av aktiekapitalet dock högst 500 aktier.

Enprocentsregeln har tagits från utredningsförslaget. Eftersom ett aktieinnehav på strax under en procent kan vara att betrakta som ganska betydande i stora aktiebolag vars aktier är spridda hos allmänheten har tillagts en bestämmelse som innebär att aktieägare som har mer än 500 aktier inte kan åberopa regeln om undantag från låneförbudet.

Vid beräkningen av aktieinnehavets storlek skall medräknas aktier som innehas av sådana låntagaren närstående fysiska eller juridiska personer som avses i första stycket.

Regeln i tredje punkten avser endast att göra undantag från förbudet att lämna lån till aktieägare. En person i bolagsledningen som också har ett obetydligt aktieinnehav omfattas sålunda inte av undantaget.

I *tredje stycket* finns bestämmelser om förbud mot penninglån som lämnas i syfte att låntagaren eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Bestämmelserna har motiverats tidigare.

Fjärde stycket likställer ställande av säkerhet med lämnande av penninglån. Ett bolag får alltså i princip inte ställa pant, borgen eller garanti för förbindelser som görs av dess aktieägare, styrelseledamöter etc. Bestämmelserna har tillkommit med hänsyn till att ett ställande av säkerhet kan vara lika riskabelt för borgenären som ett direkt penninglån. Vidare kan pekas på risken att personer i skatteflyktssyfte låter sitt bolag ställa säkerheter för lån som personen i fråga har för privata konsumtionsändamål. Med den utformning fjärde stycket har fått förhindras sådana åtgärder.

75 b §

Paragrafen innehåller bestämmelser om dispens från förbudsreglerna i 75 a §.

Enligt *första stycket* får länsstyrelsen på ansökan medge undantag från bestämmelserna i 75 a § om synnerliga skäl talar därför. Med länsstyrelsen — som synes vara den myndighet som är bäst skickad att pröva ärenden av detta slag — avses länsstyrelsen i den ort där bolagets styrelse har sitt säte, jfr 24 § andra stycket.

Avsikten är att dispensbestämmelserna skall tillämpas mycket restriktivt. Detta markeras i lagtexten genom att synnerliga skäl måste föreligga för att dispens skall kunna ges. Vid dispensprövningen får i första hand avgörande vikt fästas vid ändamålet med lånet. Stor hänsyn måste därvid tas till att lånemöjligheterna inte får utnyttjas i skatteflyktssyfte. Detta leder bl. a. till att tillstånd inte får ges om lånet skall användas för privat konsumtion. I utredningens betänkande talas om den situationen att bolaget vill ge verkställande direktören ett lån för förvärv av bostad. Enligt min mening finns det inte skäl att tillåta sådana lån.

I den allmänna motiveringen nämndes som ett exempel på situationer där dispens borde kunna komma i fråga fall då arvingar måste ta lån från ett familjebolag för att betala arvsskatt och fall då en delägare i ett familjebolag skall lösas ut av övriga delägare. Vissa företag tillämpar ett system som innebär att anställda får låna av företaget för att köpa aktier i företaget, s. k. sparplaner. Om ett sådant system berör ett större antal av de anställda bör dispens kunna ges. Skulle däremot endast verkstäl-

lande direktören och hans närmaste medarbetare omfattas av systemet torde det som regel inte finnas anledning att ge dispens. Om dispens ges, kan dispensen utformas generellt, dvs. de allmänna villkoren för sparplanen kan fastställas i stället för att dispens ges för varje anställd för sig.

Som villkor för beslut om lån gäller enligt allmänna aktiebolagsrättsliga grunder att beviljande av lånet är i bolagets intresse och inte strider mot principen om aktieägarnas lika rätt. Huruvida dessa villkor är uppfyllda skall i första hand bolagsledningen och ytterst allmän domstol avgöra. Dispensmyndigheten har dock också möjlighet att vägra dispens under hänvisning till att de nu angivna förutsättningarna för lånebeslut inte föreligger.

Andra stycket innehåller bestämmelser om hur borgenärernas intressen skall beaktas i dispensärenden. Bolagets kända borgenärer — vari ingår skatte- och kronofogdemyndighet — skall höras över ansökningen. Borgenär har en ovillkorlig rätt att kräva att hans fordran betalas eller att betryggande säkerhet ställs för den. Om en sådan begäran inte efterkommes kan låneansökningen inte bifallas.

75 c §

I ett nytt tredje stycke i 103 § 1 mom. har intagits regler om redovisning i förvaltningsberättelsen av penninglån och ansvarsförbindelser. Förvaltningsberättelsen är en offentlig handling. Av hänsyn till den personliga integriteten har bolagen inte ålagts att i förvaltningsberättelsen uppge namnet på person till vilken lån lämnats eller för vilken ansvarsförbindelse ingåtts. Enligt förevarande paragraf skall denna namnuppgift i stället lämnas i en av styrelsen och verkställande direktören särskilt upprättad förteckning. Denna skall upprättas för varje räkenskapsår och skall avse dels under räkenskapsåret tillkomna, dels från tidigare år kvarstående här avsedda lån och ansvarsförbindelser. Förteckningen är inte offentlig. Däremot skall givetvis revisorer och taxeringsmyndigheter ha tillgång till förteckningen. Revisorerna skall i revisionsberättelsen yttra sig huruvida föreskrifterna om förteckningen fullgjorts, jfr 113 §.

I syfte att underlätta framför allt taxeringsmyndigheternas kontroll av att bestämmelserna i 75 a § andra stycket punkt 2 om lån, som utgör led i affärsförbindelse, inte missbrukas föreskrivs vidare att även lån och ansvarsförbindelser som tillkommit enligt det lagrummet skall tas upp i förteckningen. Däremot behöver sådana lån inte anmärkas i förvaltningsberättelsen, jfr 103 § 1 mom. Den nu berörda uppgiftsskyldigheten gäller bara i fråga om lån och ansvarsförbindelser som uppkommit efter ikraftträdandet. Förteckningen skall enligt särskild föreskrift bevaras i minst tio år.

76 §

Första stycket i paragrafen — som är oförändrat — innebär bl. a. att bolagsstämma inte får besluta om användande av bolags vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål som uppenbarligen är främmande för föremålet för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte.

Andra stycket — som har fått ny lydelse — innehåller den s. k. generalklausulen. I stycket anges att bolagsstämman inte får fatta beslut som är ägnat att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare.

Ändringarna i andra stycket har motiverats tidigare. Stycket kan sägas vara ett uttryck för den allmänna aktiebolagsrättsliga principen om aktieägarnas likställighet i den mån annat inte följer av bolagsordningen. På grund av hänvisningen i 91 § till 76 § andra stycket är förevarande stycke tillämpligt också på styrelse eller annan ställföreträdare för bolaget. Inte heller styrelse, verkställande direktör eller särskild firmatecknare, får alltså fatta beslut som är ägnat att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare.

En avvikelse från likställighetsprincipen kan ha stöd i lag eller bolagsordningen. I sådant fall är avvikelsen givetvis inte otillbörlig. Även om ett sådant stöd skulle saknas, behöver en avvikelse från likställighetsprincipen inte vara otillbörlig. En åtgärd som är i bolagets intresse och som framstår som företagsekonomiskt riktig eller försvarlig kan inte betecknas som otillbörlig, även om åtgärden innebär en avvikelse från likställighetsprincipen. Syftet med ändringen av 76 § andra stycket har varit att något lätta på den utomordentligt restriktiva lagtillämpning som domstolar oftast ansluter sig till när det gäller generalklausuler inom den förmögenhetsrättsliga lagstiftningen. Tillämpningen måste givetvis ske mot bakgrund av förhållandena inom aktiebolagsrätten. Detta betyder att tillämpningsområdet blir mer begränsat än vad som gäller enligt generalklausuler på rättsområden där förhållandena är helt andra. Tillämpningsområdet kan exempelvis inte bli lika omfattande för den nu aktuella generalklausulen som fallet är med generalklausulen i 1 § lagen (1970: 412) om otillbörlig marknadsföring.

Om ställföreträdare för bolaget skulle företa rättshandling i strid mot bestämmelserna i 76 § andra stycket är enligt 93 § rättshandlingen inte gällande mot bolaget såvida tredje man insåg eller bort inse att överskridande av ställföreträdarens befogenhet förelåg. Vid bedömningen av huruvida god tro föreligger måste emellertid ett betydande utrymme anses tillkomma tredje mans goda tro. Både rättshandlingens beskaffenhet och tredje mans ställning kan bli av avgörande betydelse. Om den rättshandling som innebär skada för bolaget eller aktieägare samtidigt inne-

bär en sådan fördel för tredje man som objektivt sett måste betecknas som otillbörlig torde den faktiska situationen många gånger vara sådan att god tro får anses utesluten. Ett särskilt problem som flera gånger varit uppe i rättspraxis är frågan om aktiebolags ansvarighet för borgensförbindelser eller försträckningsavtal som ingåtts av ställföreträdare för bolaget. I den mån borgensförbindelsen eller försträckningen framstår som företagsekonomiskt riktig eller försvarlig får den i princip anses bindande för bolaget.

Om bolagsstämmobeslut fattats i strid mot andra stycket kan talan mot beslutet föras enligt 138 §. Vidare kan ifrågakomma skadeståndsskyldighet för aktieägare eller, på grund av hänvisningen i 91 §, för styrelseledamot och verkställande direktör. Om aktieägare deltar i bolagsstämmobeslut som strider mot andra stycket blir han skyldig att ersätta skada som därigenom uppkommit för bolaget under förutsättning att uppsåt eller grov vårdslöshet kan läggas honom till last, se 208 § tredje stycket. Om styrelseledamot eller verkställande direktör fattar beslut eller deltar i beslut som strider mot andra stycket är han enligt 208 § första stycket skyldig att utge ersättning till bolaget för skadan såvida skadevållandet skett uppsåtligen eller av vårdslöshet. Enligt 209 § kan aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör också åläggas skyldighet att ersätta skada som vållats aktieägare genom överträdelse av 76 § andra stycket. I 210 § ges regler om skadeståndsskyldighet för aktieägare som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator medverkat till åtgärd som är ägnad att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare.

Enligt nuvarande avfattningen av förevarande stycke, omfattas ej åtgärd, varigenom fördel bereds utomstående, av regleringen i stycket. Enligt den av mig föreslagna lydelsen — som på denna punkt överensstämmer med utredningsförslaget — omfattas däremot även det fallet att otillbörlig fördel bereds utomstående. Ändringen torde ha begränsad betydelse men ger något större möjlighet än gällande rätt att komma åt situationer där fördel bereds någon som står aktieägare nära.

103 § 1 mom.

101 § 4 mom. innehåller för närvarande bestämmelser om att fordringar mot styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, verkställande direktör, vice verkställande direktör eller revisor skall anges särskilt i balansräkningen. Förutsättningen för att uppgiftsskyldighet skall föreligga är att fordringarnas sammanlagda belopp överstiger 10 000 kr. eller det lägre belopp som motsvarar 2 % av bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen. Jag föreslår att detta moment upphävs. I stället förordas ett nytt tredje stycke i 103 § 1 mom. med regler om att vissa penninglån och ansvarsförbindelser skall redovisas i förvaltningsberättelsen.

Enligt min mening har borgenärerna ett berättigat intresse av att penninglån och ansvarsförbindelse som lämnats efter dispens redovisas i årsredovisningen, lämpligen då i förvaltningsberättelsen. Redovisningen bör ange storleken på varje lån och vilken anknytning låntagaren har till bolaget. Det bör alltså anges, om låntagaren är aktieägare, styrelseledamot etc. eller sådan närstående fysisk eller juridisk person som omtalas i 75 a § första stycket. Motsvarande bör gälla i fråga om ansvarsförbindelser.

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i det nya tredje stycket följande. I förvaltningsberättelsen skall uppgift lämnas huruvida bolaget innehar fordran på grund av penninglån som lämnats eller svarar för ansvarsförbindelse som ingåtts med stöd av tillstånd enligt 75 b §. Har så skett skall storleken av varje lån samt beloppet och arten av varje ansvarsförbindelse anges. Uppgift skall även lämnas om vilken anknytning till bolaget den har till vilken lån lämnats eller för vilken ansvarsförbindelse ingåtts.

Underlåtenhet att i enlighet med paragrafens bestämmelser lämna uppgift i förvaltningsberättelsen kan medföra straffansvar enligt 213 § 5 eller 215 § 1.

Till frågan om lån som lämnats och ansvarsförbindelser som ingåtts före ikraftträdandet återkommer jag vid övergångsbestämmelserna.

107 § 1 mom.

Momentet innehåller bestämmelser om revisor. I ett nytt fjärde stycke i momentet föreskrivs att den som står i låneskuld till bolaget eller annat bolag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka sådant bolag har ställt säkerhet inte får utses till revisor.

De nya bestämmelserna gäller på grund av hänvisningen i femte stycket också i fråga om revisorssuppleant.

Skulle en revisor få ett lån från bolaget efter det han utsetts till revisor skall styrelsen enligt 106 § andra stycket föranstalta om revisorsval. Sker ej detta kan länsstyrelsen med stöd av 108 § entlediga revisorn (jfr Stenbeck m. fl., Aktiebolagslagen, 6:e uppl., s. 320).

108 §

Andra stycket i paragrafen har jämkats. Jämkningsen innebär att länsstyrelsen kan entlediga revisor som utsetts i strid mot de nya bestämmelserna i 107 § 1 mom. fjärde stycket. Länsstyrelsen har f. n. motsvarande möjligheter när revisor utsetts i strid mot jävsbestämmelserna i 107 § 1 mom. tredje stycket.

113 § 1 mom.

Momentet upptar bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll i aktiebolag i allmänhet.

Enligt 113 § 2 mom. skall revisionsberättelse i moderbolag innehålla yttrande huruvida de i 101 § 2 och 3 mom. givna föreskrifterna om särskild uppgift beträffande vissa aktieinnehav samt fordrings- och skuldförhållanden fullgjorts. Yttrande skall också ges över att föreskrifterna i 104 § om koncernbalansräkning eller koncernredogörelse fullgjorts. Revisorernas yttrande i dessa fall påkallas främst av att nämnda handlingar ej måste framläggas för aktieägarna.

Till följd av bestämmelsen i 75 c § om särskild förteckning över vissa lån och ansvarsförbindelser har första momentet jämkats i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om revisionsberättelsen för moderbolag. I ett nytt fjärde stycke har bestämmelse sålunda upptagits om att revisionsberättelsen skall innehålla yttrande huruvida de i 75 c § meddelade föreskrifterna fullgjorts.

Oriktiga uppgifter i revisionsberättelsen kan föranleda straffansvar enligt 213 § 7 eller 215 § 3.

123 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om bl. a. kallelse till bolagsstämma.

Andra stycket har fått ny lydelse innebärande att i fråga om tiden för kallelsens utfärdande ingen skillnad görs mellan ordinarie och extra bolagsstämma. Det av remissinstanserna på denna punkt godtagna utredningsförslaget innebar att kallelse skall utfärdas senast åtta dagar före stämman. Enligt 35 § lagen om förenklad aktiehantering har aktieägare i bolag som omfattas av den lagen inte rätt att delta i bolagsstämma om han senare än tio dagar före stämman anmält sig för att införas i aktieboken. Med hänsyn till denna bestämmelse och mot bakgrund av den föreslagna möjligheten för bolagsstämma att besluta om avvikelser från aktieägarers företrädesrätt till nyteckning vid nyemission av aktier och av skuldebrev enligt lagen om konvertibla skuldebrev m. m. torde emellertid den av utredningen föreslagna tiden vara alltför kort. Minimitiden för kallelsens utfärdande har därför bestämts till två veckor före såväl ordinarie som extra bolagsstämma. I enlighet med utredningsförslaget, som också på denna punkt godtagits av remissinstanserna, föreskrivs vidare att kallelsen skall utfärdas tidigast fyra veckor före bolagsstämman. Alltför tidiga kallelser är nämligen olämpliga med hänsyn till de aktieägare som förvärvar aktier under tiden närmast före bolagsstämman.

124 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om innehållet i kallelse till bolagsstämma.

I paragrafen har införts ett nytt andra stycke. I stycket föreskrivs att om bolagsstämma skall föreläggas förslag om ökning av aktiekapitalet

medelst ny aktieteckning så skall kallelsen till stämman innehålla uppgift beträffande den företrädesrätt att teckna nya aktier som enligt förslaget tillkommer aktieägarna eller annan och upplysning om vad aktieägare skall iaktta om han vill utnyttja sin företrädesrätt. Bestämmelserna, som hämtats från utredningsförslaget, har en motsvarighet i 4 § sista stycket förslaget till lag om konvertibla skuldebrev m. m.

130 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om talan mot stiftare, revisor, granskare eller aktieägare. Enligt andra stycket i paragrafen får talan inte anställas mot revisor eller granskare sedan två år förflutit från det yttrande eller berättelse som avses i 48, 50, 63, 64 eller 66 § framlades på bolagsstämma. Denna uppräkningslista av paragrafer har kompletterats med 4 och 6 §§ lagen om konvertibla skuldebrev m. m., i vilka lagrum föreskrivs bl. a. att revisor skall avge särskilt yttrande.

Har styrelsen beslutat om kapitalökning eller om emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning med stöd av bemyndigande från bolagsstämma, räknas enligt ett nytt tillägg till paragrafen den tid inom vilken talan skall väckas med anledning av yttrande som avses i 48, 50 eller 63 § samt 4 eller 6 § lagen om konvertibla skuldebrev m. m., från det yttrandet avgavs.

När revisor har avgivit yttrande enligt 17 § lagen om konvertibla skuldebrev m. m., skall enligt ett särskilt nytt tillägg till paragrafen tiden för talans väckande räknas från det yttrandet avgavs.

140 §

Paragrafen innehåller stadgande om likvidation på grund av bolagsstämmas beslut. Första stycket har jämkats med hänsyn till de nya bestämmelserna i 181 a § samt 20 § första stycket lagen om konvertibla skuldebrev m. m.

155 § 2 mom.

Momentet, som innehåller bestämmelser om kallelse till bolagsstämma under likvidation, har jämkats med hänsyn till den nya lydelsen av 123 §.

173 §

Paragrafen innehåller bl. a. bestämmelser om bolagsstämma efter likvidations upphörande. Första stycket har jämkats med hänsyn till den nya lydelsen av 123 §.

175 § 1 mom.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om fusion mellan andra aktiebolag än moderbolag och helägt dotterbolag, har jämkats i första stycket så att det framgår att sådana av det övertagande bolaget emitte-

rade skuldebrev som avses i förslaget till lag om konvertibla skuldebrev m. m. kan utgöra fusionsvederlag. Jämkningsen har samband med att vederlaget för konvertibelt skuldebrev eller skuldebrev förenat med optionsrätt till nyteckning kan utgöras av annan egendom än pengar. Som sådan apportegendom kan exempelvis godtas aktier i ett bolag som övertas av det bolag som emitterat skuldebreven i fråga. Det övertagande bolaget kan med andra ord välja mellan att betala kontant för det blivande dotterbolaget eller utge ersättning i form av egna aktier, konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

Jämkningsen i första stycket har föranlett en motsvarande jämkning i fjärde stycket.

181 a §

Vid omvandling av aktie av visst slag till aktie av annat slag enligt bestämmelserna därom i 9 § 1 mom. fjärde stycket kan det inträffa att bunden aktie blir fri eller tvärtom. Omvandlingen skulle kunna tänkas leda till att antalet fria aktier blir större än vad bolagsordningen tillåter. För att förhindra att sådana effekter uppkommer föreskrivs i paragrafen att om antalet fria aktier, efter det att aktie av visst slag omvandlats till aktie av annat slag, kommit att överstiga den enligt förbehållet i bolagsordningen medgivna delen av aktierna gäller vad som för motsvarande fall föreskrivs i 181 §.

181 § tar sikte på den situationen att antalet fria aktier kommit att överstiga den enligt förbehållet medgivna delen av aktierna till följd av att bundna aktier förklaras förverkade. I sådant fall åligger det enligt 181 § styrelsen och verkställande direktören att inom tre månader därefter för registrering anmäla och visa att det tillåtna förhållandet mellan antalet fria och antalet bundna aktier inträtt. Sker inte det skall registreringsmyndigheten till bolaget avlåta skrivelse med anmaning att inom en månad därefter inkomma med anmälan jämte bevis. Efterkommes inte anmaningen åligger det myndigheten att lämna meddelande därom till rätten. I sådant fall skall enligt 181 § tillämpas bestämmelserna i 46 § om tvångslikvidation.

190 § 2 mom.

Momentet innehåller bestämmelser om godkännande av teckningslista eller kungörelser som upprättats sedan bolagsstämman fattat beslut om aktiekapitalets ökning. Genom ett nytt tillägg till momentet klargörs att bestämmelserna i momentet äger motsvarande tillämpning när styrelsen beslutar om kapitalökning efter bemyndigande av bolagsstämman.

193 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av aktiebolag. Andra stycket i paragrafen har jämkats. Jämkningsen innebär att sådant förbehåll om omvandling av aktie som avses i 9 § 1 mom. fjärde stycket skall införas i aktiebolagsregistret.

194 a §

I paragrafen, som är ny, föreskrivs följande. Görs anmälan enligt 9 § 1 mom. fjärde stycket för registrering av omvandling av aktier och innehåller bolagsordningen förbehåll enligt 177 § skall, när omvandlingen innebär ändring av förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier, lämnas redogörelse därför. Vidare skall lämnas uppgift om hur många aktier som är bundna och hur många som är fria samt förklaring dels att i aktieboken vid varje aktie anmärkts om den är bunden eller fri dels att, såvitt kunnat utrönas, i aktieboken inte är som ägare till bunden aktie införd någon som förvärvat aktien i strid mot förbehållet.

Bestämmelserna i paragrafen avser att göra det möjligt för registreringsmyndigheten att kontrollera att en omvandling av aktie inte medför en otillåten förändring av förhållandet mellan fria och bundna aktier. Skulle en sådan otillåten förändring inträffa blir 181 a § tillämplig.

Underlåtenhet att iakttä paragrafens föreskrifter beträffande anmälan för registrering kan medföra straffansvar enligt 216 § 3.

206 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om talan mot myndighets beslut enligt aktiebolagslagen. Enligt 75 b § har länsstyrelse att besluta i ärenden om undantag från det i 75 a § stadgade låneförbudet. Jag förordar att besvärspövningen i sådant ärende liksom i övriga tillståndsärenden skall ankomma på Kungl. Maj:t i statsrådet. Bestämmelserna i första och andra stycket har jämkats i enlighet härmed.

210 §

Paragrafen innehåller bestämmelser bl. a. om skadeståndsskyldighet för aktieägare som genom sitt inflytande medverkat till åtgärd som strider mot 76 § andra stycket. Med anledning av den ändring som föreslås i 76 § andra stycket har förevarande paragraf jämkats på motsvarande sätt.

213 §

Enligt paragrafen straffas med dagsböter eller fängelse vissa i punkterna 1—7 angivna förfaranden. Till denna uppräknings — med den jämkning däri som föranleds av att 101 § 4 mom. upphävs — har fogats en ny punkt, punkt 8. Enligt den nya punkten straffas med dagsböter el-

ler fängelse den som uppsåtligt eller av grov vårdslöshet bryter mot bestämmelserna i 75 a § om förbud mot penninglån och ställande av säkerhet.

215 §

Enligt paragrafens första punkt straffas styrelseledamot och verkställande direktör med dagsböter om vissa bestämmelser i aktiebolagslagen åsidosätts. Enligt ett tillägg till punkten är brott mot de nya bestämmelserna i 75 c § straffbelagt på motsvarande sätt.

Den nya straffbestämmelsen avser endast uppsåtliga brott. Om bolaget av kommersiella skäl lämnat ett penninglån kan det inträffa, att ett sådant lån inte blir upptaget i den särskilda förteckning som skall föras enligt 75 c §, trots att låntagaren äger en förhållandevis betydande post aktier i bolaget. Underlåtenheten kan bero på att bolagsledningen inte kände till aktieinnehavet. I så fall kan straff inte bli aktuellt.

216 §

Paragrafen innehåller bestämmelser varigenom vissa i punkterna 1—9 angivna förfaranden straffas med dagsböter. Punkten 3 har jämkats så att även underlåtenhet att iakttäta föreskrift som i fråga om anmälan för registrering är meddelad i de nya 63 a och 194 a §§ straffbeläggs.

I samband med denna jämkning har vissa redaktionella ändringar gjorts i fråga om punkterna 3 och 7.

222 § 4 mom.

222 § innehåller bestämmelser om sammanläggning av aktier och om utbyte av aktiebrev vid sammanläggning av aktier. Till paragrafen har fogats ett nytt fjärde moment. I detta moment föreskrivs att om utbyte av aktiebrev skall ske på grund av att aktie av visst slag enligt bestämmelse i bolagsordningen kan omvandlas till aktie av annat slag, så får bolaget innehålla på aktie belöpande utdelning samt teckningsrättsbevis och delbevis till dess aktiebrevet tillhandahålles för utbyte.

Bestämmelsen, som i huvudsak hämtats från utredningsförslaget, syftar till att ge styrelsen påtryckningsmöjligheter gentemot aktieägare som inte lämnar in aktiebrev, när aktie av visst slag omvandlas till aktie av annat slag.

Paragrafen innehåller f. n. utförliga bestämmelser om sammanläggning av aktier och därmed sammanhängande åtgärder beträffande aktiebrev (1 och 2 mom.). Vidare finns bestämmelser om delning av aktier (3 mom.). Enligt dessa bestämmelser kan utbyte av aktiebrev genomföras tvångsvis genom att, om aktiebrev inte efter visst anmaningsförfarande och visst tidsförlopp inlämnats för utbyte, på aktiebrevet belöpande nya brev skall säljas på offentlig auktion varigenom den förutvarande aktieägaren förlorar sin aktierätt och endast får rätt till den vid

försäljningen erhållna köpesumman. Dessa bestämmelser — som f. ö. inte har någon motsvarighet i utredningsförslaget — är inte tillämpliga vid omvandling av aktie från ett slag till aktie av annat slag.

Ikraftträdandet

Lagen bör träda i kraft dagen efter den, då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Enligt förslaget till ändring i 2 § aktiebolagslagen skall lägsta tillåtna aktiekapital vara 50 000 kronor. Bolag bildade före lagens ikraftträdande och vars aktiekapital inte uppgår till detta belopp föreslås i detta lagstiftningsärende inte behöva höja sitt aktiekapital. Det är alltså fråga om bolag där konstituerande stämma hållits före ikraftträdandet. Endast sådant bolag kan stå kvar med ett lägre aktiekapital. Ett bolag bör å andra sidan inte genom ändring i bolagsordningen kunna sänka sitt aktiekapital — eller minimikapital — om det understiger 50 000 kr. Ej heller bör ett aktiebolag vars aktiekapital eller minimikapital uppgår till 50 000 kr. eller mer få genom ändring av bolagsordningen sätta ned kapitalet under 50 000 kr. I enlighet med utredningsförslaget har en övergångsbestämmelse av denna innebörd intagits i förslaget.

Som jag redogjort för i den allmänna motiveringen avser jag i höst lägga fram förslag om att den nu föreslagna nedre gränsen för aktiekapitalets storlek skall tillämpas även i fråga om bolag bildade före denna lags ikraftträdande.

Den förordade jämkningen av 3 § första stycket föranleder en särskild övergångsbestämmelse av innebörd att den nya lydelsen skall gälla endast för bolag som bildats efter ikraftträdandet.

Mot bakgrund av de föreslagna nya reglerna om låneförbud förordade utredningen en särskild övergångsbestämmelse som innebar att bolaget under en tid av tio år efter nya lagens ikraftträdande kunde medge, att lån som tillkommit före ikraftträdandet skulle övergå på annan låntagare i samband med att minst hälften av aktierna övergick till den nye låntagaren. Motsvarande skulle gälla beträffande säkerhet.

Förslaget syftar till att underlätta övertagande av familjebolag o. l. i fall då säljaren har finansierat sitt inköp av bolaget genom lån.

Enligt mitt förslag skall aktiebolag i princip inte få lämna lån till utomstående i syfte att låntagaren skall förvärva aktier i det långivande bolaget. Från detta förbud kan emellertid dispens ges, om synnerliga skäl talar för det. Genom dispensregeln synes mig en tillfredsställande lösning kunna uppnås i fall då sakliga skäl talar för att lån bör tillåtas i de situationer som avses med utredningsförslagets övergångsregel. Jag anser därför att någon övergångsbestämmelse i enlighet med vad utredningen förordat inte behövs i anledning av mitt förslag om låneförbud. Jag vill emellertid tillägga, att lån som lämnats före ikraftträdandet inte berörs av de nya reglerna om låneförbud.

En annan sak är emellertid att hänsynen till borgenärsintressena talar för att även äldre penninglån och ansvarsförbindelser redovisas i förvaltningsberättelsen på samma sätt som nya lån och ansvarsförbindelser, under förutsättning att det äldre lånet — eller ansvarsförbindelsen — är sådant att det skulle ha omfattats av det nya låneförbudet, om lånet hade lämnats efter ikraftträdandet. En särskild övergångsbestämmelse härom har intagits i mitt förslag. De äldre lån som på grund härav redovisas i förvaltningsberättelsen skall också tas upp i den förteckning som avses i 75 c §.

Enligt 75 c § skall också vissa typer av tillåtna lån tas upp i förteckningen, nämligen lån som lämnats med stöd av 75 a § andra stycket punkten 2. Jag har inte ansett det vara av behovet påkallat att äldre lån av detta särskilda slag redovisas i förteckningen. I övergångsbestämmelserna har intagits särskild föreskrift i enlighet härmed. Övergångsbestämmelserna innebär sålunda att i förteckningen enligt 75 c § skall — förutom nya lån — endast tas upp sådana äldre lån varom uppgift också skall lämnas i förvaltningsberättelsen. Detsamma gäller i fråga om ansvarsförbindelser.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om avstämmning. På avstämningsdagen fastställs vilka som är införda i aktieboken eller sådan särskild förteckning som avses i 12 §. Dessa skall enligt 22 § anses vara behöriga att motta utdelning, emissionsbevis och, vid fondemission, brev på ny aktie som tillkommer aktieägare.

Till paragrafen har fogats ett nytt tredje stycke. Enligt detta nya stycke skall avstämningsdag bestämmas när bolaget med stöd av lagen om konvertibla skuldebrev m. m. fattar beslut rörande sådan emission av skuldebrev där aktieägarna har företrädesrätt att teckna skuldebrev i emissionen.

Bestämmelserna i tredje stycket skall ses mot bakgrund av att aktieägarna i bolaget har samma företrädesrätt vid emission av skuldebrev av ifrågavarande slag som vid nyemission av aktier.

Ikraftträdandet

Lagen bör träda i kraft dagen efter den, då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag

3 §

Enligt 3 § första stycket är förvärv av aktie som skett i strid mot utlånningsklausul ogilt. Som framhållits i den allmänna motiveringen måste denna bestämmelse jämkas så att bolag som emitterat konvertibelt skuldebrev eller skuldebrev förenat med optionsrätt till nyteckning alltid kan utge fri aktie till den som presenterar skuldebrev eller optionsbevis som ger rätt till fri aktie. I ett nytt tillägg till första stycket i 3 § föreskrivs därför följande. Den som innehar skuldebrev eller optionsbevis som avses i lagen om konvertibla skuldebrev m. m., äger vid utbyte eller nyteckning erhålla fri aktie, om skuldebrevet eller optionsbeviset ger rätt därtill, även om förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier därmed skulle ändras eller redan förut har ändrats i strid mot förbehållet.

Innebörden av tillägget kan belysas med följande exempel. Ett bolag vars aktiekapital är uppdelat på 1 000 aktier emitterar ett konverteringslån på 1 000 konvertibla obligationer där varje obligation ger rätt till ny aktie, 201 av obligationerna ger rätt till bundna aktier och 799 obligationer ger rätt till fria aktier. I början av konverteringsperioden inges 700 av de 799 obligationerna, som avser fria aktier, för utbyte. Bolaget får då utfärda 700 nya fria aktier trots att andelen fria aktier, 700 av totalt 1 700, kommer att överstiga 40 % av aktiekapitalet. Den rubbade relationen mellan andelen bundna och andelen fria aktier får därefter återställas enligt reglerna därom i förslaget till lag om konvertibla skuldebrev m. m.

Ikraftträdandet

Lagen bör träda i kraft dagen efter den, då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

9 Hemställan

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om konvertibla skuldebrev m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,
3. lag om ändring i lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering,
4. lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Förslag till lag om konvertibla skuldebrev m. m.	2
Förslag till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag ..	9
Förslag till lag om ändring i lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering	34
Förslag till lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktie i vissa bolag	35
Utdrag ur statsrådsprotokollet den 16 mars 1973	36
1. Inledning	36
2. Huvuddragen i gällande lag	37
3. Bolagens kapitalförsörjning	41
3.1 Nuvarande ordning	41
3.2 Utredningen	43
3.3 Remissyttrandena	47
4. Aktiekapitalets storlek	53
4.1 Nuvarande ordning	53
4.2 Utredningen	53
4.3 Remissyttrandena	54
5. Lån till aktieägare m. fl.	58
5.1 Nuvarande ordning	58
5.2 Utredningen	59
5.3 Remissyttrandena	60
6. Föredraganden	63
6.1 Inledning	63
6.2 Bolagens kapitalförsörjning	66
6.2.1 Ökning av aktiekapitalet genom nyemission	66
6.2.2 Konvertibla skuldebrev m. m.	72
6.2.2.1 Inledning	72
6.2.2.2 Konverteringslån	75
6.2.2.3 Optionsrätt till nyteckning	78
6.2.2.4 Fria och bundna aktier	79
6.2.2.5 Vinstandelslån	82
6.2.2.6 Konvertibla aktier	82
6.2.3 Generalklausuler	83
6.3 Aktiekapitalets storlek	85
6.4 Lån till aktieägare m. fl.	90
7. Upprättade lagförslag	95
8. Specialmotivering	96
8.1 Förslaget till lag om konvertibla skuldebrev m. m.	96
8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag	126
8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering	146
8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktie i vissa bolag	147
9. Hemställan	147

